

Polska Organizacja Turystyczna

FREKWENCJA W ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH W ROKU 2020

*Opracowanie:
Prof. AWF dr hab. Zygmunt Kruczek*

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

Kraków – Warszawa 2021

SPIS TREŚCI

	WPROWADZENIE	3
1.	TURYSTYKA W CZASIE PANDEMII COVID-19	5
2.	OPIS METODOLOGICZNY BADAŃ	8
	2.1. Źródła informacji o frekwencji w atrakcjach	8
	2.2. Problem pomiaru i szacowania frekwencji w atrakcjach	8
	2.4. Grupowanie atrakcji wg rodzajów	9
	2.5. Grupowanie atrakcji wg regionów	10
3.	FREKWENCJA W ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH W ROKU 2020 WG TYPÓW ATRAKCJI	12
	3.1. Atrakcje przyrodnicze	12
	3.2. Atrakcje dziedzictwa kulturowego	15
	3.3. Atrakcje tworzone specjalnie dla turystów	23
	3.3. Eventy (imprezy, wydarzenia)	26
4.	POGŁĘBIONA ANALIZA FREKWENCJI W WYBRANYCH ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH	28
	4.1. Ojcowski Park Narodowy	28
	4.2. Muzeum Żywego Piernika w Toruniu	31
	4.3. Kompleks basenowo-termalny w Chochołowie	33
	4.4. Opactwo Cystersów w Rudach Wielkich	38
	4.5. Frekwencja w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w latach 2010 – 2020	41
	4.6. Frekwencja w cerkwi w Powroźniku (UNESCO)	46
	4.7. Międzynarodowy Festiwal Bella Skyway w Toruniu	49
.	WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA FUNKCJONOWANIE ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH	52
	5.1. Formy udostępniania atrakcji w czasie pandemii	52
	5.2. Wirtualne zwiedzanie w polskich atrakcjach	54
		56
6.	WSKAZANIE KIERUNKÓW DALSZYCH BADAŃ	60
	LITERATURA	62
	Spis tabel, rycin i fotografii	65
	Zestawienie tabelaryczne frekwencji w atrakcjach w roku 2019 i 2020 według typów atrakcji i regionów	67

UWAGI WSTĘPNE

Wg raportu Global Attractions Attendance¹ globalna frekwencja w atrakcjach spadła o od 50% do 90% w 2020 roku w zależności od nasilenia poszczególnych fal pandemii w poszczególnych krajach oraz rodzajów atrakcji. Był to największy spadek w przekroju 30 lat funkcjonowania tego sektora rynku turystycznego. Rok 2019 był tym ostatnim, w którym odnotowano dynamiczny rozwój turystyki. W I kwartale roku 2020, tak w polskiej, jak i światowej turystyce, rozpoczął się największy w jej powojennej historii kryzys. Zamknięcie granic i obostrzenia dotyczące podróżowania spowodowały całkowite zamrożenie turystyki. Z dnia na dzień miasta tętniące życiem zamarły. Zamknięte zostały restauracje, hotele, jak również prawie wszystkie atrakcje - muzea, parki rozrywki i wodne, odwołano imprezy i wydarzenia kulturalne. Dlatego w raporcie zestawiono w zamieszczonych na końcu opracowania tabelach frekwencję w roku 2019 i 2020, dla pokazania zmian, jakie wymusiła pandemia w sektorze atrakcji.

Raport „Frekwencja w atrakcjach turystycznych w roku 2020” nawiązuje do wcześniejszych analiz wykorzystania atrakcji turystycznych. Składa się z wprowadzenia i sześciu części opisowych oraz zestawienia tabelarycznego. Na początku opracowania zamieszczono krótką charakterystykę wpływu pandemii na turystykę oraz opis metodologii badań. Trzeci rozdział zawiera analizę frekwencji w atrakcjach przeprowadzoną w dwóch wymiarach – wg wyróżnionych czterech typów atrakcji (atrakcje przyrodnicze, atrakcje dziedzictwa kulturowego, obiekty specjalnie tworzone dla turystów, imprezy i wydarzenia) oraz wg regionów (tzn. województw). W rozdziale czwartym zamieszczono pogłębione analizy frekwencji w wybranych atrakcjach, nawiązujących do wymienionych wyżej czterech grup. Do analizy wybrano takie obiekty jak Ojcowski Park Narodowy, Muzeum Żywego Piernika w Toruniu, Kompleks basenowo-termalny w Chochołowie oraz Opactwo Cystersów w Rudach.

Rozdział piąty zawiera analizę funkcjonowania atrakcji turystycznych w czasie pandemii COVID-19, pokazano wielkość spadku liczby odwiedzających, wskazano na obiekty, które zamknęły swoją działalność w analizowanym okresie. Upowszechnione w czasie pandemii COVID – 19 zdalne edukowanie przekłada się też na frekwencję w atrakcjach. Wiele obiektów, zwłaszcza muzealnych postawiło na udostępnienia swoich ekspozycji w formie wirtualnego zwiedzania. Zdaniem ekspertów wirtualne zwiedzanie będzie jednym z ważniejszych trendów udostępniania atrakcji w przyszłości. Na koniec tego rozdziału wskazano na możliwość stymulowania frekwencji poprzez wykorzystanie bonu turystycznego.

Integralną częścią raportu jest zestawienie tabelaryczne zawierające wykaz atrakcji pogrupowanych wg województw oraz czterech rodzajów. Dla lepszej orientacji w tabelach

¹ *The Global Attractions Attendance Report, 2020, Theme Index and Museum Index. Themed Entertainment Association (TEA).* www.TEAconnect.org

poszczególne grupy atrakcji zaznaczono różnymi kolorami. Zestawiono również wykorzystaną literaturę przedmiotu.

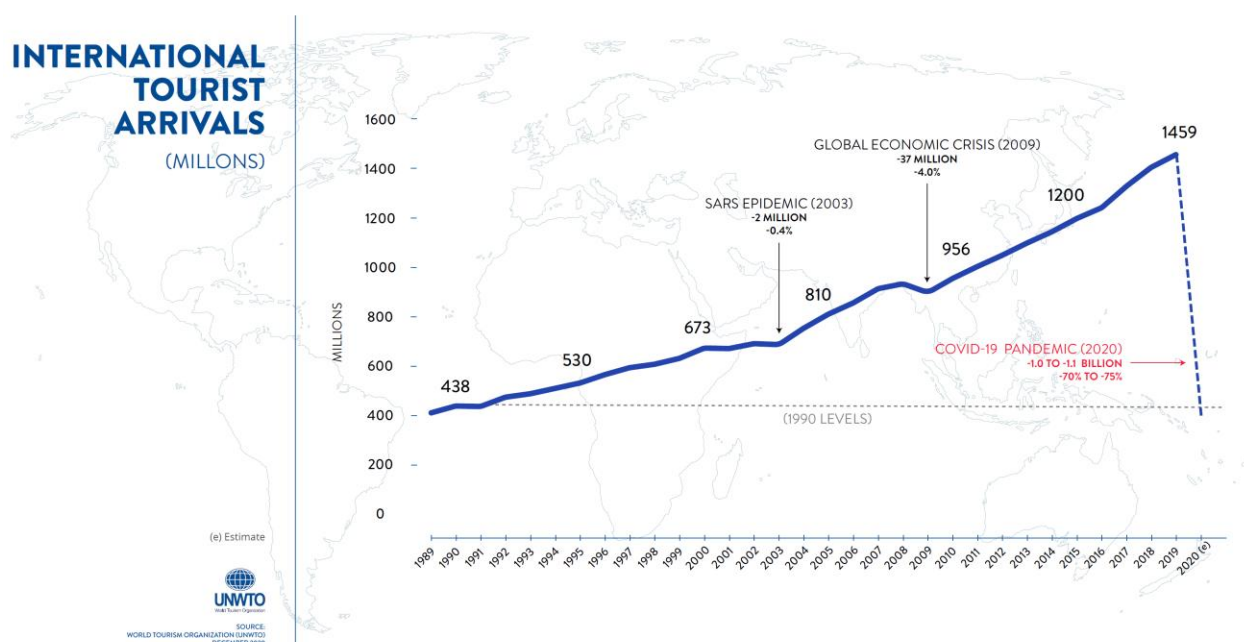
Załączone do raportu tablice sporządzono w oparciu o dostarczone dane przez GUS dla frekwencji w muzeach i niektórych placówkach paramuzealnych. Niestety, znacząca część tych placówek nie znalazła się w wykazach GUS. Są to najczęściej obiekty prywatne, których właściciele na ogół odmawiają udzielania informacji o liczbie odwiedzających. Podobna sytuacja dotyczy innych atrakcji, takich jak parki rozrywki, parki wodne, prywatne ogrody zoologiczne, parki safari. W zestawieniu tabelarycznym uwzględniono tylko te obiekty, z których drogą mailową, telefoniczną lub poprzez osobiste kontakty udało się pozyskać dane o odwiedzających. Analizowano również raporty z badań ruchu turystycznego prowadzone w poszczególnych województwach z inicjatywy władz samorządowych lub regionalnych organizacji turystycznych, sprawozdania z działalności poszczególnych obiektów, wywiady z gestorami atrakcji zamieszczone w mediach oraz szacunki frekwencji, w wypadku braku wiarygodnych danych w źródłach zastanych.

2. TURYSTYKA W CZASIE PANDEMII COVID-19

Chociaż pandemia zaczęła się w Polsce nieco później niż w innych krajach europejskich, to już w połowie marca 2020 roku odnotowywano niezwykle negatywne zjawiska i można było określać hipotetyczne jej skutki, zmieniające się z tygodnia na tydzień. Zamknięcie granic i obostrzenia dotyczące podróżowania spowodowały całkowite zamrożenie turystyki. Z dnia na dzień miasta tętniące życiem zamarły. Zamknięte zostały restauracje, hotele, ale i atrakcje turystyczne – np. muzea, odwołano imprezy i wydarzenia kulturalne.

Wraz z rozwojem pandemii sektor usług turystycznych odczuwa niepewność procesu normalizacji wynikającą z globalnego obniżenia popytu oraz restrykcje ograniczające możliwość przemieszczania się. W Europie w 2020 roku 48 proc. destynacji było całkowicie lub częściowo niedostępnych z powodu zamknięcia granic, 28 proc. z powodu zamknięcia wjazdu do kraju dla osób przyjeżdżających z określonych państw, zaś w przypadku 17 procent ograniczenia wynikały ze wstrzymania międzynarodowych połączeń lotniczych. Skutki tej nagłej i niekorzystnej zmiany otoczenia działalności podmiotów z branży turystycznej praktycznie od razu odbiły się na wskaźnikach ich kondycji.

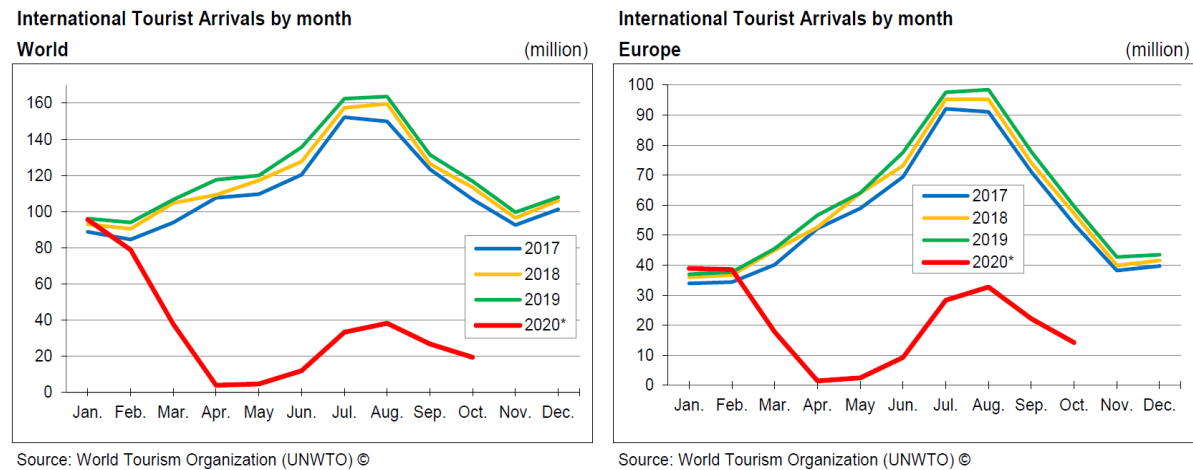
Wg raportów UNWTO w 2020 r. nastąpił bezprecedensowy spadek turystyki międzynarodowej o 72% liczby przyjazdów, co cofnęło dynamicznie rozwijającą się turystykę międzynarodową do poziomu lat 90tych ubiegłego wieku. (Ryc. 1.).

Ryc. 1. Międzynarodowy ruch turystyczny w latach 1990 – 2020
(źródło: UNWTO 2020)

Luzowanie obostrzeń w okresie od maja do października skutkowało względnym ożywieniem turystyki, zwłaszcza w obrębie własnego kraju czy regionu (Ryc. 2.). U wielu

turystów, na przykład seniorów i rodzin z małymi dziećmi, pojawiły się obawy przed podróżowaniem za granicę wynikające z możliwości zakażenia się koronawirusem bądź trudnościami z powrotem do kraju (testy, kwarantanny). W 2020 i 2021 roku preferowane były wyjazdy krajowe, szczególnie do mniejszych i mniej popularnych miejscowości turystycznych, a wyjazdy wypoczynkowe rozłożyły się bardziej równomiernie niż zwykle między miejscowości nadmorskie i górskie oraz obszary pojezierne i wiejskie. Turyści częściej podróżują własnymi samochodami, zatrzymują się u rodziny lub znajomych, wynajmują mieszkania lub domki turystyczne, a także korzystają z namiotów czy kamperów. Dużą popularnością cieszyły się indywidualne lub rodzinne formy turystyki, w tym formy aktywnego spędzania czasu takie jak turystyka rowerowa i piesza. Preferowane były produkty turystyczne o wysokim poziomie bezpieczeństwa sanitarnego, wprowadzano także dodatkowe ubezpieczenia.

Ryc. 2. Rozkład międzynarodowego ruchu turystycznego wg miesięcy na Świecie i w Europie w latach 2017 – 2020 (źródło: dane UNWTO 2020)

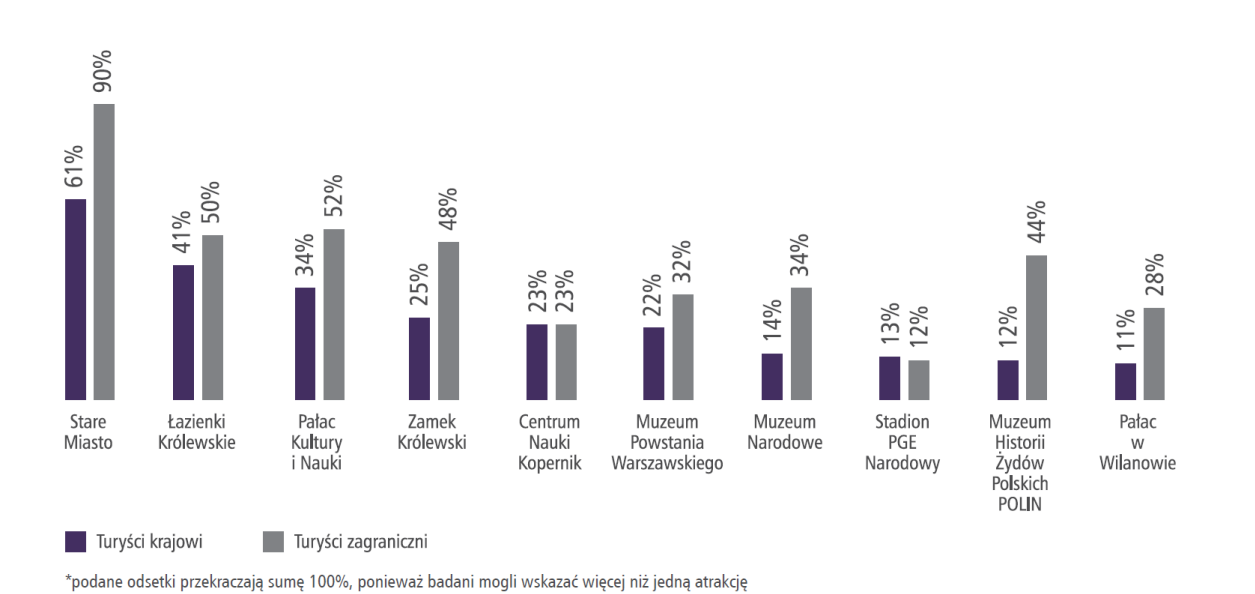
Należy również pamiętać, że każdy kryzys oprócz wielu zagrożeń niesie za sobą również potencjalne szanse. W przypadku turystyki obecny kryzys epidemiczny może być szansą na stymulowanie jej zrównoważonego rozwoju, co wydaje się być podejściem wskazanym, zwłaszcza w obliczu globalnego zagrożenia, a przede wszystkim kryzysu klimatycznego.

Według oceny ETC w III kwartale 2021 roku Europa posiadała najwyższy wskaźnik szczepień spośród regionów świata, co umożliwi ponowne uwolnienie znacznego stłumionego popytu, przy czym poziomy sprzed pandemii mają zostać przekroczone do 2024 roku. Wolniejsze wprowadzanie szczepionek w Europie Wschodniej i na niektórych dużych długodystansowych rynkach źródłowych oraz kolejne fale pandemii mogą potencjalnie opóźnić powrót do normalności, stwarzając ryzyko spadku. Tourism Economics spodziewa

się, że rynki pozaeuropejskie pozostaną poniżej poziomów sprzed pandemii do 2025 r., w porównaniu z 2024 r. w przypadku całkowitej liczby przyjazdów międzynarodowych².

Według danych GUS³ w 2020 r. Polacy odbyli łącznie 53 mln podróży turystycznych wobec 75,1 mln podróży w 2019 roku (spadek o 29,4%). Zarówno w 2019 jak i 2020 r. przeważały podróże krajowe, których udział w 2019 r. wynosił 79%, a w 2020 r. aż 87%, co oznacza, że Polacy często rezygnowali z wyjazdów zagranicznych.

Paradoksalnie spadek wyjazdów zagranicznych wpłynął dodatnio na frekwencję w krajowych atrakcjach turystycznych. W wielu atrakcjach plenerowych, takich jak np. parki narodowe odnotowano tylko niewielki spadek, a nawet wzrost frekwencji, mimo stosunkowo długiego okresu ich zamknięcia. W czasie największego lockdownu samorządy miast żyjących z turystyki, w trosce o kondycję lokalnej branży turystycznej apelowały nawet do mieszkańców o odwiedzanie lokalnych atrakcji (np. akcja „Bądź turystą we własnym mieście” w Krakowie). Spadek frekwencji w najpopularniejszych warszawskich atrakcjach był dużo mniejszy niż spadek liczby osób, które odwiedziły stolicę w 2020 roku. Może to świadczyć o dużym zainteresowaniu mieszkańców atrakcjami miasta pomimo pandemii COVID-19. W większości atrakcji, zarówno w Warszawie jak i w Krakowie spadła głównie frekwencja zagranicznych turystów, którzy ze względu na graniczne restrykcje nie mogli przyjechać do Polski.

Ryc. 3. Spadek frekwencji w głównych atrakcjach Warszawy w 2020 r.
(źródło: Turystyka w Warszawie. Raport 2020, UM Warszawa)

Krajowy rynek turystyczny był też wspomagany realizacją bonu turystycznego, co zostało też wykorzystane przez niektóre atrakcje do stymulowania frekwencji (patrz rozdział 5.3).

² European Tourism: Trends & Prospects (Q3/2021), ETC
³ Turystyka w 2020, GUS, Rzeszów 2021

2. OPIS METODOLOGICZNY BADAŃ

2.1. Źródła informacji o frekwencji w atrakcjach turystycznych

Dane o frekwencji w atrakcjach pozyskiwano różnymi sposobami. Wśród atrakcji, których liczbę odwiedzających można określić na podstawie biletów największy udział mają muzea. Dane o frekwencji w muzeach, ogrodach zoologicznych w 2020 r. uzyskano z GUS-u w formie arkuszy xls. Natomiast informacje o frekwencji w parkach narodowych i przyrodniczych placówkach edukacyjnych uzyskano z tablic zamieszczonych na stronie GUS, jako suplement do Rocznika Statystycznego Ochrona Środowiska 2020.

W sumie GUS dostarczył informacji o frekwencji w 920 muzeach i oddziałach muzealnych oraz obiektach paramuzealnych, takich jak ogrody zoologiczne, botaniczne, dendrologiczne i palmiarnie. Dane z GUS zawierały oprócz globalnej liczby odwiedzających muzea i instytucje paramuzealne, informacje o zwiedzających te obiekty w zorganizowanych grupach (w tym młodzieży szkolnej), a także odwiedzających w czasie "Nocy Muzeów" czy z okazji innych imprez okolicznościowych. Z placówek muzealnych do dalszej analizy zakwalifikowano obiekty, które wykazały frekwencję powyżej 200 odwiedzających. Zabieg ten był potrzebny dla większej przejrzystości zestawionych tablic atrakcji, zamieszczonych w aneksie w układzie regionalnym i wg typów atrakcji.

Informacje o frekwencji w pozostałych atrakcjach zbierano drogą wywiadów mailowych, telefonicznych, kwerendy informacji w mediach. Wykaz atrakcji przypisanych do poszczególnych województw (traktowanych jako regiony turystyczne) rozesłano do Regionalnych Organizacji Turystycznych, z prośbą o przekazanie posiadanych danych o frekwencji i o weryfikację listy atrakcji. Wykorzystano również wiedzę i doświadczenie lokalnych ekspertów.

Źródłem informacji były także regionalne katalogi atrakcji turystycznych i katalogi produktów turystycznych. Służyły one pomocą w weryfikowaniu i uzupełnianiu wykazu atrakcji, w tym samym celu prowadzono również kwerendę stron internetowych atrakcji.

Czytelność załączonych w aneksie tablic poprawia stosowanie kolorów oznaczających poszczególne typy atrakcji. Wydzielono grupy i jedną podgrupę, jaką są muzea (do tych ostatnich dysponowano największą bazą informacji). Atrakcje przyrodnicze oznaczono kolorem zielonym, atrakcje kulturowe, stworzone przez człowieka w innym celu niż przyciąganie turystów, oznaczono kolorem czarnym. W tej grupie wydzielono, jako odrębny zbiór muzea oznaczone kolorem brązowym. Kolor niebieski zarezerwowano dla atrakcji tworzonych specjalnie dla turystów, takich jak parki rozrywki, parki miniatur, parki wodne, termy, a kolor fioletowy oznacza atrakcje typu wydarzenia, imprezy, eventy.

2.2. Problemy pomiaru i szacowania frekwencji w atrakcjach turystycznych

Pozyskanie informacji o frekwencji w atrakcjach turystycznych jest poważnym problemem. Wiąże się to zarówno z naturą samych atrakcji, jak i obowiązującym stanem prawnym. Tylko część atrakcji udostępnianych jest odpłatnie, co pociąga za sobą biletowanie odwiedzających i tym samym stwarza możliwość tworzenia baz statystycznych. Dotyczy to

przede wszystkim muzeów, niektórych zabytków, parków rozrywki, imprez oraz części parków narodowych. W odniesieniu do parków narodowych GUS publikuje syntetyczne, często szacunkowe, dane o poszczególnych parkach w swoich rocznikach statystycznych.

Dane statystyczne odnośnie frekwencji podawane przez placówki muzealne wymagają interpretacji. Sama liczba odwiedzających w ciągu roku i jej zmiany nie objaśniają przyczyn wzrostu lub spadku frekwencji. W wypadku muzeów mamy do czynienia z wystawami czasowymi, warsztatami, nocami muzeów i dniami dziedzictwa stymulującymi frekwencję. Dlatego poznanie przyczyn zmian, a w dalszej kolejności czynników determinujących frekwencję, jest możliwe dopiero po przeanalizowaniu wszystkich składowych frekwencji w muzeum. W wypadku muzeów składających się z wielu oddziałów nagminną praktyką jest sumowanie liczby odwiedzających ze wszystkich podległych placówek; praktyka pokazuje, że ta sama osoba odwiedza wiele placówek tego samego muzeum, co zawyża statystykę.

Innym problemem jest dodawanie do liczby odwiedzających Pałace Królewskie w Warszawie (Pałac w Łazienkach i w Wilanowie) osób spacerujących w ogrodach, co daje przesadzone, milionowe wartości frekwencji w tych obiektach. W niektórych obiektach dochodzi do zaniżania frekwencji.

Zdecydowana większość atrakcji, zwłaszcza takich, jak zabytki – obiekty architektury, techniki, pomniki, miasta lub dzielnice wpisane na listę UNESCO czy listę Pomników Historii, nie ma monitoringu frekwencji odwiedzających. W wypadku Warszawy, Krakowa, Zamościa, Torunia prowadzone są z inicjatywy samorządów badania ruchu turystycznego, ale wyniki publikowane w raportach z tych badań nie pozwalają na szacowanie frekwencji.

Frekwencja na festiwalach, imprezach plenerowych, inscenizacjach bitew, koncertach cyklicznych, jarmarkach, konkursach jest również podawana szacunkowo, w zależności od szacujących (organizatorzy, władze samorządowe, organizacje turystyczne, policja), szacunki te są mniej lub więcej zawyżone i bardzo nieprecyzyjne.

Olbrzymią trudność sprawia oszacowanie frekwencji na szlakach tematycznych ujętych jako atrakcje; na ogół nie prowadzi się rejestrów osób korzystających z tych szlaków, trudno też traktować je jako w pełni skomercjalizowane produkty turystyczne.

W 14 parkach narodowych oraz podległych im rezerwach w ostatnich latach montowane są czujniki ruchu firmy EkoCounter pozwalające na rejestrację odwiedzających, ale jak na razie są to nieliczne przypadki, w dodatku tak uzyskane wyniki też nie są precyzyjne ze względów technicznych. Wykorzystanie tych wyników w szacowaniu frekwencji w obiektach przyrodniczych wymaga współpracy z gestorami parków i rezerwatów czy innych obiektów, np. administratorami szlaków tematycznych.

2.4. Grupowanie atrakcji wg ich rodzajów

W tabeli 1. zestawiono analizowane atrakcje, dla których uzyskano informacje o liczbie odwiedzających w 2019 i 2020 roku. Zastosowano podział na atrakcje przyrodnicze, atrakcje dziedzictwa kulturowego, parki rozrywki, wodne i tematyczne oraz imprezy.

Odpowiada to typologii atrakcji proponowanej przez Swarbrooke (2002), stosowanej w sporządzonych wcześniej raportach o frekwencji w atrakcjach.

Tabela 1. Liczba atrakcji objętych badaniami frekwencji wg ich rodzajów i województw w roku 2019 i 2020.

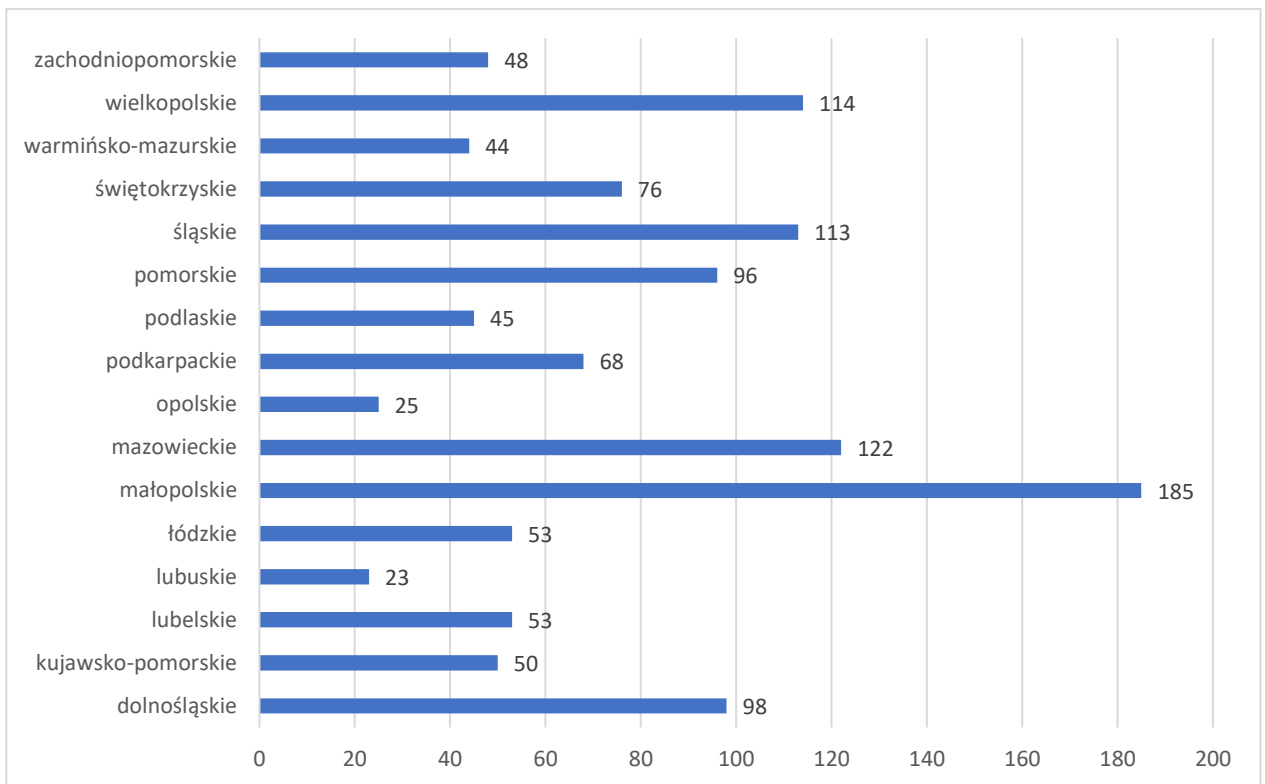
Województwo	RAZEM	Przyrodnicze	Dziedzictwa Kultury		Parki rozrywki, wodne, tematyczne	Imprezy, wydarzenia
			Ogółem	W tym muzea		
dolnośląskie	98	18	77	65	3	0
kujawsko-pomorskie	50	3	39	36	5	3
lubelskie	53	6	46	44	1	0
lubuskie	23	5	16	16	1	1
łódzkie	53	6	40	40	6	1
małopolskie	185	22	132	127	15	16
mazowieckie	126	9	116	114	0	0
opolskie	25	1	22	18	1	1
podkarpackie	68	7	52	51	9	0
podlaskie	45	11	31	28	1	2
pomorskie	96	12	80	76	3	1
śląskie	113	13	90	86	9	1
świętokrzyskie	76	13	51	40	12	0
warmińsko-mazurskie	44	4	32	33	4	4
wielkopolskie	114	10	86	86	16	2
zachodniopomorskie	48	10	30	30	7	1
RAZEM	1217	150	940	890	93	33

Źródło: opracowanie własne

Największy zbiór atrakcji przyrodniczych analizowano w regionie małopolskim i dolnośląskim. Atrakcje związane z dziedzictwem kultury reprezentowane są we wszystkich województwach, najliczniej w małopolskim, mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim. Najwięcej placówek muzealnych znajdziemy w regionie małopolskim i mazowieckim oraz wielkopolskim, najmniej w lubuskim i opolskim. Atrakcje budowane od podstaw dla turystyki, takie jak parki rozrywkowe i parki tematyczne i inne obiekty służące rozrywce najliczniej wystąpiły w woj. świętokrzyskim, śląskim i małopolskim. Atrakcje typu wydarzenia najmocniej reprezentowane są w regionie małopolskim i mazowieckim.

2.5. Grupowanie atrakcji wg regionów

W załączonych w aneksie tablicach zestawiono 1217 atrakcji podzielonych na podstawowe typy i województwa. Najwięcej, bo aż 185 analizowanych obiektów, znajduje się w regionie małopolskim, 114 w wielkopolskim, 113 w śląskim, 126 w mazowieckim, 98 w regionie dolnośląskim. Najmniejszy zasób analizowanych atrakcji dotyczy regionu lubuskiego (23 atrakcje) i opolskiego (25). Taki rozkład badanej zbiorowości atrakcji w przybliżeniu oddaje rzeczywisty potencjał atrakcji turystycznych w tych regionach turystycznych.

Ryc. 4. Atrakcje objęte badaniami frekwencji wg województw w latach 2019 i 2020.
Źródło: opracowanie własne

Liczby te nie ilustrują bynajmniej potencjału regionów i nasycenia atrakcjami, ponieważ nie ujęto tu tych atrakcji, których gestorzy odmówili udzielenia informacji lub nie zostały sporządzone stosowne szacunki.

Analiza danych zawartych w tabeli 1. oraz przedstawionych na rycinie 4 pozwala wskazać regiony o największym nasyceniu różnorodnymi atrakcjami (poddanymi analizie), należy do nich region małopolski, mazowiecki, wielkopolski i dolnośląski.

3. FREKWENCJA W ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH W ROKU 2020 WG TYPÓW ATRAKCJI I REGIONÓW

W niniejszym raporcie jako podstawę grupowania atrakcji przyjęto ich podział na cztery typy, zaproponowany przez Swarbrooke'a (2002):

- 1) ***naturalne atrakcje turystyczne***, których walory są związane z fizycznymi elementami środowiska naturalnego, np. plaże, góry, jaskinie, jeziora, rzeki, lasy;
- 2) ***dzieła stworzone przez człowieka***, ale w innym celu niż przyciąganie turystów, które z czasem stały się atrakcjami samymi w sobie, np. obiekty prehistoryczne, budynki związane ze znanymi ludźmi, zespoły pałacowo-ogrodowe, ośrodki przemysłowe, budowle sakralne;
- 3) ***miejsca zaprojektowane i zbudowane od podstaw jako atrakcje***, np. parki rozrywki, kasyna, uzdrowiska, parki safari;
- 4) ***imprezy*** kulturalne, sportowe, religijne, festiwale, igrzyska olimpijskie itp.

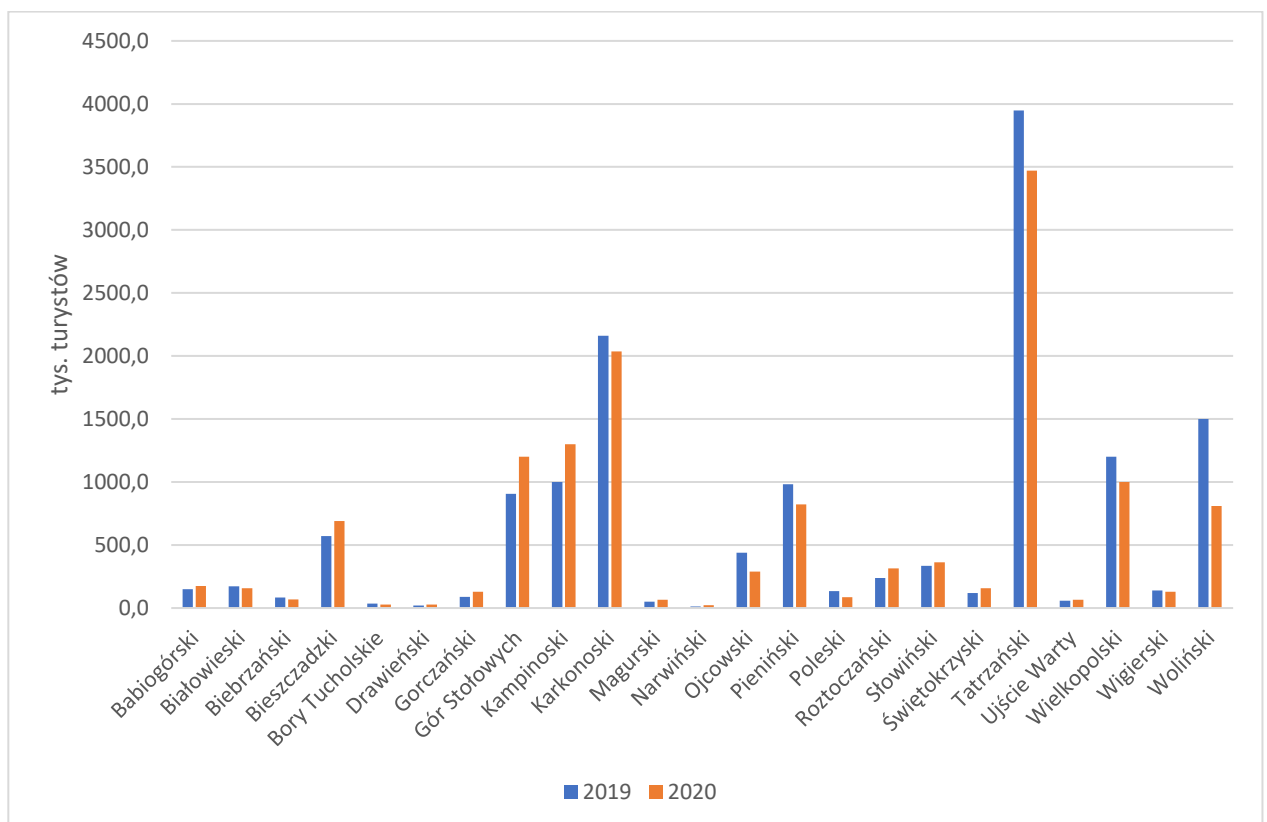
Najwięcej atrakcji zaliczono do grupy II obiektów dziedzictwa kulturowego, tj. takich, które pierwotnie służyły innym celom, a z czasem zmieniły funkcje (940 obiekty), w tej grupie najliczniej reprezentowane były muzea (890 placówek). Na drugim miejscu znajdują się obiekty przyrody – 150 obiektów, głównie parki narodowe i ogrody zoologiczne, bądź botaniczne, a na trzecim parki rozrywki - 93 obiektów. Najmniejszym zbiorem są imprezy - 33 imprez (Tab. 1).

3.1. Atrakcje przyrodnicze

Wśród atrakcji przyrodniczych, tak w Polsce, jak na świecie, największą frekwencję mają parki narodowe. Parki Narodowe w świadomości turystów stanowią atrakcje o najwyższej wartości i posiadają możliwości przyciągania dużej liczby odwiedzających. Nadanie statusu parku narodowego jakiemuś obszarowi ma w powszechnym odczuciu charakter nobilitujący (Stasiak 2007) i wywołuje chęć odwiedzenia tego miejsca. Paradoksalnie decyzja o objęciu ochroną niesie w zarodku zagrożenia ze strony turystyki. Turystyczne użytkowanie parków narodowych systematycznie wzrasta, co jest podyktowane nie tylko chęcią kontaktu z przyrodą czy poszukiwania wrażeń estetycznych, ale i potrzebą wypoczynku oraz uprawiania sportów plenerowych

Wśród polskich atrakcji przyrodniczych największą frekwencję również wykazują parki narodowe. Parkom narodowym dla właściwego rozwoju i zarządzania potrzebny jest nie tylko monitoring środowiska przyrodniczego, ale także ruchu turystycznego. Monitoring taki powinien obejmować nie tylko pomiar wielkości ruchu turystycznego, ale i rozkład przestrzenny turystów, drogi ich przemieszczania, najczęściej odwiedzane miejsca, czas spędzony w parku, jak i preferencje i pochodzenie turystów. Powinno to służyć wyróżnieniu zależności między odwiedzającymi, ich zainteresowaniem, a konkretnym obszarem spełniającym jak najpełniej ich oczekiwania (Rogowski 2018).

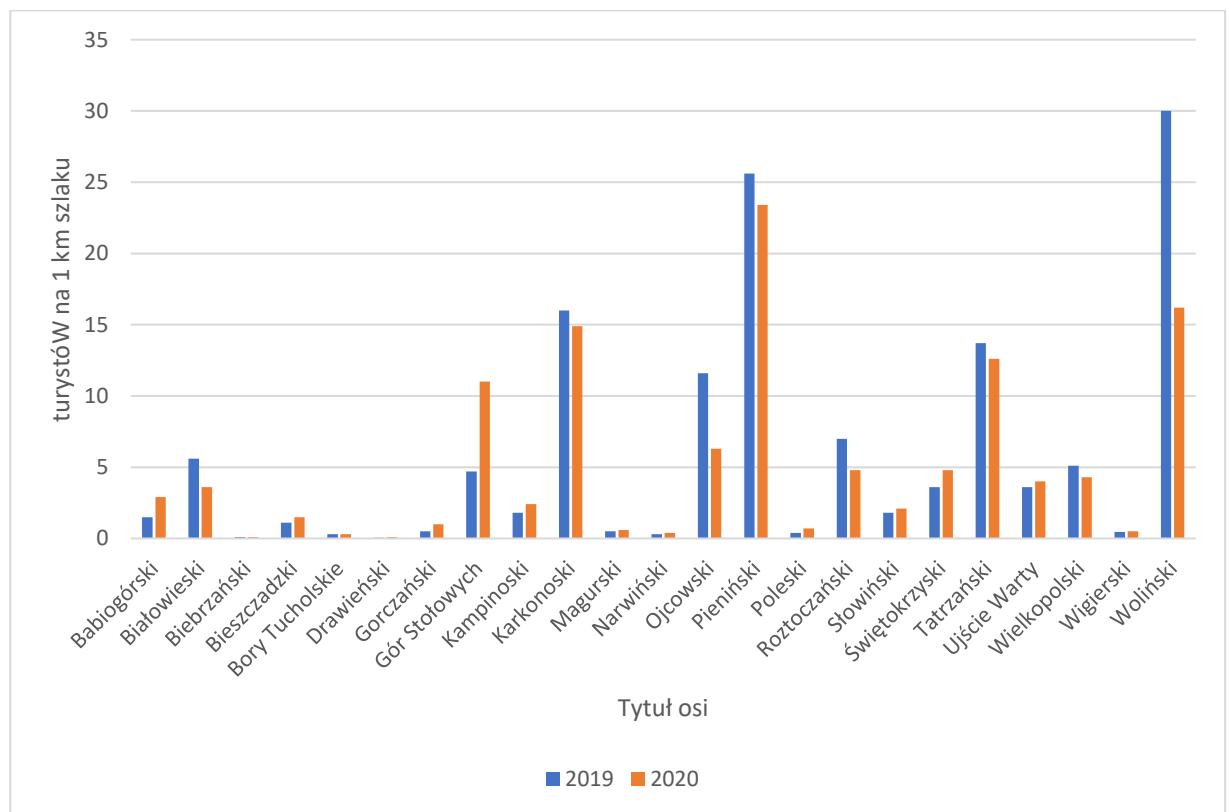
Polskie parki narodowe rocznie odwiedza kilkanaście milionów turystów. Wielkość ruchu turystycznego w 2019 roku w parkach narodowych wyniosła 14,14 mln odwiedzających, natomiast w 2020 r. 13,41 mln, czyli odnotowano niewielki tylko spadek liczby odwiedzających (5,2%). W większości parków narodowych ruch turystyczny ma charakter sezonowy. Wyjątkiem są parki górskie – Karkonoski i Tatrzański, Pieniński i Bieszczadzki w których uprawiana jest ponadto turystyka zimowa. Największą frekwencję w 2020 r. zanotowano w Tatrzańskim PN, który odwiedziło 3,4 mln turystów, następnie w Karkonoskim – ponad 2 mln turystów, a 1,2 mln zwiedziło park Gór Stołowych (ryc. 5). Na te trzy parki przypada 50% wszystkich zwiedzających. Najmniejszą frekwencję notuje się natomiast w parkach: Narwiańskim (23,5 tys.), Drawieńskim (27,3 tys.) i Borów Tucholskich (28,9 tys.). O ile w topowych parkach narodowych, poza Tatrzańskim, frekwencja nie uległa większym zmianom, to w tych najrzadziej odwiedzanych nastąpił relatywnie znaczny przyrost liczby turystów. Na atrakcyjność turystyczną parków narodowych i ich popularność wśród turystów wpływ mają zarówno walory wypoczynkowe i specjalistyczne, jak i ich wartości krajoznawcze oraz położenie geograficzne względem ośrodków emisji ruchu turystycznego (wielkie aglomeracje miejskie).

Ryc. 5. Frekwencja w polskich parkach narodowych w latach 2019 i 2020 w tys. odwiedzających (źródło: Ochrona Środowiska, GUS 2020 i 2021)

Na obszarach o rozwiniętej funkcji turystycznej przeprowadza się okresowo monitoring wielkości i struktury ruchu turystycznego. Zasadniczym problemem turystycznego wykorzystania wielu parków była nadmierna frekwencja zwiedzających (Warcholik, Semczuk 2011). Nawet w czasie pandemii COVID-19 w 2020 roku liczba turystów w Tatrzańskim i Karkonoskim Parku Narodowym tylko nieznacznie spadła w relacji do 2019 r.

Ponieważ turyści w parkach narodowych mogą poruszać się w zasadzie tylko po znakowanych szlakach to rysuje się zależność wielkości ruchu turystycznego z ich gęstością. Jest ona ilorazem długości szlaków turystycznych i całkowitej powierzchni parku narodowego. Największą gęstością szlaków turystycznych cechują się Wielkopolski (2,830 km/km²) oraz Gorczański Park Narodowy (2,404 km/km²), najniższą zaś Ujście Warty (0,207 km/km²) oraz Białowieski Park Narodowy (0,421 km/km²). Mający największą bezwzględną frekwencję turystów Tatrzański Park Narodowy ma stosunkowo mniejszy współczynnik gęstości szlaków 1.297 km/km² (Wąsik 2017, s.124, Graja – Zwolińska 2009).

Ryc. 6. Gęstość ruchu turystycznego w polskich parkach narodowych w latach 2019 i 2020 (obliczenia własne).

Największe zagęszczenie turystów na szlakach w 2020 r. miało miejsce w Pienińskim (24 osób), Wolińskim (16 osób) oraz Karkonoskim (15), Tatrzańskim (12) i Stołowogórskim Parku Narodowym (11). Najmniejsza gęstość ruchu turystycznego cechuje natomiast takie parki, jak Biebrzański, Narwiański i Ujście Warty. W porównaniu z rokiem 2019 w pandemicznym roku 2020 odnotowano duży spadek gęstości turystów na szlakach w Wolińskim i Ojcowskim Parku Narodowym oraz Białowieskim i Roztoczańskim.

W porównaniu z rokiem 2019, w 2020 r. spadła frekwencja w ogrodach zoologicznych, np. ogród we Wrocławiu, który w 2019 r. odwiedziło prawie 1,65 mln odwiedzających odnotował w 2020 r. spadek frekwencji o 43%. Spadek frekwencji odnotowały także najczęściej odwiedzane w 2019 r. ogrody zoologiczne w Warszawie (41%), Krakowie (30%), Poznaniu (37%) i Gdańsku (24%), a także Śląski Ogród Zoologiczny (20%) i Akwarium w Gdyni (44%). Wśród ogrodów botanicznych Ogród Japoński w Parku Szczytnickim we Wrocławiu odnotował duży spadek (aż o 48%), spadła także frekwencja w Ogrodzie Botanicznym w Łodzi o 38%, oraz w palmiarniach w Gliwicach (o 47%) i Poznaniu (o 54%).

Często odwiedzanymi atrakcjami przyrodniczymi są jaskinie. Wśród badanych obiektów największy spadek frekwencji ma Grota Łokietka w Ojcowie (92%) i Jaskinia Raj w Chęcinach (50%).

3.2. Atrakcje dziedzictwa kulturowego

W tej kategorii atrakcji wykazano takie obiekty dziedzictwa kulturowego, jak zabytki architektury, techniki, archeologii, obiekty militarne. Należą do nich zarówno zamki (wykorzystywane na cele muzealne, hotelowe, albo będące w trwałej ruinie), pałace, dwory. Wyróżniają się pod względem liczby odwiedzających zespoły pałacowo – parkowe.

Największa frekwencja notowana jest właśnie w zespołach pałacowo-parkowych, gdyż gestorzy warszawskich pałaców doliczają do osób zwiedzających ekspozycje muzealną osoby korzystające bezpłatnie tylko z parków. Absolutnym liderem jest tutaj Pałac w Łazienkach – wg danych GUS w 2020 r. wykazał on 4 023 417 odwiedzających, z których 3 982 868 korzystało bezpłatnie. Zatem frekwencja we wnętrzach pałacu zabiletowanych turystów to tylko 40 549 osoby. Podobna sytuacja występuje w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie z ogrodami (prawie 1,3 mln osób). Zdecydowanie skromniej na tle tych dwóch obiektów kształtuje się frekwencja w pozostałych pałacach – w Nieborowie (138 tys.), Łańcucie (78 tys.) czy w Pszczynie (68 tys.), w których do frekwencji nie wlicza się osób spacerujących wyłącznie po ogrodach.

W kategorii „zamki” frekwencja podawana jest w odniesieniu do turystów odwiedzających zlokalizowane w zamkach muzea. Największą frekwencję odnotowano na Wawelu; tylko oddziały Państwowych Zbiorów Sztuki mieszczące się na Wzgórzu Wawelskim odwiedziło w 2020 r., pomimo okresowego zamknięcia w czasie pandemii ponad 635 tys. osób (tj. o 56,7% mniej niż w 2019 r.). Wielu turystów odwiedza Wawel poprzestając na wejściu na dziedziniec i obejrzeniu panoramy miasta i katedry wawelskiej. Bez badań terenowych lub instalacji czujników przy dwóch bramach wejściowych nie sposób doszacować liczbę odwiedzających takie atrakcje, jak zamki, w których tylko część obiektów jest biletowana.

Na drugim miejscu pod względem liczby odwiedzających znalazł się zamek w Malborku (357 tys.), w tym samym czasie Zamek Królewski w Warszawie odwiedziło 337 tys. osób. W dalszej kolejności lokują się zamki w Książu (300 tys.), Niedzicy (169 tys.), Twierdza Kłodzka (133 tys.), Twierdza Srebrna Góra (83 tys.), Ogrodzieniec (147 tys.) i Krzyżtopór w Ujeździe (126 tys.). We wszystkich tych obiektach w porównaniu z rokiem 2019 nastąpił znaczny spadek frekwencji.

Wśród zabytków techniki prym wiedzie Kopalnia Soli w Wieliczce – Trasa Turystyczna z frekwencją 583 tys. zwiedzających w 2020 r. Znacznie ustępuje jej Kopalnia Soli w Bochni (47 tys.). Oba te obiekty zostały połączone wspólnym wpisem na listę UNESCO w 2013 r. Zlokalizowane w Złotym Stoku Kopalnia Złota wraz z Średniowiecznym Parkiem Techniki przyciąga 110 tys. turystów. Natomiast Kopalnia Guido wraz ze skansenem

górnictwym „Królowa Luiza” podaje frekwencję łącznie z Muzeum Górnictwa w Zabrzu na poziomie 66 tys. odwiedzających (spadek o prawie 70% w porównaniu z rokiem 2019).

Kolejne miejsce zajmuje w tej kategorii Zabytkowa Kopalnia Srebra i Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach (27 tys.). Tajemnicze Podziemne Miasto Głuszyca – Kompleks Osówka szacuje frekwencję na poziomie 58 tys. odwiedzających, Sandomierską Podziemną Trasę Turystyczną zwiedziło w 2020 r. 60 tys. turystów.

W wykazie atrakcji znajdziemy zdecydowanie mniej zabytków archeologicznych. Niezmiennie od wielu lat najbardziej atrakcyjne miejsce w tej kategorii stanowi Biskupin. Tutejszy rezerwat archeologiczny odwiedziło w 2020 roku 104 tys. turystów. Ustępuje pod względem frekwencji Biskupinowi skansen archeologiczny w Trzcinicy, zwany Karpacką Troją (13 tys. odwiedzających). Unikatowy rezerwat archeologiczny, jakim jest kopalnia krzemienia pasiastego w Krzemionkach Opatowskich, wpisana w 2018 r. na listę UNESCO w 2020 r. był zamknięty z powodu remontu.

Obok parków rozrywki do atrakcji turystycznych, cieszących się największą popularnością na świecie, należą muzea. W 2019 r. frekwencja w 20 największych muzeach na świecie wyniosła ponad 105 mln osób. Wg raportu Theme Index and Museum Index⁴ w 2019 r. największą frekwencję wykazuje paryski Luwr (9,6 mln), który odzyskał prymat najczęściej odwiedzanego muzeum na świecie w wyniku znacznego spadku frekwencji (o 14%) w Muzeum Narodowym Chin w Pekinie (7,39 mln), zajmującym aktualnie w tym wykazie drugie miejsce. Na trzecim miejscu znajduje się Muzeum Watykańskie (6,8 mln), które ma nieco większą frekwencję od nowojorskiego The Metropolitan Museum of Art (6,7 mln). Należy dodać, że poza Luwrem i Muzeum Watykanu wykazane we wspomnianym raporcie na najwyższych miejscach w rankingu ulokowane są muzea wolne od opłat. Dotyczy to również znajdujących się na 5, 8 i 9 miejscu w rankingu bezpłatnych muzeów w Londynie – Galerii Narodowej (6,0 mln) i Muzeum Brytyjskiego (6,2 mln). W roku 2019 zanotowano spadek frekwencji w kilku największych muzeach świata, największy w Muzeum Narodowym Chin w Pekinie (-14,2%), a znaczący wzrost frekwencji odnotowano w Ermitażu w St. Petersburgu (15,4%), dzięki temu muzeum to awansowało do grupy Top 10 (tab. 2).

W 2020 r. frekwencja w 20 największych muzeach świata wykazała spadek o 78% w porównaniu z 2019 rokiem. Muzea były tymi atrakcjami turystycznymi, które zostały najbardziej dotknięte pandemią COVID-19. Muzea mogły bowiem być zamknięte przez długie okresy, musiały stosować limity odwiedzających i dostosować się do rygorów sanitarnych. Zamknięcie muzeów rozpoczęło się już w marcu 2020 r., a niektóre obiekty pozostały zamknięte na rok lub dłużej, podczas gdy inne były otwierane, a następnie ponownie zamykane. Turystyka i podróże zostały zamrożone w 2020 r., szczególnie dotyczy to wyjazdów za granicę, ze względu na cykliczne wprowadzanie lockdownu i zmiany przepisów podróżowania. Odwołano prestiżowe wystawy, a w muzeach zmienił się profil odwiedzających. Podstawowy segment osób dorosłych w czasie pandemii był najbardziej podatny na wirusa, co zniechęcało do odwiedzin muzeów. Świadczone w muzeach imprezy

⁴ The Global Attractions Attendance Report, 2019. Theme Index and Museum Index. Themed Entertainment Association (TEA). www.TEAconnect.org, dostęp 25.11.2020

towarzyskie z muzyką, jedzeniem i napojami przyciągające w ostatnich latach młodsze pokolenie publiczności muzealnej zatrzymały się nagle z powodu pandemii i ograniczenia dużych zgromadzeń.

W 2020, gdy w ogarniętej pandemią Europie weszły ograniczenia, a turystyka została zamrożona, muzea było zamknięte średnio 112 dni. Dlatego całkowita frekwencja w europejskich muzeach spadła o 76% w 20 najlepszych muzeach tego regionu. Luwr w Paryżu utrzymał pierwsze miejsce na liście najczęściej odwiedzanych muzeów w 2020 roku. Zawdzięcza to wystawie o Leonardo da Vinci (24.10.2019 – 24.02.2020). W ostatnich latach turyści zagraniczni stanowią 70% odwiedzających francuskie muzea. Ale przyjazdy do Paryża w 2020 roku (mimo ograniczeń pandemicznych) skurczyły się zaledwie o 5% tych zarejestrowanych w 2019 roku.

W Londynie Tate Modern została zamknięta przez 173 dni, co skutkuje spadkiem frekwencji w 2020 r. o 77%. Najlepsze muzeum odwiedzane w Wielkiej Brytanii – londyńskie Muzeum Brytyjskie było zamknięte przez 209 dni, a spadek odwiedzających osiągnął aż 80%. Brak turystów zagranicznych miał dramatyczny wpływ na British Museum, odwiedzane głównie przez gości z zagranicy. Najlepsze muzea we Włoszech i Hiszpanii są bardzo zależne od turystyki międzynarodowej, a te kraje jako pierwsze wprowadziły blokady przyjazdów w związku z pandemią COVID. Włochy w 2020 r. były najbardziej dotkniętym rynkiem muzeów w Europie, a Muzea Watykańskie miały największy spadek frekwencji wśród muzeów Europy.

Tabela 2. Top 10 najczęściej odwiedzanych muzeów na świecie w latach 2019 – 2020

LP	Nazwa Muzeum	% zmian	2020	2019	Płatne Wolne
1	Luwr	-71,9	2,700 000	10,200 000	Płatne
2	Muzeum Narodowe Chin w Pekinie	-78,3	1,600 000	7,390 000	Wolne
3	Muzeum Watykańskie	-81,1	1,300 000	6 883 000	Płatne
4	Metropolitalne Muzeum Sztuki Nowy Jork	-83,4	1,125 000	6,770 000	Płatne
5	Muzeum Brytyjskie w Londynie	-79,8	1,275 000	6,208 000	Wolne
6	Tate Modern Londyn	-76,5	1,433 000	6,098 000	Płatne
7	Galeria Narodowa Londyn	-80,1	1,197 000	6,011 000	Wolne
8	Muzeum Historii Naturalnej w Londynie	-77,9	1,197 000	5,422 000	Wolne
9	Amerykańskie Muzeum Historii Naturalnej w Nowym Jorku	0,0	brak danych	5, 000 000	Wolne
10	Muzeum Ermitaż w St. Petersburgu	-78,8	969, 000	4,957 000	Płatne

Źródło: *The Global Attractions Attendance Report, 2020, Theme Index and Museum Index. Themed Entertainment Association (TEA).* www.TEAconnect.org.

Wśród badanych polskich atrakcji największą pod względem liczebności grupę stanowią właśnie muzea. Muzeum jako instytucja powołana do gromadzenia, badania i sprawowania opieki nad obiektami posiadającymi wartość artystyczną lub historyczną pełni funkcje ochronne i edukacyjne. Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. działalność w Polsce prowadziły 932 muzea⁵ (łącznie z oddziałami) z których 70,1% należało do sektora publicznego. Organizatorem zdecydowanej większości tych instytucji publicznych były

⁵ W 2019 r. było 959 muzeów, począwszy od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie jednostki, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.).

jednostki samorządu terytorialnego (85,6%). W ramach sektora prywatnego organizatorami muzeów były najczęściej osoby fizyczne (57,3%), stowarzyszenia (17,6%) oraz fundacje (13,6%), a także Kościoły i związki wyznaniowe (5,0%).

Zbiory muzealne prezentowane były w ramach stałych wystaw oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. Ograniczenia działalności muzeów w związku z sytuacją pandemiczną w 2020 r. miało wpływ na udostępnianie oferty kulturalnej – muzea prezentowały 2 445 wystaw stałych oraz zorganizowały 3 000 wystaw czasowych (w tym 41 wystaw z zagranicy). W porównaniu z 2019 r. liczba wystaw czasowych w kraju spadła o 40,0%, a stałych – o 8,7%.

Pomimo ograniczeń działalności muzeów w 2020 r. związanych z sytuacją pandemiczną odnotowano w nich 16,6 mln zwiedzających (o 23,6 mln mniej w porównaniu z rokiem poprzednim) w tym 7,3 mln osób bezpłatnie. Zorganizowane grupy młodzieży szkolnej stanowiły 3,7% ogółu zwiedzających (12,5% w 2019 r.). Największą popularnością wśród zwiedzających, tak jak w roku poprzednim, cieszyły się muzea o profilu artystycznym i historycznym, które odwiedziło odpowiednio: 6,2 mln i 3,9 mln osób (w 2019 r. odpowiednio 11,5 mln i 8,6 mln).

Okazją do nieodpłatnego poznawania polskiego dziedzictwa narodowego jest corocznie organizowana „Noc Muzeów”. W 2020 r. w związku z pandemią COVID-19, „Noc Muzeów” odbyła się głównie w formie on-line. Stacjonarnie wydarzenie to zostało zorganizowane jedynie przez nieliczne muzea w zmienionym terminie. Wzięło w nim udział w trybie bezpośredniego zwiedzenia muzeum zaledwie 18,4 tys. zwiedzających (w 2019 r. – 798,7 tys.). Pomimo obostrzeń związanych z sytuacją pandemiczną muzea prowadziły pozostałą działalność kulturalną, naukową i edukacyjną – zorganizowano 48,9 tys. imprez lub zajęć gromadzących 7,1 mln uczestników; najwięcej w muzeach historycznych (19,5 tys. imprez i zajęć; 6,0 mln uczestników).

Najwięcej muzeów zlokalizowanych jest w woj. małopolskim i mazowieckim, najmniej w opolskim i lubuskim. Pod względem liczby zwiedzających muzea zarówno w 2019 jak i 2020 roku obok takich liderów jak woj. małopolskie i mazowieckie wyróżniają się również zarówno pod względem liczby placówek jak i frekwencji województwa pomorskie, dolnośląskie i lubelskie. Najmniejsza liczba odwiedzających odnotowana jest w województwie opolskim i lubuskim (tab. 3, ryc. 8).

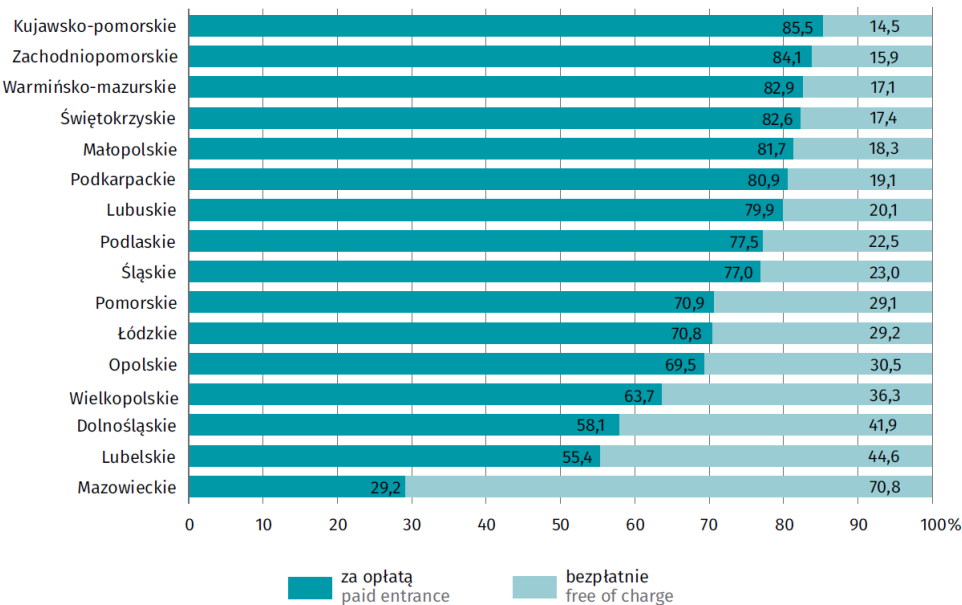
W 2020 roku nastąpił spadek liczby odwiedzających muzea o 58,7%. W największym stopniu dotknął on placówki muzealne w woj. małopolskim, śląskim i wielkopolskim, a najmniejszym w województwach zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i mazowieckim. (tab. 3). Drastycznie zmniejszyła się liczba odwiedzającej muzea młodzieży szkolnej, bo spadek osiągnął 87,7% w porównaniu z rokiem 2019.

Tabela 3. Liczba muzeów i zwiedzających muzea w 2020 r.

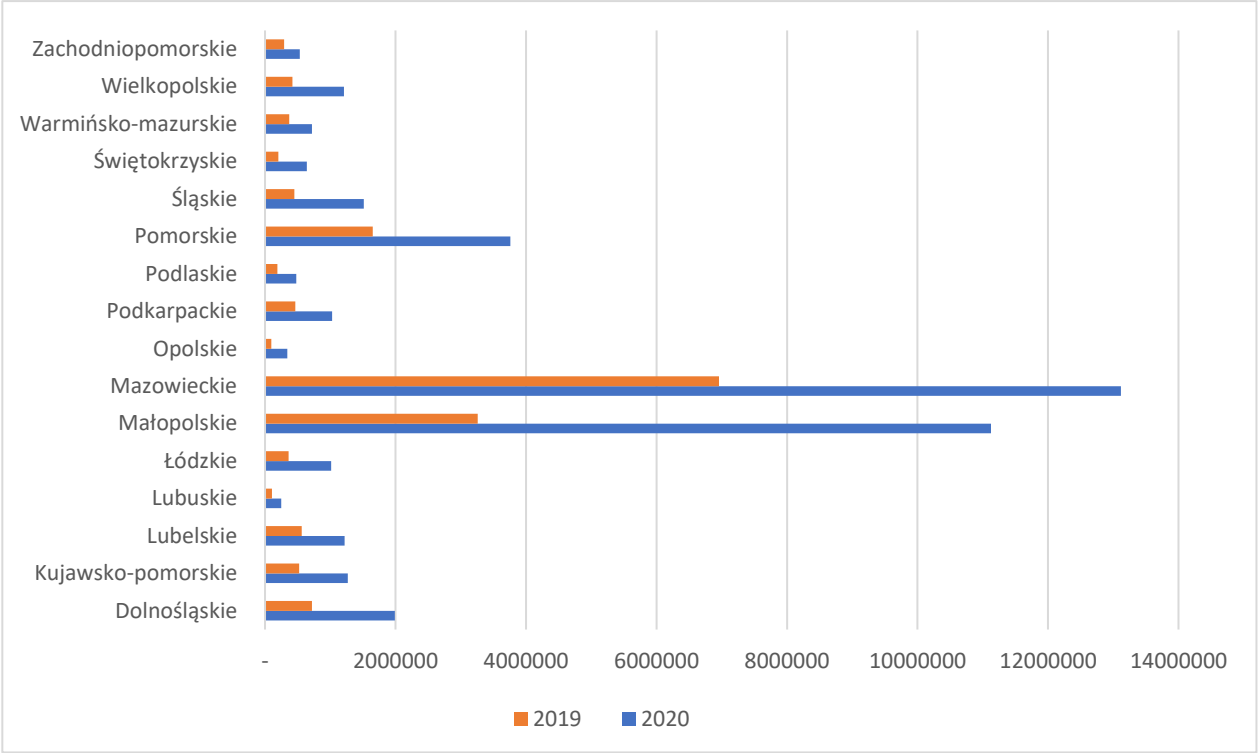
Województwo	Muzea z oddziałami	Zwiedzający w tys.				Zmiana Ogółem 2019/2020 w %
		2019 r.		2020 r.		
		Ogółem	W tym młodzież szkolna	Ogółem	W tym młodzież szkolna	
dolnośląskie	69	1 899,9	381,2	721,0	59,2	-62,7
kujawsko-pomorskie	48	1 269,6	304,8	522,9	33,9	-58,8
lubelskie	57	1 217,9	304,8	562,6	26,3	-53,9
lubuskie	17	249,9	38,7	107,6	7,6	-57,1
łódzkie	41	1 014,8	120,0	361,1	19,0	-64,4
małopolskie	101	11 126,8	1 627,1	3 259,7	128,3	-70,7
mazowieckie	143	13 118,8	806,2	6 958,1	143,0	-47,1
opolskie	18	342,5	60,5	95,9	11,8	-72,0
podkarpackie	61	1 029,6	175,5	465,6	23,8	-54,8
podlaskie	21	478,0	114,4	188,2	13,5	-60,7
pomorskie	90	3 760,3	380,9	1 650,0	52,1	-56,2
śląskie	83	1 514,4	189,3	450,6	32,1	-70,3
świętokrzyskie	30	641,7	188,0	204,5	11,1	-68,2
warmińsko-mazurskie	32	720,6	83,3	369,0	9,9	-48,8
wielkopolskie	86	1 209,6	253,9	417,8	35,5	-65,5
zachodniopomorskie	37	534,0	52,8	293,2	13,9	-45,1
RAZEM	956	40 217,3	5 029,9	16 628,6	621,4	-58,7

źródło: Kultura w 2019 i 2020, GUS, obliczenia własne

Interesująco przedstawia się struktura odwiedzających muzea wg formy odpłatności za wstęp (ryc. 7). W bezpłatnym udostępnianiu muzeów przodują województwa mazowieckie i lubelskie, gdzie połowa odwiedzających miała wolny wstęp do obiektów. Komercyjne udostępnianie muzeów dominuje w województwie kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim (3/4 odwiedzających płaciło za zwiedzanie). Zastanawia bieżąca różnica form udostępniania muzeów między województwami o największej liczbie muzeów i najwyższej frekwencji odwiedzających tj. mazowieckim i małopolskim. Zapewne bezpłatne udostępnianie zbiorów muzealnych w woj. mazowieckim ma wpływ na wskaźniki frekwencji w muzeach tego regionu.

Ryc. 7. Struktura korzystających z muzeów w 2020 r. wg województw i form płatności.
(źródło: Kultura w 2020, GUS)

Ryc. 8. Odwiedzający muzea wg województw w 2019 i 2020 r.
(źródło: Kultura w 2019, GUS)

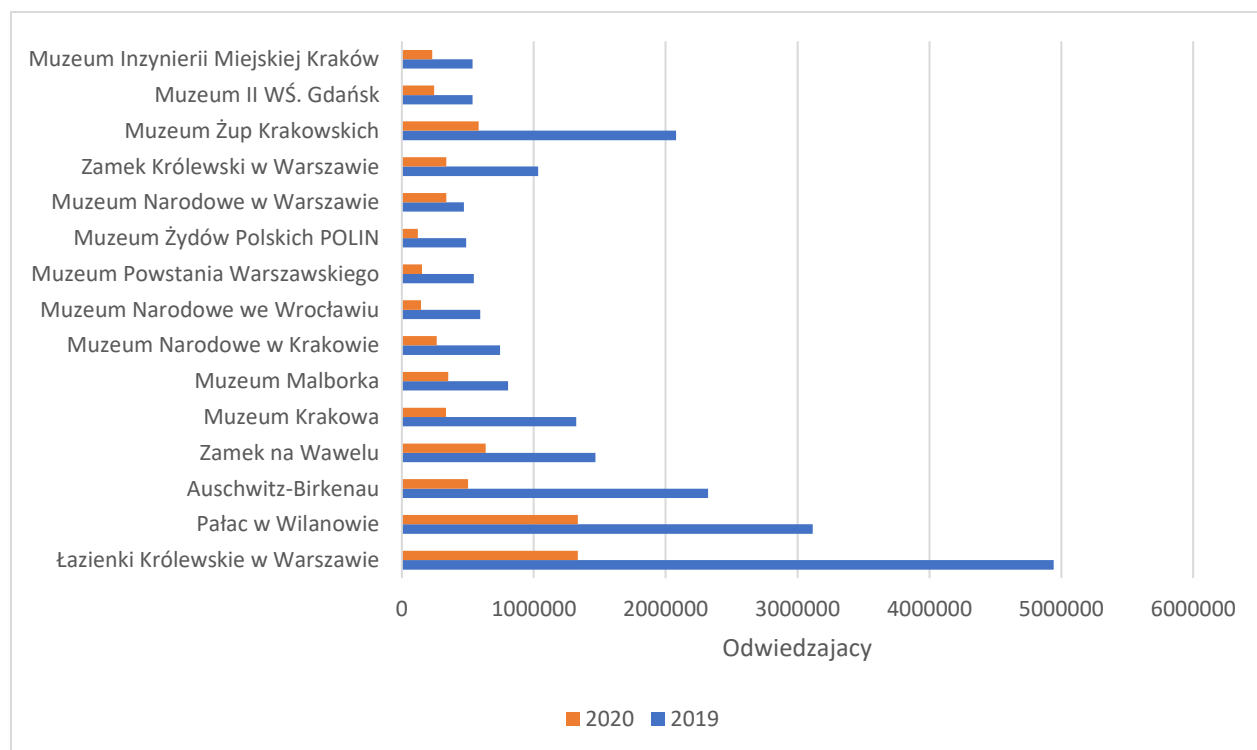
W tablicach zamieszczonych w aneksie zebrano dane dotyczące frekwencji odwiedzających muzea dla 800 obiektów (łącznie z oddziałami muzeów, często kojarzonymi jako osobne atrakcje turystyczne; np. Muzeum Fabryka Schindlera jest oddziałem Muzeum Krakowa).

Najwyższą frekwencję odwiedzających wykazują zlokalizowane w Warszawie Muzea – Pałace w Łazienkach (4,0 mln) i w Wilanowie (1,3 mln), które wymieniono w kategorii założenia pałacowo-ogrodowe. Należy dodać, że wliczanie osób odwiedzających tylko ogrody pałacowe w tych dwóch obiektach do ogólnej frekwencji fałszuje końcowy wynik. W roku 2018 w Muzeum Pałacu Króla Jana Sobieskiego w Wilanowie na park, przedpola i dziedziniec przypadało ¾ odwiedzających, a wewnątrz Pałacu oglądało zaledwie 212 tys. osób. Liczba bezpłatnych biletów wykazana w Parku Łazienkowski wskazuje na podobne proporcje.

Jeżeli wyłączymy warszawskie Pałace – Ogrody z kategorii muzeów to liderem frekwencji w 2019 w kategorii „muzea” będą Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu – omawiane w kategorii zamki, ale będące w istocie wielooddziałowym muzeum, lokują się na pierwszym miejscu z liczbą 635,3 tys. odwiedzających. Trzeba dodać, że liczba ta powstała z zsumowania liczby odwiedzających wszystkie placówki PZS na Wawelu. Założyć można, że wielu turystów za jednym wejściem na wzgórze wawelskie odwiedza kilka placówek muzealnych, ale takie sumowanie frekwencji z oddziałów jest powszechnie praktykowane w muzeach wielooddziałowych. Na czwartym miejscu znajduje się Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka z frekwencją 582,7 tys. odwiedzających. Piąte miejsce zajmuje Pomnik Pamięci

Muzeum Auschwitz – Birkenau , które w 2020 r. odwiedziło tylko 502 tys. turystów. Trzeba dodać, że w porównaniu z rokiem 2019 jest to ogromny spadek (-77,2%) spowodowany brakiem turystów zagranicznych. Na kolejnym miejscu plasuje się Muzeum Narodowe w Warszawie (420,6 tys.) oraz Muzeum Zamkowe w Malborku (352,1 tys.) i Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum Rezydencji Królów Polski z frekwencją 337 tys. osób. Pierwszą dziesiątkę najczęściej odwiedzanych muzeów w Polsce kończą krakowskie muzea – Muzeum Krakowa ze swoimi oddziałami, które odwiedziło w 2020 r. 333,9 tys. turystów oraz Muzeum Narodowe w Krakowie wraz ze swoimi 10 oddziałami, które odnotowało w tym samym roku frekwencję na poziomie 264,3 tys. odwiedzających. Poza pierwszą dziesiątką znalazły się zajmujące w rankingu sporządzonym dla roku 2019 Muzeum Narodowe we Wrocławiu z oddziałami (144,8 tys.), Muzeum Powstania Warszawskiego (151,3 tys.) oraz Muzeum Historii Żydów Polskich (120,3 tys.). Natomiast wysoko w rankingu za 2020 r., na 11 i 12 miejscu znalazły się Muzea – II Wojny Światowej w Gdańsku (243,8 tys. odwiedzających) i Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie (230,8 tys. odwiedzających).

Specyficzną formą obiektów muzealnych są skanseny – muzea na wolnym powietrzu. Aktualnie jest ich w Polsce ponad 50, dzielą się na skanseny kolejnictwa, archeologiczne oraz etnograficzne. W czasie badań uzyskano frekwencje z kilku obiektów skansenowskich, wśród nich największą liczbę odwiedzających wykazało Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku (97 tys.) wyprzedzając Park Etnograficzny w Olsztynku (96 tys.). Na dalszych miejscach znalazły się takie obiekty jak Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni (73,6 tys.) oraz Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie (30,4 tys.) i Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygiełzowie (17 tys.).

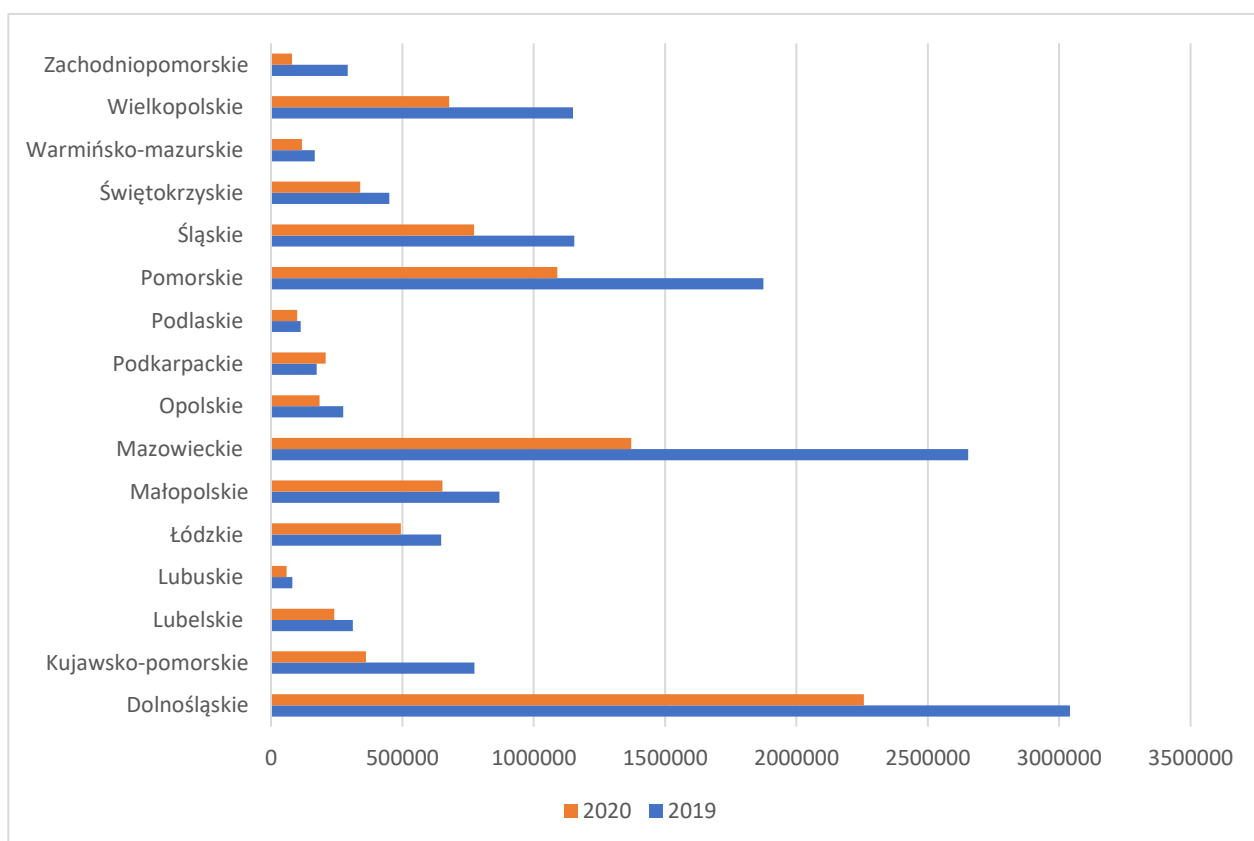
Ryc. 9. Top 12 najczęściej odwiedzanych muzeów w Polsce w 2019 r.
Źródło: opracowanie własne np. danych GUS

Oprócz muzeów ważnymi atrakcjami są też instytucje paramuzealne. Są to jednostki organizacyjne zbliżone swoim charakterem do muzeum, ale nie podlegające ustawie o muzeach. Ich celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz przyrody. GUS do

instytucji paramuzealnych zalicza: ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, rezerваты przyrody i parki kulturowe oraz inne jednostki obejmujące, m.in. planetaria, centra techniki, a także niebędące muzeami ekspozycje stałe przedstawiające osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Wg danych GUS⁶ w 2020 r. odnotowano działalność 345 instytucji paramuzealnych wobec 175 przed rokiem (219% więcej), zgromadziły one 4,5 mln sztuk eksponatów (bez okazów przyrody prezentowanych w ogrodach botanicznych). Paramuzea odwiedziło w 2020 r. 9 mln osób (w tym 394 tys. młodzieży szkolnej w zorganizowanych grupach). W 2019 r. frekwencja w obiektach paramuzealnych była wyższa o 5 mln, wtedy odwiedziło te obiekty łącznie 14,0 mln osób, w tym 2,1 mln młodzieży szkolnej w zorganizowanych grupach. Wyróżniają się pod względem liczebności odwiedzających województwo dolnośląskie, wyprzedzające w tym zakresie województwa mazowieckie i pomorskie. Najmniejszą liczbę odwiedzających wykazano w województwie lubuskim i podlaskim. Dane zebrane przez GUS są jednak niepełne, albowiem większość gestorów obiektów paramuzealnych, zwłaszcza parki rozrywki, baseny termalne czy parki wodne nie udostępnia danych o liczbie odwiedzających.

Największym zainteresowaniem w 2020 r. cieszyły się ogrody zoologiczne, dostępne do zwiedzania w okresie luzowania obostrzeń pandemicznych; wyróżnia się ogród zoologiczny we Wrocławiu z frekwencją 942 tys. osób oraz zoo w Warszawie (488 tys. odwiedzających) i w Krakowie (351 tys.).

Ryc. 10. Odwiedzający obiekty paramuzealne wg województw w 2019 i 2020 r.
(źródło: dane GUS, *Kultura w 2019*, *Kultura 2020*)

⁶ Kultura w 2020, GUS Warszawa 2021

3.3. Atrakcje tworzone specjalnie dla turystów

Do tej grupy atrakcji zaliczono obiekty tworzone specjalnie dla turystów, takie jak parki rozrywki (składają się na nie parki tematyczne, parki dinozaurów, wesołe miasteczka, miasteczka westernowe, parki linowe oraz parki wodne), kolejki linowe, parki safari itp.

Parki rozrywki i parki tematyczne to najszybciej rozwijające się atrakcje turystyczne, na których oparty jest ogromny segment światowego rynku turystycznego. Produkt turystyczny, jakim są parki rozrywki, skierowany jest zarówno do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. W 2020 r. odnotowano działalność ponad 1500 większych parków rozrywki i parków tematycznych, które przyciągnęły 1,8 mld odwiedzających, a ich obroty handlowe przekroczyły wartość 20 mld euro. Najbardziej popularnym parkiem od wielu lat jest Magiczne Królestwo Disneya (*Disney’s Magic Kingdom*) w Orlando z liczbą 20,4 mln odwiedzających. Wyprzedza on najstarszy, kalifornijski Disneyland w Anaheim z frekwencją 18,7 mln odwiedzających oraz Tokio Disneyland (17,9 mln odwiedzających). Wśród 10 najbardziej frekwentowanych parków rozrywki na świecie 8 pierwszych to parki Disneya. Najwięcej parków rozrywki znajduje się w Ameryce Północnej (USA i Kanada), a największa ich koncentracja jest na Florydzie w Orlando (6 parków w 1. dziesiątce). Pod względem frekwencji odwiedzających obserwujemy, że drugim kontynentem po Ameryce Pn. stała się Azja, za sprawą inwestycji w tym sektorze poczynionych w Japonii i Chinach.

Tabela 4. Top 10 najczęściej odwiedzanych parków rozrywki/tematycznych na świecie w latach 2019 – 2020.

LP	Nazwa Parku	% zmian	2020	2019
1	MAGIC KINGDOM AT WALT DISNEY WORLD, Lake Buena Fl, USA	-66,9	6,941,000	20,936,000
2	DISNEYLAND, Anaheim, CA, U.S.	-80,3	3,674,000	18,666,000
3	TOKYO DISNEYLAND, Tokyo, Japan	-76,8	4,160,000	17,910,000
4	TOKYO DISNEY SEA, Tokyo, Japan	-76,8	3,400,000	14,650,000
5	UNIVERSAL STUDIOS JAPAN, Osaka, Japan	-66,2	4,901,000	14,500,000
6	DISNEY’S ANIMAL KINGDOM at Walt Disney World, Lake Buena Vista, FL, U.S.	-70,0	4,166,000	13,888,000
7	EPCOT at Walt Disney World, Lake Buena Vista, FL, U.S.	-67,5	4,044,000	12,444,000
8	DISNEY’S HOLLYWOOD STUDIOS at Walt Disney World, Lake Buena Vista, FL, U.S.	-68,0	3,675,000	11,483,000
9	UNIVERSAL STUDIOS at Universal Orlando, FL, U.S.	-62,5	5,500,000	9,998,000
10	Shanghai Disneyland, Chiny	-50,9	11,200,000	11,800,000

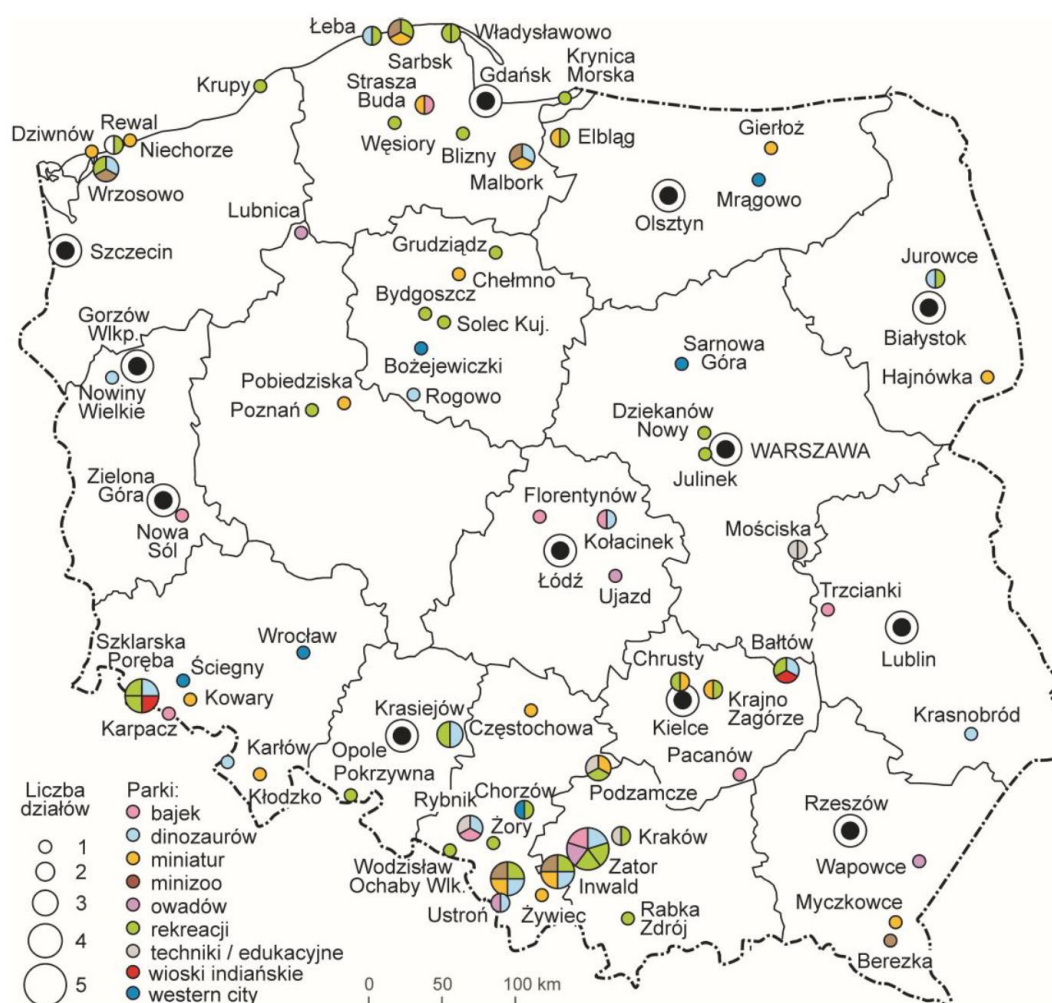
Źródło: The Global Attractions Attendance Report, 2019 Theme Index and Museum Index. Themed Entertainment Association (TEA). www.TEAconnect.org.

Parki rozrywki, parki tematyczne i aquaparki na całym świecie walczyły w 2020 roku o przetrwanie. Z powodu pandemii COVID-19 obiekty te były zamknięte w tzw. sezonach operacyjnych przez dłuższy czas. W regionie EMEA (Europa, Middle East i Afryka) całkowita frekwencja spadła w 2020 r. o 66% dla 20 najlepszych parków rozrywki i 61% dla 10 najlepszych parków wodnych. Frekwencja w parkach Hiszpanii spadła nawet o 80%, podczas gdy Efteling Park w Holandii odnotował spadek tylko o 45%. Podobnie jak w innych częściach świata, wpływ na frekwencję miał szereg czynników poza ograniczeniem turystyki

międzynarodowej, takich jak kiedy i jak rozprzestrzenił się COVID w określonym kraju w stosunku do sezonu operacyjnego i liczba dni, przez które park był zamknięty, a także rodzaj wprowadzonych ograniczeń. Pandemia była najbardziej uciążliwa dla turystyki we Włoszech, w Wielkiej Brytanii i Hiszpanii na początkowym etapie (czyli w zimie i na wiosnę 2020 r.), natomiast Niemcy i Holandia odnotowały największe nasilenie pandemii później, co umożliwiło funkcjonowanie parków w szczycie sezonu letniego.

W Polsce parki rozrywki powstają, choć nie na taką skalę jak w USA czy Japonii. „Polski Portal Parków Rozrywki” – www.parkrozrywki.pl [data dostępu: 30.12.2020 r.] – wylicza 94 parki rozrywki, 227 parków linowych, 110 parków wodnych. Wśród rekomendowanych znalazły się 3 parki nazwane lunaparkami: Śląskie Wesołe Miasteczko zlokalizowane na terenie Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie, Rodzinny Park Rozrywki „Rabkoland” w Rabce i Łódzki Lunapark na Zdrowiu. Na portalu tym znalazły się również ogrody zoologiczne i parki safari (np. w Świerkocinie), kilkanaście parków wodnych oraz klasyczne parki rozrywki, w tym Park Jurajski w Bałtowie, Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska. Ostatnia dekada przyniosła fenomenalny rozwój parków z dinozaurami w temacie. Jest ich w Polsce 18. Oprócz wspomnianego już Bałtowa powstały: „Dinolandia” w Inwałdzie, „Dinozatorland” i „Energylandia” w Zatorze, „Jura Park” Solec, „Mega Park” w Grudziądzu, „Park Dinozaurów” w Karłowie, Ustroniu, „Park Jurajski Krasnobrodzkie”, „Woliński Park Dinozaurów”, „Dinopark” w Kołacinie i Szklarskiej Porębie, „Jura Park” w Krasiejowie, Łebie i Wasilkowie, „Park Dinozaurów” Nowiny Wielkie i „Zaurolandia” w Rogowie.

Podobna tendencja dotyczy parków miniatur, których znajdziemy w Polsce: Należą do nich: Skansen Miniatur w Pobiedziskach, Jurajski Gród w Janowie, Miniaturowe Świątynie w Częstochowie i Myczkowcach, Park Miniatur „Świat Marzeń” w Inwałdzie, Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska w Kowarach, Park Miniatur Zamków Krzyżackich w Chełmnie, Kaszubski Park Miniatur, Park Miniatur Zamków Jurajskich w Ogrodzieńcu, Park Miniatur Warmii i Mazur w Gierłozie, Park Miniatur Zabytków Podlasia w Hajnówce i Park Miniatur Zielony Dwór w Chocielewku. Należy dodać jeszcze 3 miasteczka westernowe (choć kulturowo zupełnie obce dla naszego kraju cieszą się ogromnym powodzeniem) – w Karpaczu, Mrągowie i Sońsku oraz w Żorach, a także bajkowe parki św. Mikołaja, liczne esplanady i parki ekstremalne (linowe).

Ryc. 11. Parki Tematyczne w Polsce w 2019 r.
(źródło Stasiak 2019, Polskie Parki Rozrywki 2020)

Obiekty te tworzone są przez prywatnych inwestorów, niechętnych do udzielenia informacji o frekwencji. Najczęściej zasłaniają się tajemnicą handlową albo w ogóle nie odpowiadają na zapytania.

Największym parkiem rozrywki, wykazującym również największą frekwencję, jest Energylandia w Zatorze. Wraz z parkiem dinozaurów, parkiem Miniatur w Inwałdzie oraz innymi tematycznymi parkami zarządzanymi przez prywatnego gestora wykazały frekwencję 1,6 mln odwiedzających w 2019 r. W 2020 r. ze względu na czasowe zamknięcie obiektu z powodu pandemii frekwencja w tym parku spadła do 800 000 odwiedzających. Ambicją właściciela tego parku jest rozbudowa tego obiektu do rozmiarów polskiego Disneylandu.

Największą frekwencją wśród parków z dinozaurami wyróżnia się Jura Park w Bałtowie, będący złożonym kompleksem turystycznym z frekwencją 452 tys. odwiedzających w 2019 r., wyprzedzając Śląskie Wesołe Miasteczko „Legendia” w Chorzowie (350 tys.), Park Rozrywki i Miniatur „Sabat Krajno” (300 tys.) oraz Jura Park w Krasiejowie (150 tys.). Miasteczko westernowe TwinPigs w Żorach odwiedziło 120 tys. osób, a wśród parków miniatur można wyróżnić Park Miniatur Jurajskich w Ogrodzieńcu (80 tys. odwiedzających). W 2020 r. odnotowano znaczny spadek frekwencji w parkach rozrywki, np. Jura Park w Bałtowie o 70%, Park Miniatur i Rozrywki „Sabat Krajono” o 50%, Park Rozrywki „Świętokrzyska Polana” o 60%, a Jura Park w Krasiejowie o 30%.

Osobną kategorią są takie obiekty jak centra nauki i planetaria. Ogromną popularnością cieszy się Centrum Nauki Kopernik w Warszawie (1,1 mln odwiedzających), a nowo utworzone Centrum Nauki w Podzamczu Chęcińskim odnotowało w 2019 r. już ponad 75 tys. osób. Centrum Nauki o Wodzie Hydropolis we Wrocławiu odwiedziło 300 tys. osób. W kategorii parki i ogrody tematyczny „Magiczne Ogrody” w Janowcu podają frekwencję na poziomie 200 tys. odwiedzających, a nowo otwarte w 2019 Ogrody Sensoryczne w Muszynie 120 tys. Planetarium w Toruniu odwiedziło w 2019 r. 318 tys. osób.

W 2020 r. obiekty te również odnotowały spadek frekwencji wymuszony czasowym zamknięciem w II i IV kwartale. I tak w Centrum Nauki Kopernik odnotowano aż o 55% mniej odwiedzających, a w Hydropolis o 51%. Ogrody Magiczne w Janowcu utrzymały natomiast frekwencję na poziomie roku 2019, a ogrody sensoryczne w Muszynie odnotowały znaczny wzrost liczby odwiedzających, za sprawą otwarcia nowych atrakcji w ich kompleksie.

Wśród parków wodnych największą frekwencję w 2019 r. wykazał park we Wrocławiu (1,75 mln gości rocznie), Aquapark w Krakowie 750 tys., Aquadrom w Rudzie Śląskiej (ponad 550 tys. odwiedzających), a parki wodne w Tarnowie, Gryfinie i Zakopanem odwiedza ponad 300 tys. osób. Większą frekwencję wykazały w 2019 r. nowoczesne Termy Maltańskie w Poznaniu (900 tys. gości) oraz Termy Bania w Białce Tatrzańskiej (750 tys.) i Termy w Chochołowie (615 tys.). Termy mineralne w Solcu Zdroju odwiedziło 200 tys. osób. W 2020 r. ze względu na czasowe zamknięcia tych obiektów wymuszone pandemią odnotowany spadek frekwencji, np. w Termach Cieplickich o 44%, Termach w Chochołowie o 40%, Termach Bania o 35%.

Kolejka Leśna w Bieszczadach odnotowała spadek turystów tylko o 10%, a Bieszczadzkie Drezyny Rowerowe wykazały nawet wzrost o 18%. „Ciuchcia Ponidzie Ekspres” zawiesiła w 2020 r. funkcjonowanie. Popularny spływ tratwami na Dunajcu w 2020 r. odbyło 206 tys. turystów, co oznacza spadek o 36% w stosunku do roku 2019.

3.4. Eventy (imprezy, wydarzenia)

Ostatnia grupa atrakcji to wydarzenia i imprezy, takie jak festiwale, festyny, obrzędy folklorystyczne, jarmarki, igrzyska i wydarzenia sportowe oraz inscenizacje bitew.

W odniesieniu do wielu imprez nie ma dokładnych danych o frekwencji, często składają się one z wielu niebiletowanych plenerowych wydarzeń kulturalnych. Szacunki podawane przez organizatorów i dziennikarzy różnią się i bywają przesadzone. Wysoką frekwencję podają organizatorzy w odniesieniu do Gdańskiego Jarmarku Dominikańskiego. Jest on jedną z największych w Europie, największą, najstarszą i najpopularniejszą w Polsce imprezą plenerową, handlową i kulturalno-rozrywkową. W ciągu trzech tygodni na przełomie lipca i sierpnia bierze w niej udział ponad 6 milionów odwiedzających z kraju i zagranicy. W 2020 r. Jarmark miał skromniejsze rozmiary ze względu na pandemię, ale organizatorzy wykazują spadek frekwencji tylko o 25%. Wydarzenie takie jak Przystanek Woodstock w Kostrzynie nad Odrą (PolandRock 2019), oszacowano w 2019 r. na 350 tys. natomiast w 2020 r. zostało ono odwołane.

Bardzo popularne stały się w ostatnim czasie iluminacje przestrzeni miejskich. Organizowany w Toruniu Bella Skyway Festival – spektakularna projekcja na kilku połączonych kurtynach wodnych, który w 2019 r. przyciągnął 400 tys. widzów, w 2020 r. odbył się w formule drive through (patrz rozdział 4.6), oraz obserwacji pokazów online.

W cyklu imprez nazwanych „Krakowskie Noce” (Noc Muzeów, Noc Teatru, Noc Jazzu, Noc Cracovia Sacra, Noc Poezji) w 2019 r. wzięło udział ok. 183 tys. osób. Ze względu na pandemię w 2020 r. większość wydarzeń nie odbyła się, co spowodowało spadek frekwencji o prawie 80%.

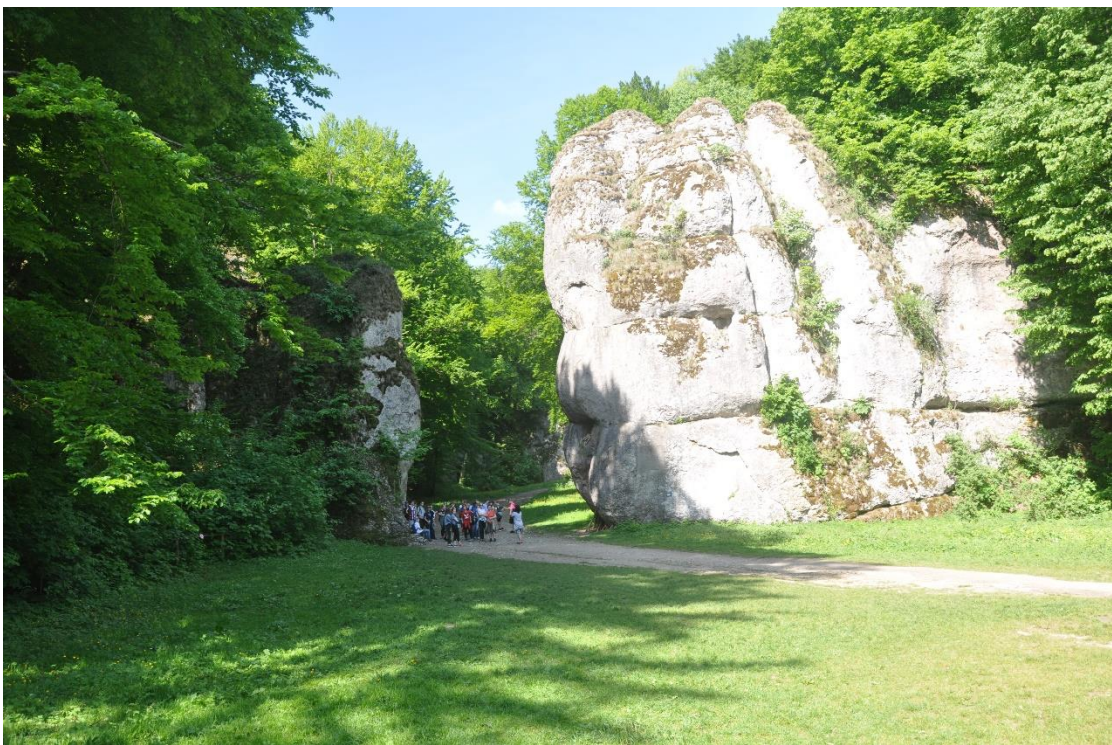
Większość imprez plenerowych, zwłaszcza zaplanowanych na II kwartał 2020 r., została odwołana, przeniesiona na 2021 r. lub zrealizowana w formie wirtualnej np. „Święto Wianków” pod Wawelem. Festiwal Malta Poznań 2020 został zorganizowany w bardzo ograniczonej formie na dwuhektarowej łące na Wilczaku.

Przeniesiono na 2021 r. Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie i Festiwal Dialogu Czterech Kultur w Łodzi. Odwołana została inscenizacja bitwy pod Grunwaldem, która co roku przyciągała od 60 do 80 tys. walczących rycerzy i widzów.

4. POGŁĘBIONA ANALIZA FREKWENCJI W WYBRANYCH ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH

4.1. OJCOWSKI PARK NARODOWY

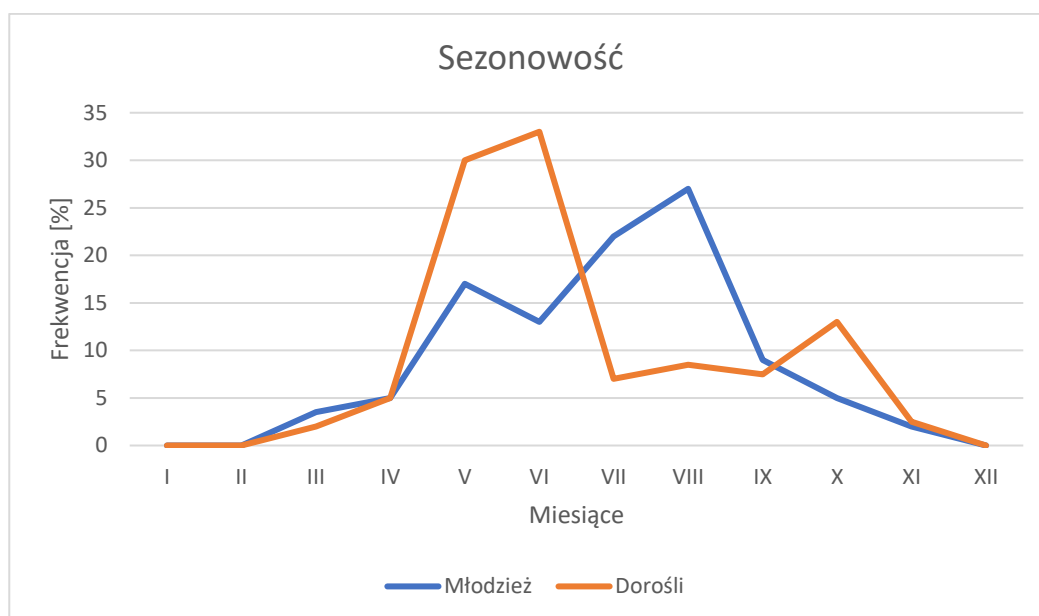
Ojcowski Park Narodowy jest to najmniejszy park narodowy spośród wszystkich dwudziestu trzech utworzonych w Polsce. Jego obszar liczy zaledwie 2146 ha, natomiast 6777 ha to jego otulina, czyli strefa ochronna. Został utworzony w 1956 r. Położony jest w podmiejskiej strefie Krakowa, a dokładnie 15 km od jego granic, w kierunku południowo-wschodnim kierując się z Parku. Granicząc z województwem Śląskim, obejmuje swym zasięgiem dorzecza Prądnika oraz dopływu potoku Sąspówki. Znajduje się na terytorium czterech gmin krakowskiego powiatu: Wielka Wieś, Sułoszowa, Jerzmanowice – Przegonia i Skala, w województwie małopolskim. Z kolei geograficznie jest położony w południowej części Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej i jest jednym z wyjątkowo atrakcyjnych miejsc pod różnymi względami, m.in. krajobrazowymi, przyrodniczymi i kulturowymi.

Fot. 1 Ojcowski Park Narodowy – Brama Krakowska (foto Z. Kruczek)

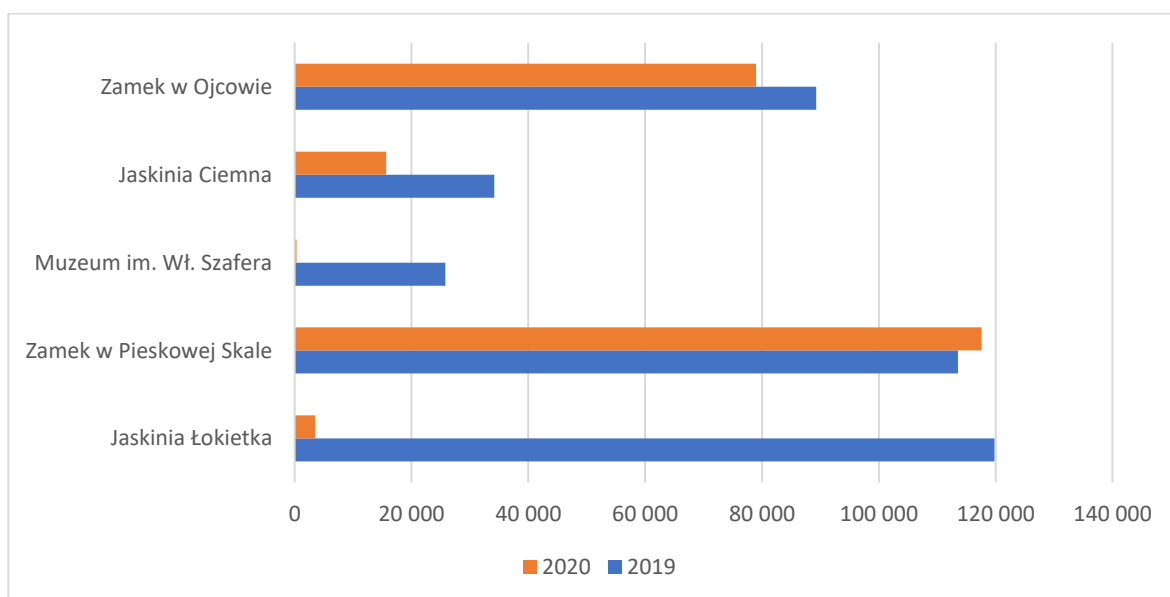
Ojcowski Park Narodowy powstały w 1956 roku, został powołany do ochrony przyrody Ojcowa oraz zabytków kulturowych znajdujących się na jego terenie. Z definicji „parku narodowego” wynika także, że służy on nie tylko do ochrony przyrody, ale również jego walory powinny służyć turystyce. Ten najmniejszy park narodowy w Polsce posiada jeden z najwyższych wskaźników zagęszczenia turystów. Wskaźnik ten wynosi 199 osób na jeden hektar powierzchni parku. Można jednak przypuszczać, że w 2020 wskaźnik zagęszczenia turystów było o wiele niższy, ponieważ liczba odwiedzających park spadła o 48% na skutek rozprzestrzenienia się koronawirusa COVID-19.

Na podstawie danych uzyskanych z dostępnych źródeł można stwierdzić, iż koncentracja ruchu turystycznego w OPN przypada na miesiące wiosenne i letnie (od maja do października oraz w dni wolne od pracy). Koncentracja ruchu turystycznego na ojcowskich szlakach w 2017 roku wynosiła 11,6 osoby na 1 km szlaku . Z kolei gęstość ruchu turystycznego (mierzonego liczbą turystów na 1 km² w skali roku) w OPN wynosi 19,5 tys. na 1 km².

Ryc. 12. Sezonowość ruchu turystycznego w OPN w latach 2019 na przykładzie Jaskini Łokietka (Źródło: opracowanie własne na podstawie T. Potoczek)

Z zebranych danych wynika, że najchętniej wybieranymi atrakcjami Parku są Jaskinia Łokietka oraz Zamek w Pieskowej Skale. Bliskie sąsiedztwo dużej aglomeracji miejskiej w postaci miasta Kraków pozwala na uzyskanie przez Park rokrocznie 380 – 410 tysięcy turystów. Suma turystów odwiedzających pięć wybranych atrakcji Parku (Jaskinia Łokietka, Zamek w Pieskowej Skale, Muzeum im. Wł. Szafera, Jaskinia Ciemna, Zamek w Ojcowie) w latach 1990 – 2019 wyniosła prawie 9 mln osób. W 2020 r. turystów z powodu pandemii było tylko 216 tys. (spadek o 48%).

Ryc. 13 . Frekwencja w najważniejszych atrakcjach turystycznych Ojcowskiego Parku Narodowego (źródło: dane OPN, opracowanie własne)

Obniżenie się frekwencji turystycznej w OPN w roku 2020 dotyczyło szczególnie Jaskini Łokietka, która najczęściej odwiedzana jest przez zorganizowane grupy szkolne w okresie przed maturami. Niestety wtedy szkoły średnie prowadziły zdalne nauczanie wykluczające organizację wyjazdów. Nastąpił natomiast wzrost liczby odwiedzających Zamek w Pieskowej Skale, co świadczy o dużym natężeniu ruchu turystycznego w okresie poluzowań. Ten atrakcyjny zamek jako cel podróży wybierali turyści, którzy nie pojechali za granicę.

Ruch turystyczny OPN stanowi zagrożenie dla siedlisk naturalnych ze względu na swoją czasową i przestrzenną koncentrację, która jest zbyt duża do jego chłonności turystycznej. Do największych wyzwań obecnej i przyszłej dyrekcji Parku należeć będą z jednej strony oczekiwania turystów chcących odwiedzić park narodowy w jak najbardziej zbliżonym do naturalnego stanie, natomiast z drugiej niszczenie przez nich samych naturalnego środowiska, w tym poprzez tworzenie dla nich infrastruktury towarzyszącej. Utrzymanie każdego parku narodowego jest finansowane z budżetu centralnego państwa, funduszy zewnętrznych oraz wypracowanego zysku (opłata za korzystanie z parkingu, za udostępnianie obiektów do zwiedzania, sprzedaż drewna, wydawnictw, działalność edukacyjna itp.). Wygenerowane przychody umożliwiają finansowanie wielu aspektów działalności parku narodowego, począwszy od jego sprzątnięcia, ochrony czynnej tj. koszenia lub ochrony muraw naskalnych, wydawania folderów promocyjnych, a skończywszy na druku wydawnictw naukowych.

Foto 2. Wycieczka szkolna na zamku w Ojcowie (foto Z. Kruczek)

Obciążenie turystyczne stanowi czynnik deformacji środowisk przyrodniczych i kulturowych. Jednak warto mieć na uwadze również i to, że prawdopodobnie bez szeroko rozumianej turystyki i turystów Ojcowski Park Narodowy i inne parki narodowe mogłyby przestać istnieć.

4.2 . ŻYWE MUZEUM PIERNIKA W TORUNIU

Żywe Muzeum Piernika jest interaktywną placówką muzealną zlokalizowaną w zrekonstruowanej piekarni z XVI w. W tym muzeum odbywa się produkcja pierników według starych receptur i przy użyciu tradycyjnych narzędzi. Goście odwiedzający muzeum nie tylko mogą obejrzeć sposób wyrobu korzennych wypieków, ale przede wszystkim sami wziąć udział w procesie jego powstawania – samodzielnie przesiać mąkę, utłuc przyprawy czy wyrobić ciasto. Pieczenie toruńskiego ciasta odbywa się w tradycyjnych drewnianych formach. Turystów po muzeum oprowadza mistrz piekarski i Korzenna Wiedźma.

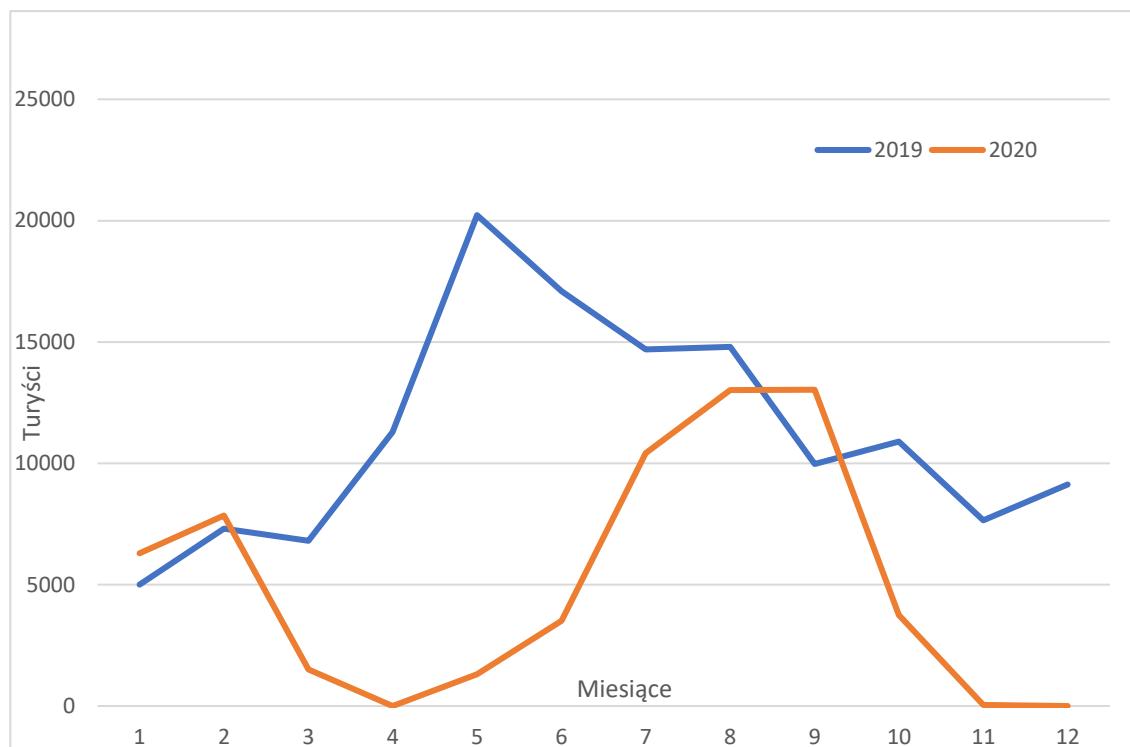
Fot. 3. Siedziba Muzeum Żywego Piernika

(źródło:https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%Bbywe_Muzeum_Piernika_w_Toruniu#/media/Plik:%C5%BBywa_Muzeum_Piernika_w_Toruniu.jpg)

Od 2014 roku w muzeum możemy oglądać wystawę przedstawiającą manufakturę z przełomu XIX/XX wieku. Każdy odwiedzający może zobaczyć tam m.in. oryginalne niemieckie maszyny służące do wypieku piernika (i samodzielnie wprawić je w ruch), zabytkowy piec i największą w Europie kolekcję woskowych form. Największą atrakcją tego pokazu jest warsztat dekorowania pierników lukrem. W 2016 roku Żywe Muzeum Piernika ustanowiło Rekord Polski w największym sercu z piernika. Serce liczyło 12 m² i ważyło 238 kg. W bicie rekordu uczestniczyli także mieszkańcy Torunia, którzy wypiekali ciasto, oblewali je czekoladą a na końcu pomogli skonsumować ten ogromny korzenny wypiek.

Cechą charakterystyczną Muzeum Piernika jest niekonwencjonalny sposób prowadzenia pokazów, do których angażowana jest duża liczba gości, a historia piernika opowiadana jest językiem stylizowanym na staropolski ze swadą i z humorem. Muzeum jest doceniane za swoją oryginalność i interaktywność. W 2008 roku w konkursie zorganizowanym przez Polską Organizację Turystyczną muzeum otrzymało Certyfikat „Produkt Turystyczny Roku 2008”, a w 2017 Złoty Certyfikat POT. W 2012 roku w konkursie

zorganizowanym przez Martynę Wojciechowską – naczelną redaktor National Geographic Traveler Muzeum Żywego Piernika zostało uznane jednym z 7 Nowych Cudów Polski.

Ryc. 14. Frekwencja w Żywym Muzeum Piernika w Toruniu w 2020 r. wg miesiący (źródło: dane muzeum, obliczenia własne).

Muzeum nie zawiesiło działań na cały 2020 rok. W trakcie pierwszej fali Muzeum było zamknięte tylko w kwietniu 2020 r., a w czasie drugiej fali w listopadzie i grudniu. W sumie w całym 2020 roku odwiedziło go 60 777 osób. W związku z pandemią odnotowano spadek o 54,9 % liczby odwiedzających w stosunku do całego 2019 roku. Warto dodać, że w miesiącach styczniu, lutym i wrześniu frekwencja w muzeum w roku 2020 była wyższa niż w 2019 (ryc. 14).

Foto. 4. Żywe Muzeum Piernika – Warsztaty (źródło: Agencja Gazeta)

4.3. KOMPLEKS BASENOWO TERMALNY W CHOCHOŁOWIE

Kompleks basenowo – termalny usytuowany jest w miejscowości Chochołów, w województwie małopolskim. Właścicielem obiektu jest spółka Chochołowskie Termy Sp. z o. o. mającą swą siedzibę w Chochołowie. Budowa kompleksu oprócz wsparcia inwestorów była współfinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Inwestycję oszacowano na ok. 120 mln złotych. Chochołowskie Termy są największym i najnowocześniejszym obiektem jaki powstał na Podhalu. Przeznaczony do użytku 1.06.2016 r., swą energią geotermiczną z najstarszego odwiertu PIG-1 zasila baseny o łącznej powierzchni 12 tys. m² i podgrzewa tarasy oraz parkingi.

Kompleks basenowo – termalny w swojej ofercie posiadają strefę leczniczą, składającą się z kąpeli siarczkowych i solankowych. W strefie leczniczej znajdują się wanny i beczki termalne z surową, siarkową wodą z temperaturą 36 stopni Celsjusza oraz basen termalny z wodą solankowo – jodowaną o temperaturze 32 stopnie Celsjusz. Kąpiele te mają liczne właściwości lecznicze. Woda siarczkowa, z odczynem pH 6,7 – lekko kwaśnym - ma działanie keratoplastyczne, czyli wspomaga zmiękczenie naskórka oraz powoduje jego przebudowę.

Zawartość siarczków to 600mg/l oraz 300mg/l wapnia, sodu i magnezu. Kąpiele zalecane są osobom, które zmagają się z chorobami skóry (np. łuszczyca, atopowe zapalenie skóry, nadmierne rogowacenie skóry oraz wypryski łojotokowe), chorobami reumatycznymi (reumatoidalne zapalenie stawów, dyskopatia) oraz pozytywnie wpływają na układ krwionośny (działanie przeciwmiażdżycowe). Niestety dla osób cierpiących na: gruźlicę, choroby nowotworowe, wysoki spadek odporności i bardzo dużą skłonność do infekcji, wysoką niewydolność krążenia, stany gorączkowe prowadzące do procesu zapalnego, kąpiele nie są zalecane.

Fot. 5. Baseny siarczkowe na terenie Term Chochołowskich. (Źródło: <http://www.radiokrakow.pl/galerie/baseny-geotermalne-w-chocholowie/4/>, dostęp 29.09.2017)

Kąpiele solankowe są przyjemną terapią. Bogata w minerały woda ma bardzo dobre właściwości dla kości, organów wewnętrznych i skóry. Przeznaczona jest również dla dzieci, które często są narażone na infekcje dróg oddechowych.

Zabieg leczniczy pobudza i poprawia krążenie krwi, reguluje metabolizm skóry, a także usprawnia jej odporność, normuje ciśnienie tętnicze i zmniejsza pobudliwość nerwów zarówno ruchowych jak i czuciowych. Dla osób z niewydolnością krążenia, gruźlicą, nadczynnością tarczycy, przebytym zawałem serca, chorobą naczyń wieńcowych i nowotworową, kobietom w ciąży, kąpiele nie są polecane.

Na terenie obiektu można skorzystać z usług rekreacyjno-leczniczych oraz z usług gastronomicznych rozlokowanych na poziomach 0-2. Do atrakcji basenowo – rekreacyjnych należą: baseny z wodą termalną, basen z wodą solankową, baseny zewnętrzne o temperaturze 36 stopni Celsjusza z licznymi atrakcjami m.in. strefami z hydromasażami, dyszami wodnymi, rwącą rzeką oraz wodną siatkówką i koszykówką, wodospadami, gejzerami powietrznymi, ścianami wodnymi, wulkanami, siatką do wspinaczki i huśtawką wodna.

W obiekcie znajdują się basen sportowy wewnętrzny, który ma wymiary 16x8 m (z nowoczesnym systemem monitoringu Poseidon i temperaturą 30 stopni Celsjusza), a także zewnętrzny basen pływacki o wymiarach 25x10 m. System Poseidon jest stosowany tylko w 16 krajach na świecie, a w Chochołowskich Termach jest jedynym w Polsce rozbudowanym systemem bezpieczeństwa. Pomaga on ratownikom obserwować osoby korzystające z basenu, dzięki kamerom umieszczonym nad powierzchnią basenu i w razie jakiegokolwiek nieszczęśliwego zdarzenia pozwala na ich szybką reakcję.

Fot. 6. Basen z wodą termalną

Źródło: <https://www.facebook.com/chocholowskietermy/photos/a.571983362901430.1073741832.487399158026518/1142512595848501/?type=3&theater>, dostęp 29.08.2017

Dla klientów szukających wrażeń w ofercie znajdują się różnego rodzaju zjeżdżalnie: dwuosobowa, pontonowa z cebulą, z zapadnią (zjeżdżalnia sezonowa), pontonowa o długości aż 168m, rodzinne. Ponadto grota solna, sauna sucha („tekstylna”), łaźnia parowa i plac mokry zewnętrzny dla dzieci. Dużą popularnością wśród turystów jest saunarium, które jest największe na Podhalu. Znajduje się na drugim poziomie z urzekającym tarasem widokowym oraz miejscem do odpoczynku, wyciszenia i relaksu.

Fot. 7. Sauna fińska z widokiem na Tatry.

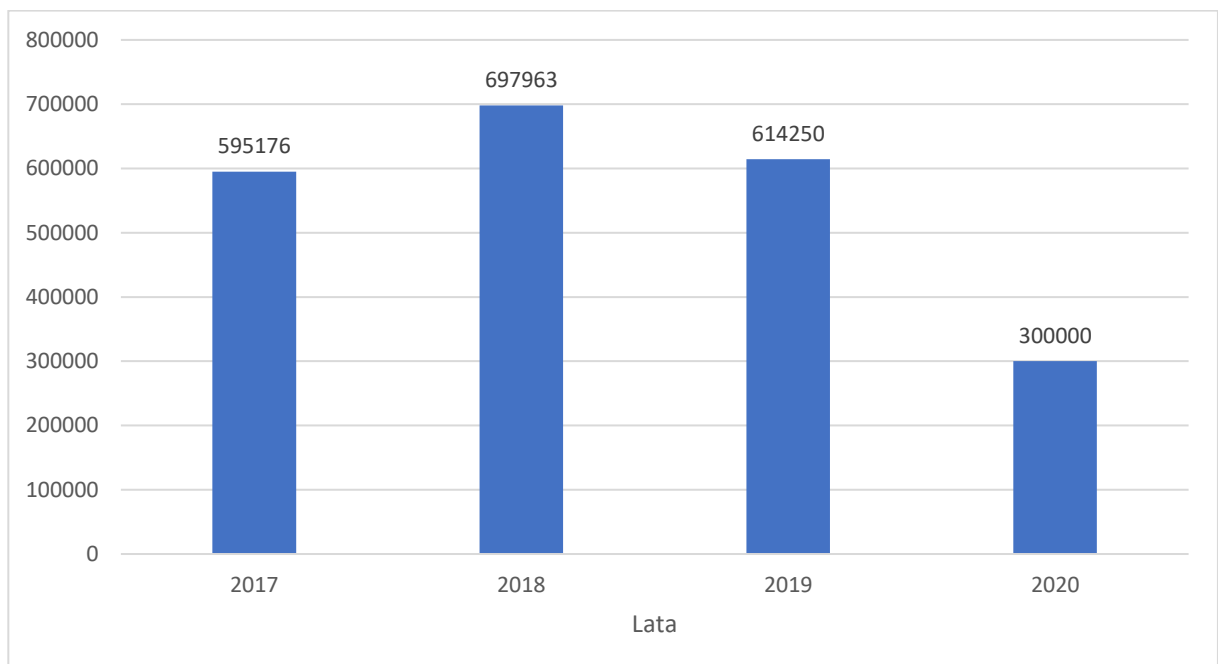
Źródło: <http://www.chocholowskietermy.pl/galeria>, dostęp 29.08.2017

W skład nowoczesnego saunarium wchodzi: sauna sucha z młynem wodnym o temp. 90° C i wilgotnością do 30%, sauna BIO z jałowcem o temp. 70° C i wilgotnością do 50%. Natomiast malowniczy krajobraz Tatr możemy podziwiać w widokowej sunie fińskiej o temp. 100°C z wilgotnością do 10%, w temp. 60°C i wilgotności do 15% możemy relaksować się w saunie na podczerwień INFRARED. Sauna nosi nazwę Górska Chata i jako jedyna znajduje się na tarasie widokowym, jej temp. sięga 100°C i ma do 10% wilgotności. Do dyspozycji są także dwie łaźnie: parowa i aromatyczna z temp. 50°C i wilgotnością do 100%.

Nagrzane ciała możemy schłodzić w beczkach, basenie chłodzącym zlokalizowanym na tarasie i na ścieżce Kneippa. W saunarium jest też możliwość skorzystania z groty solnej i zabiegów SPA. Nowością dla turystów jest również możliwość skorzystania z seansów naparzanania.

Usługi gastronomiczne oferowane w Chochołowskich Termach są zarówno w strefie mokrej jak i suchej. Obiekt w swojej ofercie posiada 4 sale konferencyjno – bankietowe, które pozwalają na przyjęcie około 1000 osób. Są położone na dwóch poziomach. Restauracja Chochołowska posiada 160 miejsc bez wyodrębnionej strefy

tanecznej, a 140 z wyznaczonym miejscem do tańczenia, a także taras widokowy. Restauracja Bankietowa to ok 180-200 miejsc z osobną salą taneczną. Sala konferencyjna, która jest bardzo dobrze wyposażona może pomieścić 240 osób, w układzie kinowym. Zorganizować można również na terenie kompleksu szkolenia, warsztaty oraz imprezy integracyjne.

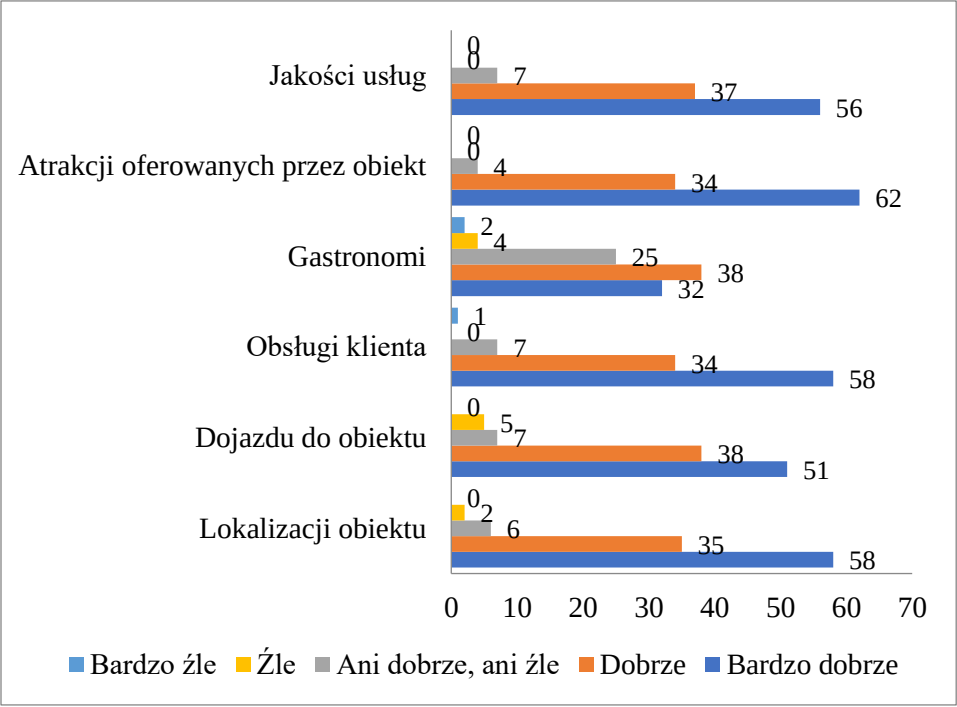

Ryc. 15. Frekwencja odwiedzających Termy w Chochołowie w latach 2017 – 2020
(źródło: dane uzyskane od Działu Marketingu Term).

Najlepszym dla term pod względem frekwencji był rok 2018, kiedy to kompleks odwiedziło prawie 700 tys. osób. Tym samym Termy w Chochołowie stały się nie tylko największym pod względem powierzchni kąpieliskiem na Podhalu, ale i najczęściej odwiedzanym, wyprzedając Termy Bania w Białce Tatrzańskiej, Termy Bukovina w Bukowinie Tatrzańskiej oraz Termy w Szaflarach. Czasowe zamknięcie term w czasie lockdownu w 2020 roku spowodowało spadek frekwencji o ponad 50%, ponieważ okres eksploatacji kąpieliska został znacznie skrócony (Ryc. 15).

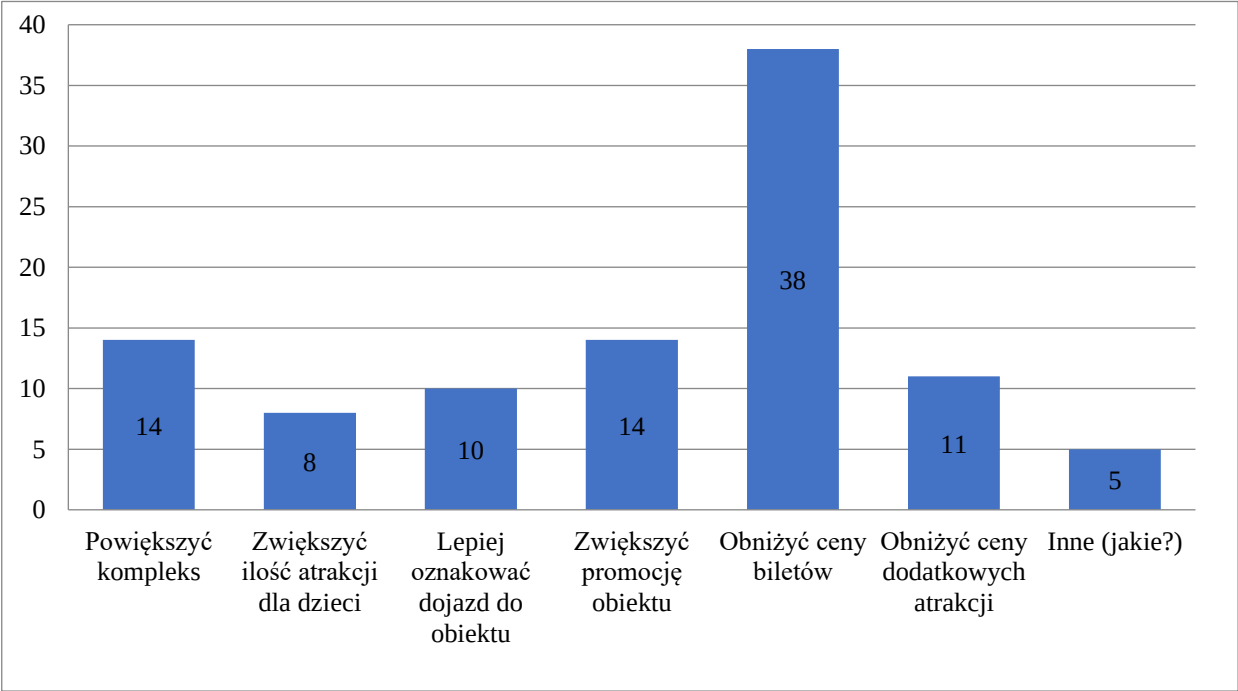
W badaniu przeprowadzonym w 2018 roku, najwyżej oceniono atrakcje oferowane przez obiekt, bo aż 96% ocenia je bardzo dobrze i dobrze, natomiast gastronomia została oceniona najslabiej – 70%, kolejno ani dobrze, ani źle – 25% , po czym również padły odpowiedzi źle i bardzo źle – 6%.⁷

⁷ B. Sora, Ocena atrakcyjności term w Chochołowie na tle innych term podhalańskich. Praca magisterska, AWF Kraków, Wydział Turystyki i Rekreacji, 2018, promotor Z. Kruczek

Ryc. 16. Ocena jakości usług w chochołowskich termach
(Źródło: B. Sora, 2018)

Ankietowani wskazywali, że dla podniesienia atrakcyjności obiektu należy obniżyć ceny biletów (38%) oraz powiększyć kompleks (14%), który podczas weekendów jest bardzo przepełniony. Zdaniem ankietowanych większy nacisk właściciele powinni również mieć na promocję obiektu (14%). Większość badanych otrzymała informację o obiekcie od znajomych lub od właścicieli obiektu w jakim się zatrzymali, więc działania promocyjno-marketingowe stosowane obecnie są mało efektywne. W dalszej kolejności ankietowani wskazali: obniżkę cen dodatkowych atrakcji (11%), poprawę oznakowania dojazdu do obiektu (10%) oraz zwiększenie ilości atrakcji dla dzieci (8%).

Ryc. 17. Sposoby podniesienia atrakcyjności obiektu
(Źródło: B. Sora, 2018)

4.4. OPACTWO CYSTERSÓW W RUDACH

Ponad 700-letni Pocysterski Zespół Klasztorno-Pałacowy w Rudach to dawne zabytkowe romańsko-gotyckie opactwo cystersów w Rudach w powiecie raciborskim, w województwie śląskim. Zostało założone w 1253 roku przez księcia opolskiego Władysława, który sprowadził do Rud cystersów z Jędrzejowa. Obok budynku klasztornego znajduje się obszar o wysokich walorach przyrodniczych – bardzo duży park krajobrazowy.

Na budynki opactwa składa się zabytkowa Bazylika Mniejsza Wniebowzięcia NMP z XIV wieku oraz Pocysterski Zespół Klasztorno-Pałacowy. Pierwotnie kościół miał charakter romańsko-gotycki. Zbudowano go na planie krzyża łacińskiego, z nawą główną wyższą od naw bocznych. Charakterystyczny był brak wież. W XVII i XVIII wieku kościół przebudowano w stylu barokowym. Spośród trzech kaplic najcenniejsza jest Najświętszej Marii Panny, XVIII-wieczna, z cudownym wizerunkiem Madonny.

W kościele warto zwrócić uwagę na cenne obrazy Michaela Willmanna i Ignaza Raaba. Do świątyni przylegają zabudowania klasztoru. Pierwotnie gotyckie, później przybrały formę barokową. Ujęte w czworobok tworzą malowniczy, otoczony krużgankami wirydarz (ogród). Na przełomie XVII i XVIII wieku zespół uzupełniono o budynki barokowego pałacu opackiego, z własnym dziedzińcem i bramą otwieraną w stronę malowniczego stawu. Pocysterskie zabytki otacza piękny, 95-hektarowy park typu angielskiego. Poprowadzono po nim trzy dendrologiczne ścieżki edukacyjne.

Podziwiać można także zabytkowy dąb „Cysters” w wieku około 450 lat oraz o wysokości 32 metrów i obwodzie pnia 720 cm, znajdujący się za klasztorem.

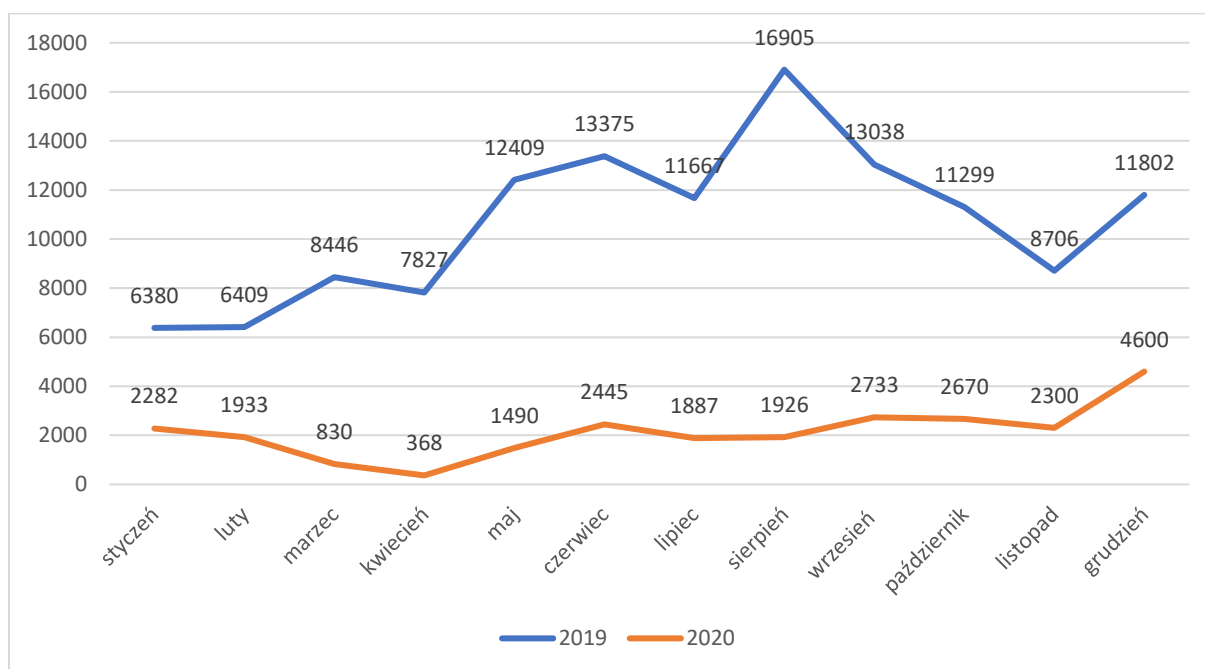

Foto 8. Opactwo Cystersów w Rudach

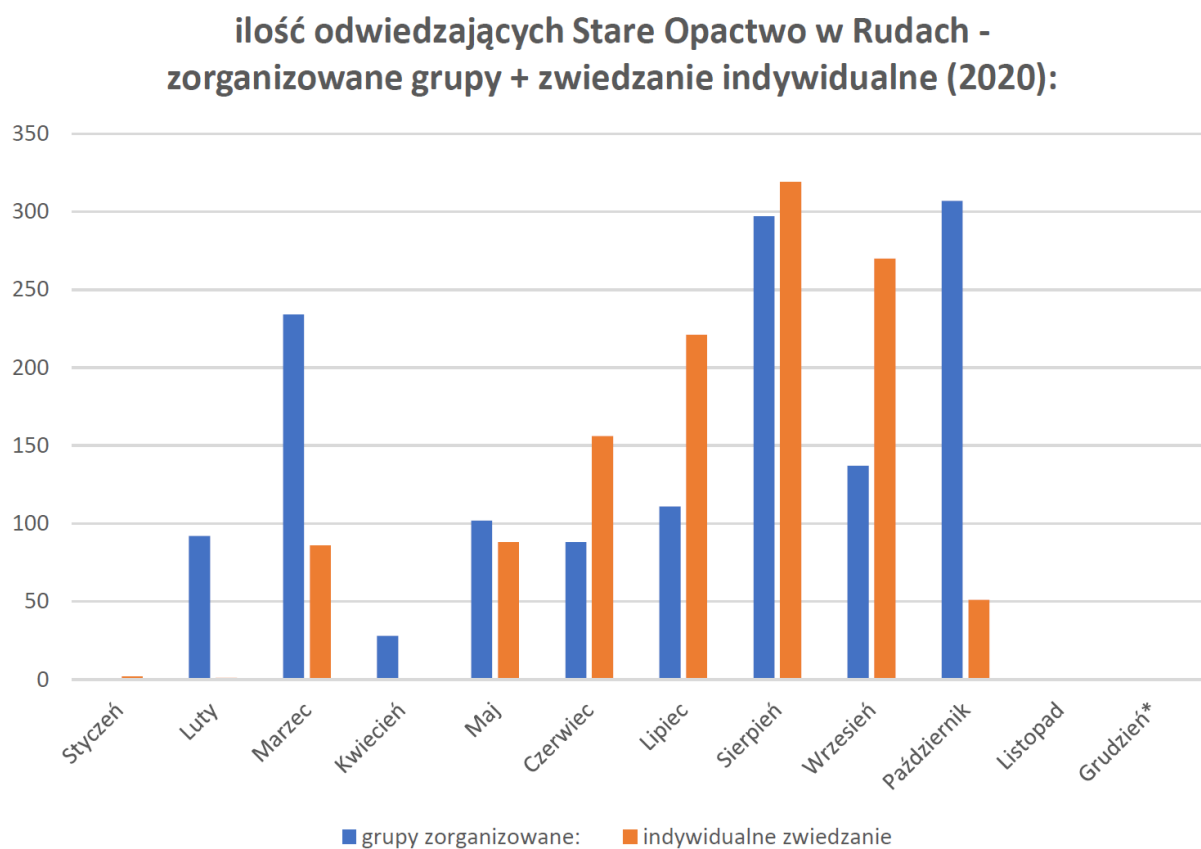
Foto 9. Opactwo w Rudach - ekspozycja historyczna

W 2019 r. wg danych z raportu opactwa⁸ odnotowano 128 263 odwiedzających, a w roku 2020 tylko 25 464. Z powodu obostrzeń pandemicznych frekwencja w opactwie spadła o 81,5%. Najmniejsza frekwencja dotyczy okresu marzec – kwiecień, czyli lockdownu w Polsce.

Ryc. 18. Frekwencja odwiedzających opactwo cystersów w Rudach w latach 2019 i 2020
(źródło: Bilans z działalności Starego Opactwa w Rudach, opracowanie własne)

⁸ Bilans z działalności Starego Opactwa w Rudach, opr. Grzegorz Tomasiak

Ryc.19. Struktura odwiedzających Opactwo Cystersów w Rudach w 2020 r.
(źródło: Bilans z działalności Starego Opactwa w Rudach, opracowanie własne)

W 2020 r. w miesiącach letnich od czerwca do września dominowali odwiedzający indywidualni, natomiast w miesiącach zimowych i październiku zorganizowane grupy (Ryc. 19).

4.5. FREKWENCJA W MUZEUM PAŁACU KRÓLA JANA III W WILANOWIE W LATACH 2010 - 2020⁹

Muzeum wilanowskie jest najstarszym polskim muzeum sztuki. Zostało założone w 1805 roku z inicjatywy ówczesnych właścicieli Aleksandry i Stanisława Kostki Potockich. Kolejni właściciele z rodu Potockich, a następnie Branickich, udostępniali nieprzerwanie wilanowskie zbiory. Po drugiej wojnie światowej, na mocy reformy rolnej, majątek wilanowski przeszedł na własność państwa. Od końca lat 40. aż do połowy lat 50. rewindykowano zbiory z terenów Niemiec, Austrii i ZSRR. Od 1954 roku w pałacu i parku rozpoczęły się szeroko zakrojone prace rewitalizacyjne. Uroczystego otwarcia pałacu w Wilanowie jako oddziału Muzeum Narodowego w Warszawie dokonano 10 września 1962 roku; dwa dni później, w rocznicę odsieczy wiedeńskiej, pałac udostępniono publiczności. W latach 70. XX wieku liczba odwiedzających pałac i ogrody wilanowskie sięgnęła 400 tysięcy osób rocznie.

Foto 10. Pałac w Wilanowie (źródło www.wilanow-palac.pl)

W 1995 roku Muzeum Pałac w Wilanowie stało się niezależną od Muzeum Narodowego instytucją, podległą Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Od początku XXI wieku ruszyły wielkie prace rewitalizacyjne obejmujące zarówno fasady i wnętrza pałacu, jak i teren parku i pałacowego przedpola. Większość prac finansowana była ze środków Unii Europejskiej i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Od 2006 roku Muzeum Pałac w Wilanowie jest członkiem ARRE – Stowarzyszenia Europejskich Rezydencji Królewskich.

Muzeum regularnie organizuje wystawy czasowe, konferencje i seminaria naukowe, prowadzi badania naukowe, wydaje książki naukowe i popularnonaukowe, organizuje zajęcia edukacyjne poświęcone zarówno wartościom kulturowym, jak i przyrodniczym wilanowskiej rezydencji. Muzeum wprowadza również nowe technologie, ułatwiające gościom zwiedzanie.

We wrześniu 2013 roku muzeum zmieniło nazwę na Muzeum Pałacu. Na cały kompleks Pałacu Króla Jana III w Wilanowie oprócz pałacu z oranżerią i kuchnią składają się ogrody wraz z przedpołem i dziedzińcem oraz staw i rezerwat przyrody.

⁹ Opracowaniu w oparciu o dane Muzeum - https://www.wilanowpalac.pl/frekwencja_w_muzeum_palacu_w_wilanowie.html, dostęp 30.12.2021

Foto 11. Ogrody królewskie w Wilanowie (źródło www.wilanow-palac.pl)

Na poniżej zamieszczonych wykresach przedstawiono frekwencję w ostatnich 10 latach we wnętrzach pałacu oraz w parku i na przedpolach. Na frekwencję wpływ mają również wydarzenia organizowane w pałacu takie jak wystawy czasowe, lekcje muzealne. Ogromną popularnością cieszą się jesienno - zimowa instalacja Królewskie Ogrody Światła. Rozświetla ona ogród przy pałacu w Wilanowie po zmroku. Tysiące kolorowych diod ułożone są w taki sposób, aby oddawały barokowe wzory i kształty roślin. Spacer po Magicznym Ogrodzie Króla pozwala na obejrzenie kolekcji roślin, i obejrzenie niezwykłego pokazu w Ogrodzie Wyobraźni, który rozświetla się w rytm muzyki klasycznej. Odwiedzający mają możliwość zrobienia sobie zdjęcia w królewskiej karocy i na Złotym Dziedzińcu. W soboty dodatkowo urządzone są mappingsi wyświetlane na fasadzie pałacu, pod wpływem których poszczególne elementy dekoracji ożywają.

Foto 12. Królewski Ogród Światła (źródło www.wilanow-palac.pl)

Od 2010 roku systematycznie rośnie frekwencja we wnętrzach pałacu (ryc. 20), niewielki spadek odnotowano w 2015 i 2016 roku, natomiast w 2020 r. ze względu na czasowe zamknięcie Muzeum zaznaczył się spadek aż o prawie 75%.

Tabela 5. Struktura odwiedzających Muzeum Pałacu Króla Jana III w latach 2019 i 2020 wg ekspozycji

Nazwa obiektu	Liczba odwiedzających		% Frekwencji Razem w 2020 r.	2019/2020 %
	2019	2020		
Wnętrza pałacu	253 689	39 494	3,0	-74,4
Park, przedpola i dziedziniec	1631804	924 043	69,2	-43,4
Królewskie Ogrody Światła	289503	371733	27,8	+28,4
Razem	2 174 996	1335270	100	-39,4

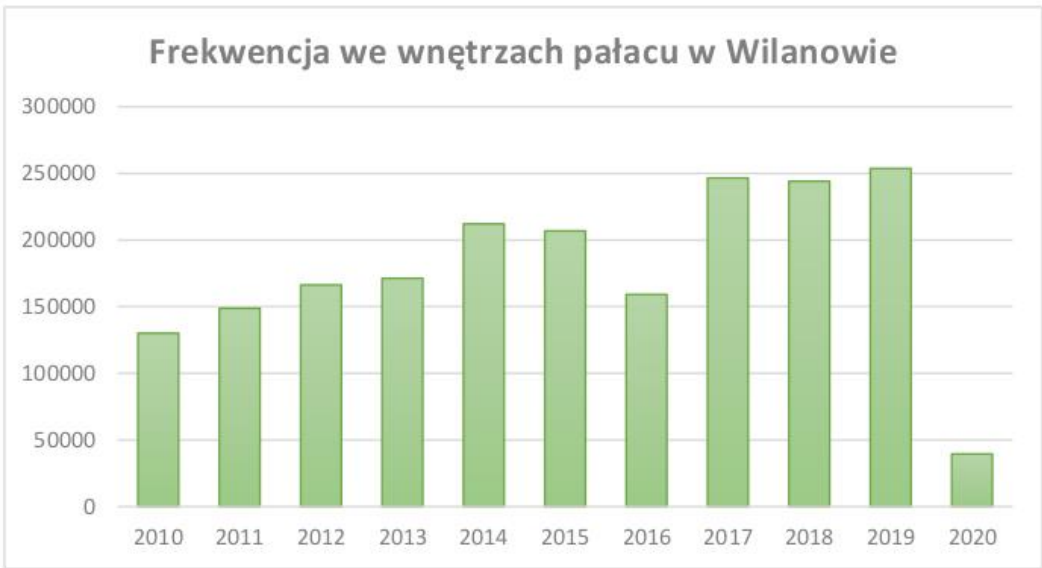
Źródło: opracowanie na podstawie danych Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Liczba odwiedzających ogrody w minionej dekadzie ciągle, za wyjątkiem 2012 roku rosła i w 2019 r. przekroczyła już 1,6 mln (ryc. 21). W 2020 r. w związku z restrykcjami pandemicznymi w I i II oraz IV kwartale liczba odwiedzających ogrody spadła o 43%.

Noce Muzeów w Wilanowie cieszyły się zmiennym powodzeniem, w 2013 r. odnotowano w czasie takiej nocy 24 tys. gości a w 2019 tylko 9368 (ryc. 24). W 2020 r. ze względu na pandemiczny lockdown Noc Muzeów odbyła się w formie online. Systematycznie wzrasta liczba przeprowadzonych lekcji muzealnych od 1451 w 2010 do 4 316 w 2019 (ryc. 25). W 2020 r. z powodu pandemii odbyło się tylko 1 397 lekcji. Dużym powodzeniem cieszy się wortal pałacowy, w ciągu ostatnich 5 lat liczba odwiedzin zwiększyła się trzykrotnie, w 2020 r. odnotowano rekordową, prawie 40 tys. odwiedzin (ryc. 27).

Od 2013 roku w sezonie zimowym organizowane są plenerowe pokazy Królewskiego Ogrodu Światła. Podana niżej frekwencja dotyczy danej edycji (która zazwyczaj zaczyna się w listopadzie/grudniu i trwa do marca następnego roku), z przypisaniem do daty rocznej zakończenia. W sezonie 2019/2020 liczba oglądających pokazy wzrosła o 28% w stosunku do sezonu 2018/2019 (ryc. 23).

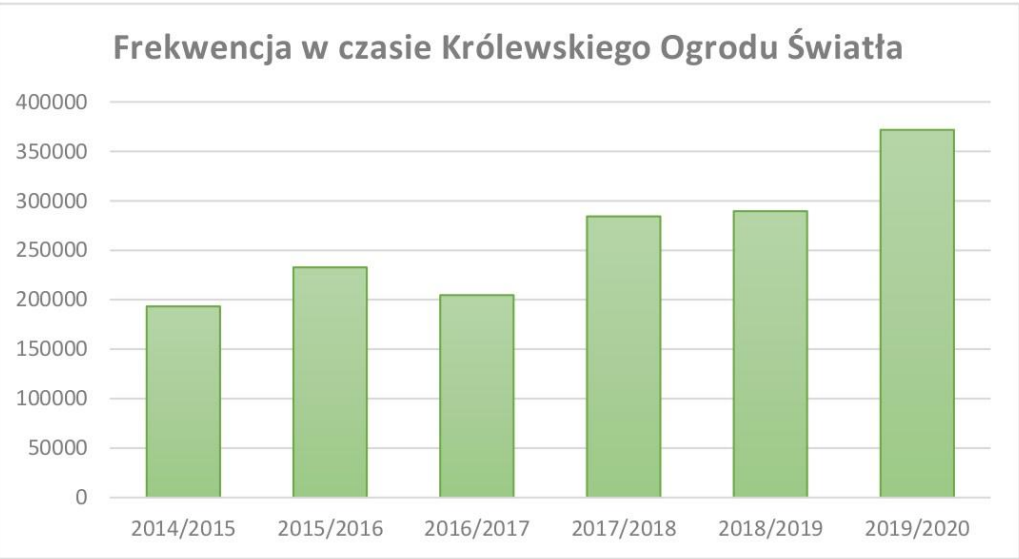
Słabnie popularność programu Muzeum za 1 zł. Jeżeli w rekordowym 2016 r. z tego projektu skorzystało prawie 54 tys. odwiedzających, to w pandemicznym roku 2020 niewiele ponad 10 tys. (ryc. 26).

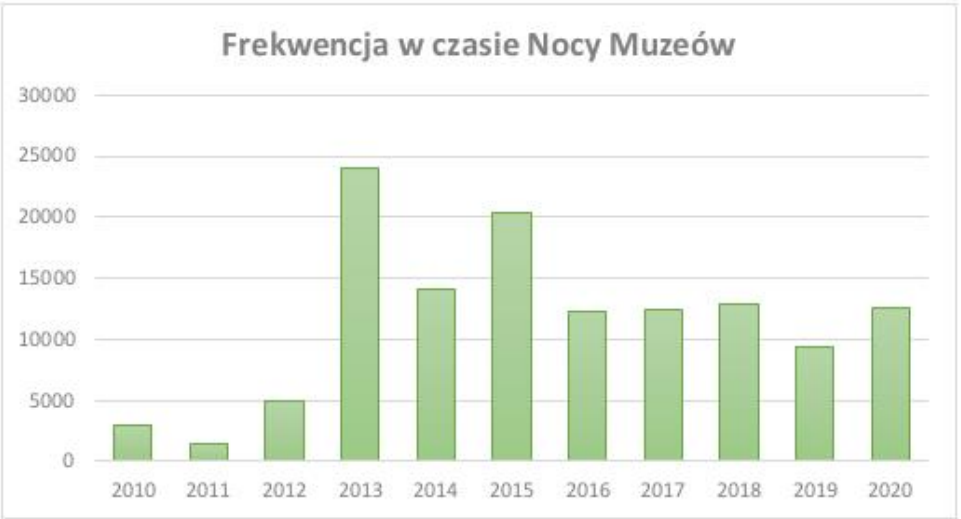
Ryc. 20. Frekwencja we wnętrzach pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020
(źródło: - https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja_w_muzeum_palacu_w_wilanowie.html)

Ryc. 21. Frekwencja na terenie parku, przedpola i dziedzińca w latach 2010 – 2020
(źródło: - [https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja w muzeum palacu w wilanowie.html](https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja%20w%20muzeum%20palacu%20w%20wilanowie.html))

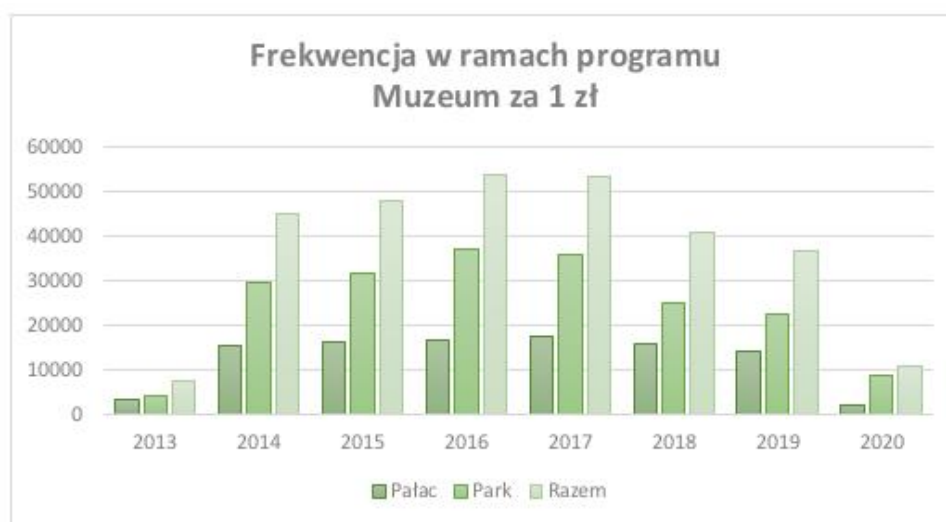
Ryc. 23. Frekwencja w czasie Królewskiego Ogrodu Światła w pałacu w Wilanowie w latach 2014 – 2020
(źródło: - [https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja w muzeum palacu w wilanowie.html](https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja%20w%20muzeum%20palacu%20w%20wilanowie.html))

Ryc. 24. Frekwencja w czasie Nocy Muzeów w pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020
(źródło: - [https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja w muzeum palacu w wilanowie.html](https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja%20w%20muzeum%20palacu%20w%20wilanowie.html))

Ryc. 25. Liczba lekcji muzealnych w pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020
(źródło: - https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja_w_muzeum_palacu_w_wilanowie.html)

Ryc. 26. Frekwencja w ramach programu Muzeum za 1 zł w latach 2013 – 2020
(źródło: - https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja_w_muzeum_palacu_w_wilanowie.html)

Ryc. 27. Liczba odwiedzin na wortalu pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020
(źródło: - https://www.wilanow-palac.pl/frekwencja_w_muzeum_palacu_w_wilanowie.html)

4.6. CERKIEW W POWROŹNIKU (UNESCO) NA SZLAKU ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Cerkiew parafialna grekokatolicka św. Jakuba Młodszego w Powroźniku (obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki) zbudowana została w 1600 r., jest więc najstarszą cerkwią w polskich Karpatach. Cerkiew była wielokrotnie remontowana, a w latach 1813-14, po powodzi, przeniesiono ją na obecne miejsce. W roku 1878 dobudowano główną wieżę, o konstrukcji słupowej. Po wojnie, wskutek wysiedlenia ludności łemkowskiej w ramach akcji „Wisła”, świątynia została przejęta przez kościół łaciński (rok 1951). W 1965 r. budynek odnowiono.

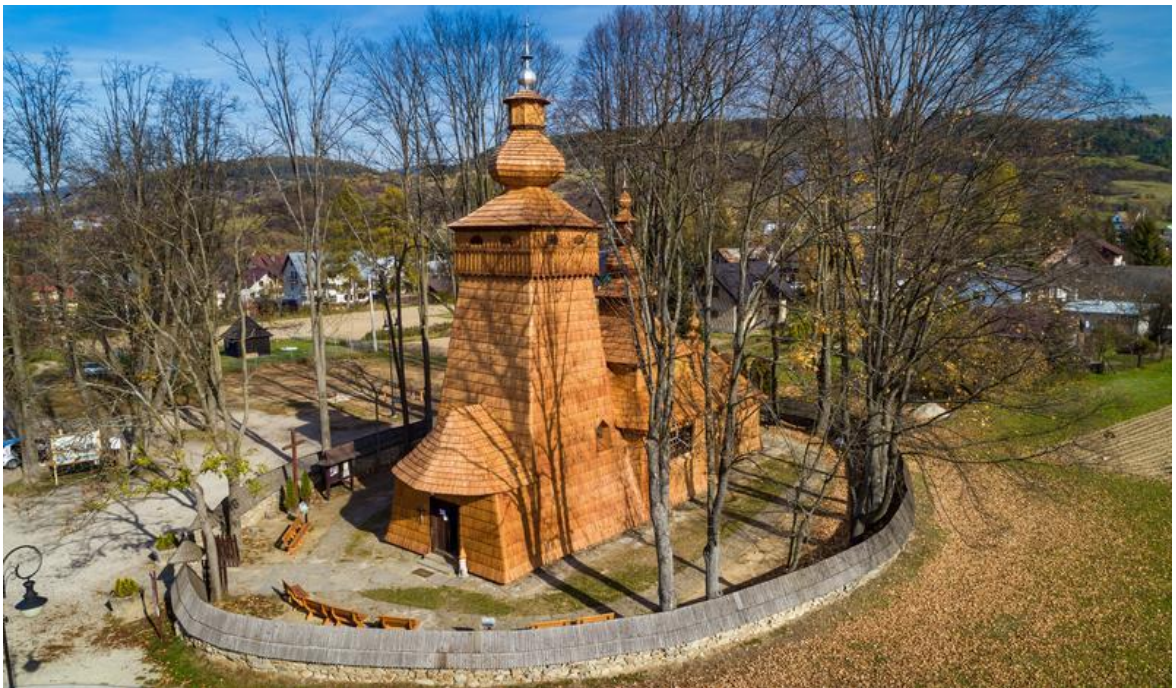

Foto 13. Cerkiew w Powroźniku (źródło: VisitMalopolska.pl)

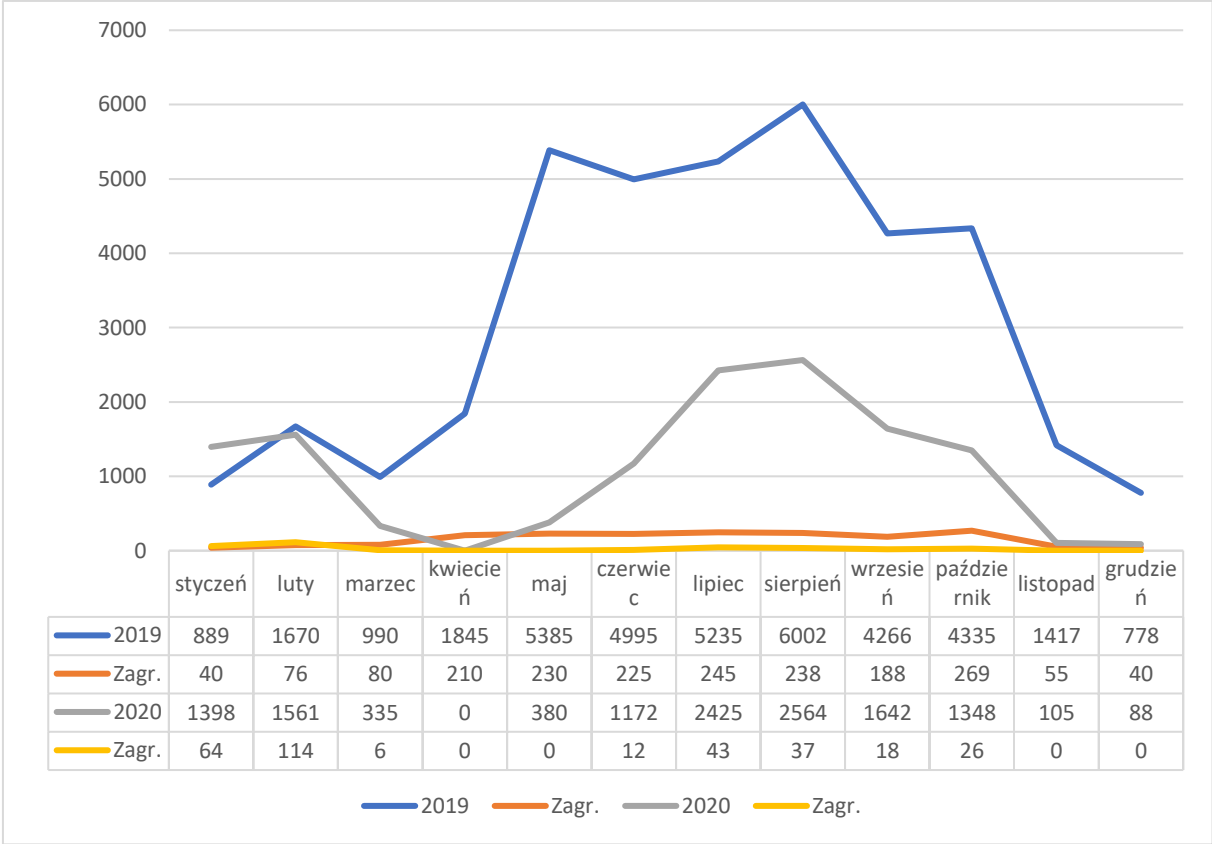
Budynek cerkwi – podobnie jak innych świątyń w stylu zachodniołemkowskim – jest trójdzielny, jednonawowy, drewniany o konstrukcji zrębowej. Nad nawą znajduje się kopuła namiotowa łamana trzykrotnie. W prezbiterium znajduje się strop z fasetą, w zakrystii sklepienie kolebkowe. Elewacja zewnętrzna i dach kryte są gontem. Budynek wieńczy trzy baniaste wieżyczki z pozornymi latarniami. W środku warto zwrócić uwagę na polichromię figuralną z 1637 roku, barokowy ołtarz główny z ikoną „Matki Bożej z Dzieciątkiem” z XVII w., oraz ikonostas będący tłem do ołtarza. Unikatową wartość mają również pozostałe ikony umieszczone na bocznych ołtarzach, rokokowa ambona z 1700 roku, jak też dzwon z 1615 roku (według legendy dzwon ma mieć moc odpędzania burz). Ciekawe są również zachowane ikony: „Sąd Ostateczny” z 1623 oraz „Opłakiwanie Chrystusa” z 1646. Warto nadmienić, że budynek posiada okna tylko od strony południowej. Chroniło to przed śniegiem i wiatrem z północy pozwalając jednocześnie na oświetlenie świątyni promieniami słonecznymi od południa.

Foto 14. Paweł Kącki – przewodnik po cerkwi (źródło visitmalopolska.pl)

Cerkiew znajduje się na Szlaku Architektury Województwa Małopolskiego. Jest to najcenniejszy obiekt w pętli gorlickiej tego szlaku, wpisany w 2013 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO wraz z 7 innymi cerkwiami z terenu Polski i Ukrainy. Kiedy w 2018 r. w Powroźniku wybudowano nowy kościół, cerkiew stała się, za zgoda władz kościelnych obiektem quasimuzealnym. Opieki na cerkwią oraz oprowadzania turystów podjął się dawny kościelny. Każda grupa odwiedzająca obiekt może liczyć na jego barwną opowieść. Wstęp do cerkwi jest bezpłatny, a oprowadzający rejestruje również frekwencję odwiedzających. Współpracuje z przewodnikami turystycznymi i pilotami wycieczek oraz Urzędem Marszałkowski w zakresie obsługi grup turystów. Udostępnił również dla potrzeb raportu dane odnośnie frekwencji w latach 2019 i 2020.

W roku 2019 r. cerkiew odwiedziło prawie 40 tys. osób, w tym 1900 gości z zagranicy. W 2020 r. w związku z pandemią i czasowym zamknięciem obiektu frekwencja spadła do 13 tys. osób, w tym tylko 320 gości z zagranicy. Rozkład frekwencji w poszczególnych miesiącach ilustruje ryc. 28. I tak najwyższą frekwencję, przekraczającą 6 tys. turystów odnotowano w kwietniu i sierpniu 2019 r., najmniej turystów notuje się w miesiącach zimowych (grudzień – styczeń). W 2020 r. cerkiew była zamknięta w kwietniu, a najwyższa frekwencja była w miesiącach letnich wakacji, czyli w lipcu i sierpniu. Trzecia fala pandemii wymusiła zamknięcie obiektu od listopada do grudnia.

Ryc. 28. Frekwencja w drewnianej cerkwi w Powroźniku w latach 2019 i 2020 wg miesięcy i pochodzenia turystów (źródło: Kustosz Paweł Kącki, opracowanie własne)

4. 7. MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL ŚWIATŁA "BELLA SKYWAY FESTIVAL"

Skyway jest cyklicznym widowiskiem plenerowym, polegającym na wykorzystaniu obiektów architektonicznych Torunia, m.in. Bramy Klasztornej, Collegium Maximum, Zamku Krzyżackiego, Centrum Sztuki Współczesnej, ulicy Szerokiej czy teatru im. Wiliama Horzycy do iluminacji świetlnych. Organizatorem festiwalu jest Toruńska Agencja Kulturalna.

Toruński festiwal światła to wzbogacenie krajobrazu kulturalnego Torunia o kolejne wydarzenie o europejskim charakterze - niecodzienne, unikatowe, zmieniające rzeczywistość, tchnące nowe życie w stare mury miasta. Festiwal organizowany jest w Toruniu nieprzerwanie od 2009 roku, jego początki wiążą się ze staraniami miasta o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku. Program wydarzenia opiera się na trzech filarach:

- **Nauka** – sposób realizacji i projekcje festiwalu nawiązują do astronomii i innych nauk ścisłych. Sposób przekazu jest niecodzienny, przystępny, co zachęca i inspirowe do dalszych poszukiwań. Oprócz przyjemności dla zmysłów, uczestnicy wynoszą z festiwalu coś, co pozostaje w pamięci na dłużej.
- **Sztuka** – element będący dźwignią festiwalu. Sztuka audiowizualna, performance, innowacja w kulturze, sztuka elektryzująca, ciekawa, niespotykana, wpisana w przestrzeń miejską, dostępna na wyciągnięcie ręki. Sztuka jest istotną częścią tradycji miasta, które ma być żyznym gruntem dla rozwoju nowych idei, przestrzenią ekspresji dla artystów.
- **Ludzie** – „kultura dla wszystkich” – to hasło przyświeca festiwalowi od początku. Skyway Festival to wydarzenie dla wszystkich pokoleń. By zacząć obcować z kulturą, wystarczy chęć i gotowość wyjścia z domu – ten komfort daje niekomercyjny charakter wydarzenia. Ważnym aspektem wydarzenia jest możliwość zaangażowania się w towarzyszące akcje specjalne.

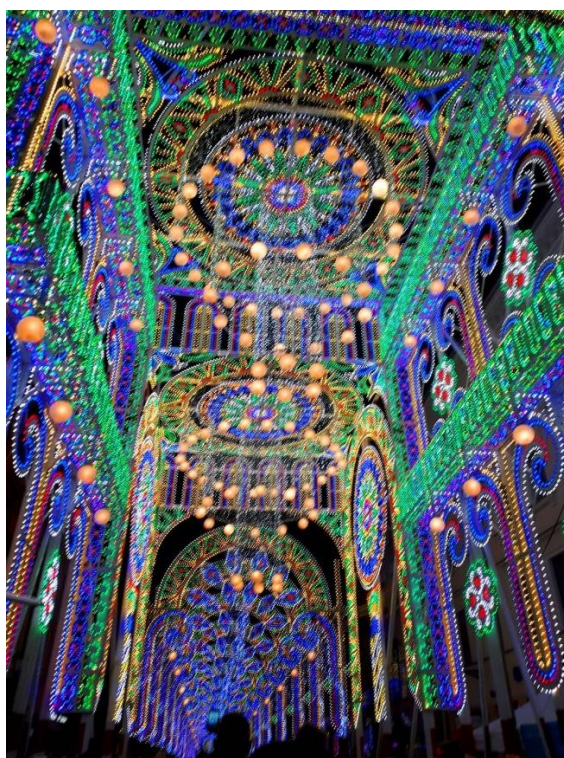
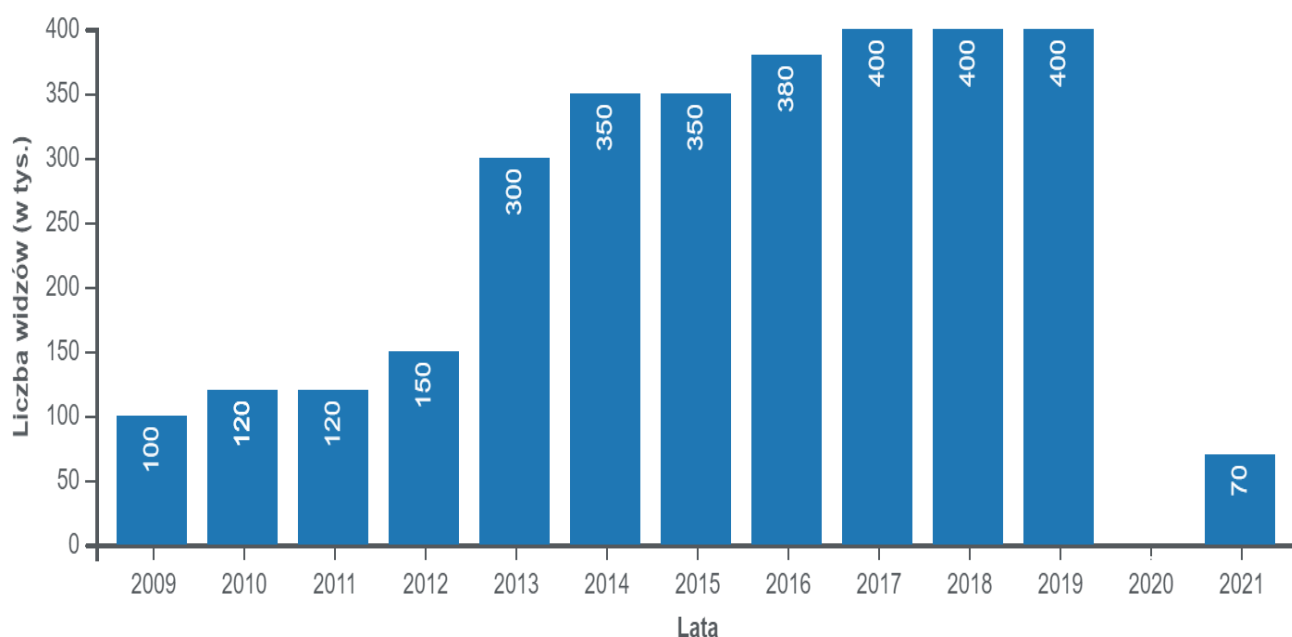

Foto 15. Projekcja "Renaissance Palace" na ulicy Szerokiej w 2017 r.
(źródło: <http://www.bellaskyway.pl/>)

Sztuka i nauka oraz silny wymiar społeczny to aspekty, które od zawsze przenikały się i uzupełniały w Toruniu. Dzięki temu ma on niezwykły charakter – jest bogaty w idee i wartości humanizmu. Toruński festiwal światła to odzwierciedlenie duszy Torunia.

Frekwencja na Festiwalu ciągle rosła, od 100 tys. widzów w 2009 r. do 400 tys. w roku 2017 i utrzymywała się na tym poziomie do 2019 r. W 2020 r. Festiwal ze względu na obostrzenia pandemiczne odbył się w formule Auto Skyway Festival. Formuła *drive-through*, czyli „przejedź przez to” stosowana jest wielu parkach rozrywki i parkach krajobrazowych, zapewniając ogrom wrażeń. Lotnisko Toruń było miejscem tego wydarzenia. Wykorzystanie mechanizmu drive-thru w toruńskim przypadku pozwoliło na zachowanie odpowiedniej odległości pomiędzy widzami festiwalu dzięki zmianie ruchu na terenie imprezy z pieszego na samochodowy. Zamiast spacerować tłumnie po terenie wydarzenia, publiczność przejechała przez festiwalowe instalacje we wnętrzu własnego auta, bez narażania się na bezpośredni kontakt z innymi ludźmi.

Pierwszy festiwal odbył się 11-16 sierpnia 2009 roku. W jego ramach odbyło się łącznie 14 instalacji świetlnych i artystycznych happeningów, 3 imprezy specjalne, 4 imprezy towarzyszące oraz program edukacyjny, uzupełniający część artystyczną festiwalu.

Ryc. 29. Frekwencja na Bella Skyway Festiwalu w latach 2009 – 2021.
(źródło: <http://www.bellaskyway.pl/>)

Uczestnikami towarzyszących festiwalowi wykładów oraz moderowanych spotkań byli naukowcy, teoretycy nauki, kuratorzy i artyści, m.in. historyk nauki. W 2019 r. Festiwal odbywała się pod hasłem „Różnorodności miejsca”.

Foto 16. Projekcja "Installation de feu" na terenie Zamku Krzyżackiego w 2018 r.
(źródło: <http://www.bellaskyway.pl/>)

5. WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA FUNKCJONOWANIE ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH

5.1. Formy udostępniania atrakcji w czasie pandemii

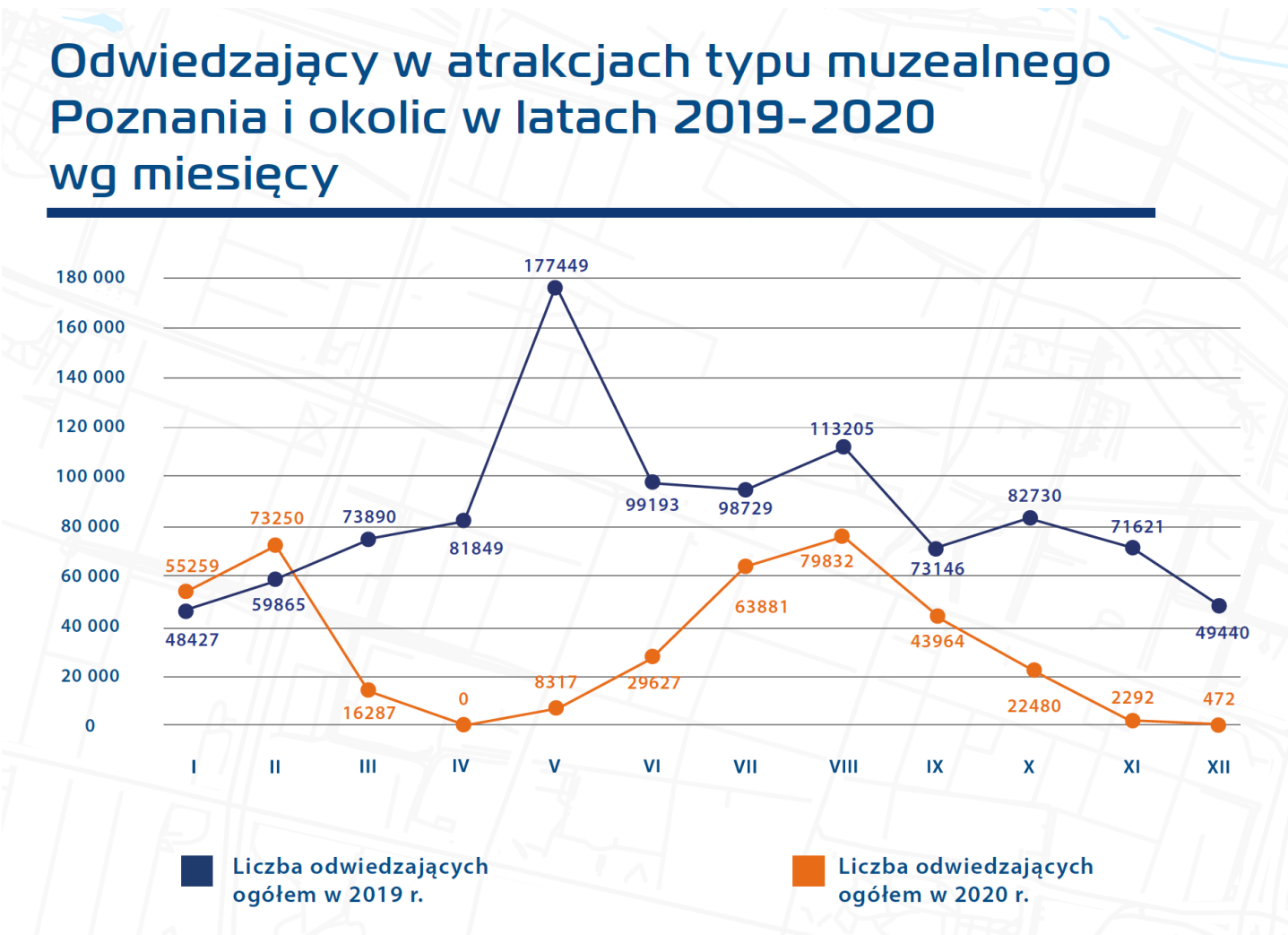
W 2020 r., pierwszym roku pandemii koronawirusa COVID-19 wystąpiły dwie fale wzrostu zachorowań i wprowadzania lockdownu, a między nimi okres luzowania obostrzeń. Już w połowie marca 2020 r. pojawiły się pierwsze ograniczenia zgromadzeń i przemieszczania się ludności jako formy zapobiegania rozprzestrzenianiu się koronawirusa. W okresie od 14 do 20 marca 2020 obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a od 15 marca 2020 wprowadzono na granicach Polski kordon sanitarny, znacząco ograniczający ruch graniczny, a tym samym turystykę zagraniczną (tak wyjazdową jak i przyjazdową). Od 1 kwietnia 2020 wprowadzono kolejne ograniczenia w walce z wirusem, a parki, bulwary oraz plaże zostały bezwzględnie zamknięte. Zawieszono działalność salonów fryzjerskich, kosmetycznych i tatuażu, ograniczono liczbę osób robiących zakupy w sklepach.

20 kwietnia 2020 rozpoczął się I etap znoszenia ograniczeń. Zwiększono limity osób w sklepach, liczbę osób uczestniczących w kulcie religijnym (1 osoba na 15 m²). Zniesiono zakaz przemieszczania się w „celach rekreacyjnych”. Od 4 maja 2020 w ramach II etapu znoszenia obostrzeń, przywrócono prace centrów handlowych (z reżimem sanitarnymi), bibliotek, muzeów, galerii sztuki, hoteli oraz placówek rehabilitacji leczniczej. 18 maja 2020 nastąpił III etap znoszenia obostrzeń, przywrócono działalność salonów fryzjerskich i kosmetycznych. Restauracje, bary i kawiarnie przywróciły działalność po spełnieniu wytycznych sanitarnych. 30 maja 2020 nastąpił IV etap znoszenia obostrzeń, zniesiono limity osób w branży handlowej i gastronomicznej. Limit osób podczas zgromadzeń i wesel wzrósł do 150 osób. Od 6 czerwca wznowiono działalność kin, teatrów, oper, basenów, klubów fitness, parków zabaw i rozrywki, saun i solariów. Nadal pozostała konieczność zasłaniania ust i nosa w przestrzeni publicznej.

W jesieni niestety przyszła druga fala zachorowań, wywołana zapewne swobodą przemieszczania się w czasie wyjazdów wakacyjnych w sezonie letnim. Od 23 października 2020 wprowadzono obowiązek noszenia maseczek w strefie publicznej, zamknięte zostały restauracje, bary (działalność tylko „na wynos”), siłownie, fitnessy, baseny oraz sanatoria. Ze względu na gwałtowny wzrost ilości nowych zarażeń, 6 listopada 2020 przedłużono obowiązywanie dotychczasowych ograniczeń oraz wprowadzono nowe–m.in. zamknięcie placówek kultury: teatrów, kin, muzeów, galerii sztuki, domów kultury, ognisk muzycznych, hotele dostępne tylko dla gości przebywających w podróży służbowej. 28 listopada 2020 – ze względu na zbliżające się Święta Bożego Narodzenia miało miejsce częściowe poluzowanie ograniczeń, ale zawieszone pozostawały wydarzenia kulturalne i kina, hotele (z określonymi wyjątkami), targi i wydarzenia (dozwolone wyłącznie w formie online), wesela, komunie i konsolacje, parki rozrywki, siłownie, kluby fitness, aquaparki, dyskoteki i kluby nocne. Zamknięte zostały stoki narciarskie, a infrastruktura sportowa dostępna była

tylko w ramach sportu zawodowego. Dla przyjeżdżających do Polski transportem zorganizowanym obowiązywała 10-dniowa kwarantanna.

Odwiedzanie atrakcji turystycznych było możliwe tylko w I kwartale 2020 roku, do połowy marca, a potem od maja do października. Przekłada się to na frekwencję w atrakcjach. Aqua parki, otwarte kąpieliska termalne, parki tematyczne i parki rozrywki stosunkowo późno rozpoczynały swoją działalność, i wcześniej ją kończyły, ze względu na drugą falę pandemii i wprowadzone zamrożenia. Odwołana została większość imprez i wydarzeń gromadzących dużą widownię, niektóre imprezy zostały przeniesione na rok 2021 (np. Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie, został w 2021 r. zorganizowany w podwójnej obsadzie). Podobna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do muzeów, zamków, pałaców. Ilustruje to poniższy wykres sporządzony dla atrakcji typu muzealnego w Poznaniu i okolicy. W wyniku lockdownu i ograniczeń w ruchu turystycznym a także braku wycieczek szkolnych łączna frekwencja w atrakcjach turystycznych w Poznaniu 2020 roku spadła o blisko 60 % w stosunku do 2019 roku. Obostrzenia związane z epidemią spowodowały też ograniczenia dostępności do multimedialnych części ekspozycji w najpopularniejszych obiektach.

Ryc. 30. Odwiedzający w atrakcjach typu muzealnego w Poznaniu i okolicy w latach 2019 – 2020
(źródło: Stan Turystyki w Poznaniu w latach 2019 – 2020)

5.2. Wirtualne zwiedzanie w polskich atrakcjach

Ogłoszenie w marcu 2020 roku przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) pandemii wirusa Sars-CoV-2 oraz wprowadzenie krajowego lockdownu znacząco wpłynęło na dotychczasowe działanie wielu miejsc kultury a także cieszących się do tej pory dużą popularnością atrakcji turystycznych. Wiele miejsc zostało zamkniętych na kilka miesięcy, a ich dochody z dotychczasowej sprzedaży biletów spadły do zera. Dlatego też najpopularniejsze atrakcje turystyczne w naszym kraju wyszły na przeciw oczekiwaniom swoich klientów i udostępniły im swoje zbiory w formie wirtualnego spaceru, filmu czy prezentacji multimedialnej.

Tabela 6. Wirtualne zwiedzanie w badanych atrakcjach turystycznych wg województw w 2020 r.

Województwo	Liczba atrakcji	Wirtualne zwiedzanie	% atrakcji
dolnośląskie	98	25	25,51%
kujawsko-pomorskie	53	13	24,53%
lubelskie	53	13	24,53%
lubuskie	23	3	13,04%
łódzkie	53	14	26,42%
małopolskie	185	53	28,65%
mazowieckie	102	24	23,53%
opolskie	25	11	44,00%
podkarpackie	65	11	16,92%
podlaskie	44	2	4,55%
pomorskie	96	27	28,13%
śląskie	113	47	41,59%
świętokrzyskie	78	16	20,51%
warmińsko-mazurskie	44	3	6,82%
wielkopolskie	114	17	14,91%
zachodniopomorskie	48	7	14,58%
RAZEM	1194	286	23,95%

Źródło: opracowanie własne

Liczbę atrakcji w poszczególnych województwach oferujących w 2020 roku formę wirtualnego zwiedzania przedstawia tab. 6. Najlepiej sytuacja przedstawiała się w województwie opolskim, gdzie na 25 przeanalizowanych obiektów aż 11 oferowało swoim klientom „wirtualny spacer” co stanowi 44,0%, ale w województwie podlaskim na 44 możliwość zwiedzania poprzez Internet zaoferowały tylko dwa miejsca, co stanowi jedynie 4,5% zbioru.

Według najpopularniejszej definicji Przeławskiego¹⁰ turystyka jest to „całokształt zjawisk ruchliwości przestrzennej związanej z dobrowolną czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz z wejściem w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym” Wirtualne zwiedzanie, które polega na „zwiedzaniu online obiektów czy przestrzeni za pomocą odpowiedniego przesuwania myszką w wybranych kierunkach. Z technicznego punktu widzenia jest to po prostu rodzaj prezentowania zdjęć panoramicznych, które są połączone w wirtualną przestrzeń” nie mieści się jednak w dotychczasowej definicji turystyki, mimo to pandemia COVID-19 pokazała wszystkim, że ta metoda obcowania z kulturą, nauką i sztuką zaczyna cieszyć się coraz to większą popularnością.

Wiele atrakcji turystycznych na czas największego lockdownu postanowiło przenieść swoją działalność do sieci. W tym celu na stronach internetowych obiektów utworzone zostały specjalne zakładki z odnośnikami do wirtualnego spaceru który każdy z chętnych mógł odbyć bez wychodzenia z domu. Dla odwiedzających przygotowane zostały wirtualne mapy ukazujące cały obiekt. Po kliknięciu w nie gość najczęściej był przenoszony na początek obiektu, który za pomocą ruchów myszki mógł zwiedzać wirtualnie na ekranie swojego komputera. Taki spacer był zazwyczaj darmowy i miał na celu zachęcenie do odwiedzenia konkretnego miejsca tuż po zniesieniu obostrzeń.

W związku z poprawą sytuacji epidemiologicznej w Polsce i na świecie, wiele obiektów wycofało się z możliwości takiego zwiedzania przez zainteresowanych, a zakładki z „wirtualnym spacerem” choć są dostępne na stronie, zazwyczaj nie są już aktywne.

Miejsce, które nadal pozostawiło swoim gościom możliwość wirtualnego zwiedzania jest min.: Muzeum Niepołomickie z Zamkiem Królewskim w Niepołomicach który przez pandemię COVID-19 odnotował w 2020 roku aż 75% spadek liczby odwiedzających w porównaniu z 2019 rokiem. Ciekawie prezentuje się również wirtualne zwiedzanie Zamku w Pszczynie.

Kolejną propozycją z jaką gestorzy cieszących się popularnością atrakcji turystycznych wyszli do odwiedzających były filmy nagrywane z udziałem pracowników danego obiektu, którzy w sposób ciekawy i merytoryczny przekazywali posiadaną przez siebie wiedzę, a następnie udostępniane w serwisie YouTube.

Możliwość takiego „zwiedzania” atrakcji turystycznych była dobrym pomysłem, dla osób które podczas codziennych obowiązków mogły posłuchać interesującym informacji, poszerzyć swoją wiedzę, bez konieczności „przechodzenia myszką” po obiekcie. Taka forma mogła się sprawdzić podczas drogi lub powrotu z pracy, robienia zakupów czy czekania w kolejce.

Jednym z miejsc, które w ten sposób wyszły na przeciw swoim gościom jest min.: Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, które odnotowały 18,5% spadek liczby odwiedzających w 2020 roku względem roku poprzedniego. Filmy udostępnione przez muzeum w serwisie YouTube cieszą się sporą popularnością i osiągają ok. 600 wyświetleń.

¹⁰ K. Przeławski, Turystyka a wychowanie, Nasza Księgarnia, Warszawa 1973.

Nie tylko wirtualne zwiedzanie za pomocą stron internetowych czy serwisu YouTube cieszyło się sporą popularnością, bardzo duże zainteresowanie wykazywały zamknięte grupy w serwisie Facebook, dzięki którym odwiedzający po wykazaniu chęci dołączenia, opłacie udziału w „*wirtualnym spacerze*”, zazwyczaj w cenie jednego biletu wstępu dostawali pełen pakiet w którym zawierał się: link do zwiedzania atrakcji turystycznej, prezentacja multimedialna oraz film z udziałem pracownika.

Miejscem, które zaprezentowało swoim gościom w czasie globalnego lockdownu spowodowanego wirusem Sars-CoV-2 taką formę odwiedzin było min.; Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie, które w 2020 roku odwiedziło o 67% mniej osób niż w roku 2019.

W związku ze zniesieniem narodowej kwarantanny i poluzowaniem obostrzeń wiele z miejsc zostało otwartych ponownie i wycofało się z takiej formy odwiedzin. Przy zachowaniu odpowiedniego reżimu sanitarnego, odwiedzinach w małych grupach, dezynfekcji rąk, noszeniu maseczek oraz zachowywaniu należytego odstępu osobiste zwiedzanie popularnych atrakcji turystycznych jest możliwe bez większych trudności. Dotychczasowe obiekty, które zanotowały znaczny spadek z wpływów za bilety wstępu podnoszą się po światowym kryzysie i wracają do normalnego funkcjonowania.

Czy wirtualna forma odwiedzin: muzeum, galerii sztuki, parków narodowych czy innych popularnych atrakcji jest dobra? Na pewno jest to duży krok w kierunku wykorzystania nowych technologii w atrakcjach turystycznych, który pozwala każdemu obcować ze sztuką, poznawać ciekawe miejsca, poszerzać swoją wiedzę o ważne informacje bez konieczności wychodzenia z domu. Jednak bezpośredni kontakt z naturą i sztuką pozwala zdecydowanie lepiej poznać i zagłębić się w ciekawe atrakcje turystyczne, których w naszym kraju nie brakuje.

Pandemia COVID-19 stworzyła wykładniczy wzrost popytu i podaży wirtualnego programowania i zwiedzania online. Zapotrzebowanie rynku na wirtualne programowanie zostało przyspieszone przez pandemię. Trend ten został wsparty przez postęp technologiczny i malejące koszty urządzeń. Ponad 2000 muzeów na świecie współpracuje z Google Arts & Culture, aby umożliwić użytkownikom interaktywny dostęp online do ich kolekcji.

6. WSKAZANIE KIERUNKÓW DALSZYCH BADAŃ

Atrakcje turystyczne są ważnym sektorem turystyki, stymulują bowiem zainteresowanie odbyciem podróży do miejsca docelowego, są również głównym składnikiem produktu turystycznego. Dlatego warto wykorzystać siedmioletnie doświadczenia związane z badaniem frekwencji w atrakcjach turystycznych do wprowadzenia stałego systemu monitoringu tego sektora rynku turystycznego.

Zasady działania systemu monitoringu:

1. Porozumienie z GUS o przekazywaniu danych z biletowanych atrakcji (muzea, obiekty paramuzealne, parki narodowe, imprezy). Oprócz bazy danych o muzeach i obiektach paramuzelanych należy uzgodnić przekazywanie danych o parkach narodowych i ośrodkach edukacyjnych zlokalizowanych przy parkach oraz imprezach (aktualnie tych danych GUS nie przekazuje, a publikacja oficjalnych roczników „Ochrona środowiska” jest bardzo opóźniona).
2. Zalecenie Regionalnym Organizacjom Turystycznym obowiązku konsultowania wykazu atrakcji w ich regionach i udostępniania posiadanych danych, informacji lub pośredniczenia w kontaktowaniu się z gestorami atrakcji. Obecnie tylko część ROT-ów podejmuje współpracę w tym zakresie.
3. Stosowanie na szerszą skalę innowacyjnych rozwiązań w pomiarze frekwencji na zasadzie montowania czujników ruchu turystycznego, zwłaszcza w odniesieniu do szlaków turystycznych oraz imprez plenerowych, niebiletowanych. W tych ostatnich pomiar frekwencji ułatwić może metoda fotointerpretacji (analiza frekwencji na podstawie fotografii z dronów, punktów widokowych).
4. Wspieranie działań w regionach mających na celu tworzenie ośrodków monitorujących zjawiska turystyczne na wzór Poznańskiego Barometru.
5. Inicjowanie i wspieranie badań podstawowych w atrakcjach turystycznych, m.in. poprzez konkurs na najlepszą pracę dyplomową, magisterską o atrakcjach.
6. Opracowywanie co roku, albo co dwa lata, raportu o frekwencji i publikowanie go oraz upowszechnianie w wersji elektronicznej.

Mając na uwadze istniejące luki informacyjne i ograniczenia w uzyskaniu informacji o frekwencji w atrakcjach istnieje potrzeba prowadzenia badań podstawowych w atrakcjach. Powinny mieć one charakter kompleksowy i dotyczyć wybranych przykładów ze wszystkich grup atrakcji. Ustalenie frekwencji w obiektach niebiletowanych pozwoli na szacowanie liczby odwiedzających w podobnych atrakcjach. W pierwszej kolejności takimi badaniami powinno się objąć wytypowane parki rozrywki (tematyczne, dinozaurów, wodne, wesołe miasteczka, miasteczka westernowe), do których brakuje oficjalnych informacji, a gestorzy najczęściej odmawiają ich udzielenia.

Oprócz parków rozrywki badania pierwotne powinny być prowadzone na tematycznych szlakach turystycznych, w stosunku do których w zasadzie nie ma danych statystycznych o

frekwencji oraz ważniejszych szlakach pieszych, jak np. Orla Perć w Tatrach, Główny Szlak Beskidzki.

Ze względu na trudności w oszacowaniu frekwencji w obiektach, takich jak ruiny zamków, pojedyncze obiekty zabytkowe, imprezy i wydarzenia wskazane jest inicjowanie badań ilościowych i jakościowych w odniesieniu do przykładowych atrakcji z tych kategorii.

Oprócz uzyskania informacji o frekwencji, badania takie powinny dotyczyć jakości usług w atrakcjach, zasięgu ich oddziaływania, sposobów zarządzania, jakości zatrudnionych kadr, dochodowości, sezonowości, wpływu na gospodarkę regionu. Wiedza o atrakcjach jest niezbędna dla twórców produktów turystycznych – organizatorów turystyki, gestorów atrakcji, samorządów terytorialnych. Istnieje zatem potrzeba przeprowadzenia takiej oceny z wykorzystaniem różnych narzędzi. Do badania jakości atrakcji wykorzystać można metodę sondażu diagnostycznego (techniki ankietowe, wywiady), metody marketingowe, metody etnografii wirtualnej oraz metodę mystery shopping.

W identyfikowaniu nowych atrakcji pomocne mogą się okazać zasoby Internetu. Popularny portal podróżników TripAdvisor listuje np. w odniesieniu do każdego z województw najczęściej odwiedzane i komentowane przez internautów atrakcje, a także zamieszcza ich ocenę w oparciu o wpisywane opinie i komentarze. Jest to ocena co prawda ograniczona do osób, które udzieliły odpowiedzi na platformie TripAdvisor, ale stanowi dobry punkt wyjściowy do identyfikacji nowych atrakcji, jak i oceny jakościowej znanych już obiektów. Portal ten pozwala na znalezienie atrakcji podzielonych na osiem grup (natura i parki, gry i zabawy, zoo i akwaria, zabytki i ciekawe miejsca, muzea, wellness i spa, lokale czynne nocą). Pozwala też na wyszukanie atrakcji np. dla dzieci, na deszczowe dni, bezpłatnych czy dostępnych dla dużych grup). Serwis TripAdvisor wylicza ponad 6 tys. atrakcji w Polsce, do których napisano prawie 3 mln opinii. Najwięcej atrakcji znajduje się w grupie zabytki i ciekawe miejsca (33676), muzea (1139) oraz natura i parki (1187)¹¹.

Z kolei portal [dzieckowpodrozy.pl](https://www.dzieckowpodrozy.pl)¹² organizuje od kilku lat plebiscyt na najlepsze atrakcje dla dzieci. W roku 2020 internauci wybierać mogli 10 najlepszych atrakcji z zestawu 60 propozycji, zarówno tych już uznanych i cieszących się dużym powodzeniem, jak np. laureat poprzednich konkursów Park Rozrywki Energylandia w Zatorze, czy nowych, czekających na odkrycie.

Oceny na TripAdvisor, Google.com czy komentarze odnośnie atrakcji nominowanych w różnych plebiscytach są cennym materiałem do badania jakości atrakcji. Ten kierunek badań z punktu widzenia potrzeb branży turystycznej jest najbardziej pożądany.

¹¹ <https://pl.tripadvisor.com/Attractions-g274723-Activities-Poland.html>, dostęp 24.11.2020

¹² <https://www.dzieckowpodrozy.pl/ranking-najlepsze-atrakcje-dla-dzieci-w-polsce/> dostęp 24.11.2020

LITERATURA

Badanie ruchu turystycznego podczas Industriady, (2016), ARC Rynek i Opinia Sp. Z o. o., http://www.silesia-sot.pl/wp-content/uploads/2016/10/Raport_Industriada-2016_ARC-Rynek-i-Opinie.pdf.

Bon Turystyczny. Raport podsumowujący pierwszy rok programu. POT Warszawa 2021.

Balmford, A., Green, JMH., Anderson, M., Beresford, J., Huang, C., Naidoo, R., Walpole, M., and Manica, A., *Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visits to Protected Areas*. PloS Biol 13(2): 2015, doi:10.1371/journal.pbio.1002074.

Buchwał A., Fidelus J., (2010). *Monitoring ruchu turystycznego przy użyciu czujników ruchu*, [w:] *Nauka a zarządzanie obszarem Tatr i ich otoczeniem*, t. III.

Cohen E. (1972). *Towards a Sociology of International Tourism*. Social Research, 39:164-182.

Davidson R. (1996). *Turystyka*. PAPT, Warszawa.

Folga Januszewska D. (2008), *Muzea w Polsce 1989–2008. Stan, zachodzące zmiany i kierunki rozwoju muzeów w Europie oraz rekomendacje dla muzeów polskich*, Muzealnictwo.

Folga Januszewska D. (2013), *Turystyka kulturowa i nowe muzea w Polsce*, [w:] red. Krakowiak B., Stasiak A., Włodarczyk B., *Kultura i turystyka – miejsca spotkań*, ROTWŁ, Łódź, 175–185.

Garrod B., Fyall A. (2000). *Managing heritage tourism*. Annals of Tourism Research 27 (3), p. 682-708.

Goodall B. (1990). *The Dynamics of Tourism Place Marketing*. [w:] (red. G. Ashworth i B. Goodall) *Marketing Tourism Places*, London, Routledge.

The Global Attractions Attendance Report (2019). Published by the Themed Entertainment Association (TEA) and the Economics practice at AECOM.

Gunn S., Rusk C.A. (1979). *Tourism Planing*, Crane, Russak and O., New York.

Herman K., Naramski M., Szromek A. (2016). *Frekwencja w wybranych obiektach szlaku zabytków techniki województwa śląskiego w latach 2009–2014*, Ekonomiczne Problemy Turystyki, nr 3(35) *Ruch turystyczny w regionach*, Szczecin 2016 oraz dane uzyskane z Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Śląskiego.

Kapera, I. (2014). Znaczenie parków rozrywki dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz turystyki na wybranych obszarach. *Miscellanea Oeconomicae*, 18 (4), 59–70.

Kruczek Z. (2002). *Atrakcje turystyczne. Metody oceny ich odbioru – interpretacja*. Folia Turistica 13; s. 37 – 61.

Kruczek Z. (2005). *Metody badań atrakcji turystycznych*, [w:] *Turystyka w badaniach naukowych*, red. R. Winiarski, W. Alejsiak, AWF Kraków i WZliZ w Rzeszowie, Kraków-Rzeszów.

Kruczek Z. (2010). *Between Attraction and Tourist Trap. Cultural Tourism Dilemmas in the 21st Century*, [w:] *Economic Review of Tourism*, Vol. 43, No. 3.

Kruczek Z. (2011). *Atrakcje turystyczne. Fenomen. Typologia. Metody badań*. Proksenia, Kraków.

Kruczek Z. (2011). *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*. Proksenia. Kraków.

Kruczek Z., (2014). *Od egipskich piramid po Disneylandy. Szkice o ewolucji atrakcji turystycznych*. Folia Turistica 31; ,1 s. 9-30.

Kruczek Z. (2014). *Nowe trendy i innowacje w sektorze atrakcji turystycznych*. [w:] *Dynamika przemian runku turystycznego. Monografia nr 1*. Red. Z. Kruczek, Banasik. SET & WSTiJO, Warszawa, s. 21-30.

Kruczek Z., *Analiza frekwencji w polskich atrakcjach turystycznych*. (2015). *Turyzm* 25/1, s. 47-55.

- Kruczek Z., (2017). *Frekwencja w atrakcjach turystycznych. Dynamika, trendy, studia przypadku*. Proksenia, Kraków.
- Kruczek Z. (2019) *Ruch turystyczny i jego konsekwencje w parkach narodowych. „PARKI NARODOWE I OTOCZENIE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE. SKAZANI NA DIALOG”*. Monografia – WSTiE Sucha Beskidzka 2019, 160 – 173.
- Kultura w 2019, GUS Warszawa 2020,
- Kultura w 2020, GUS Warszawa 2021,
- Leiper N. (1990). *Tourist Attraction Systems*. Annals of Tourism Research, 17, s. 367-384.
- Lew A. (1974). *A Framework of Tourist Attraction Research*. [w:] Ritchie, Brent and Ch. Goeldner, Travel, Tourism and Hospitality Research. Handbook for Managers and Researches, New York: John Wiley&Sons.
- Lundberg D. (1985). *The Tourist Business*. New York Van Nostrand Reinhold.
- McCannell D. (2002). *Turysta. Nowa teoria klasy próżniaczej*. Wyd. Literackie Muza S.A. Warszawa.
- Makowska-Iskierka M. (2013), *Centra handlowe nowymi atrakcjami turystyczno-kulturalno-rekreacyjnymi Łodzi*, [w:] *Kultura i turystyka – miejsce spotkań*, ROTWŁ, Łódź.
- Małopolska. Raport Kultura, dziedzictwo narodowe i promocja*. Urząd Marszałkowski Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Kraków 2021
- Marketingowa strategia polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020*. (2011). Red B. Walas, POT Warszawa.
- Nowacki M. (2007). *Analiza stanu atrakcji turystycznych w Polsce: muzea i obiekty paramuzealne. Segmentacja rynku*. [w:] *Kultura i turystyka, razem czy oddzielnie*. Red. A. Stasiak, Wydawnictwo WSTH Łódź.
- Nowacki M. (2014). *Obecne tendencje w rozwoju atrakcji turystycznych*. [w:] *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu nr 45*, s. 185-195.
- Ochrona środowiska, GUS, Warszawa 2019.
- Ochrona środowiska, GUS, Warszawa 2020.
- Polskie Parki Rozrywki. Edycja VIII 2020. Wyd. PresForum s.c., Polanica 2021.
- Prentice R. C. (1995). *Evaluating the Experiences and Benefits Gained by Tourists*.
- Prędkie R., (2012). *Ruch turystyczny w Bieszczadzkiem Parku Narodowym w latach 2009–2011*, Roczniki Bieszczadzkie, 20: 358–377.
- Prószyńska-Bordas H., Markiewicz J., (2017). *Struktura ruchu turystycznego w Gorczańskim Parku Narodowym oraz ocena przygotowania obszaru do turystyki*, <http://agro.icm.edu.pl> [14.09.2017].
- Richards G. (2002). *Tourist Attractions System; exploring cultural behavior*. Annales of Tourism Research, 29(4), 1048-1064.
- Rogowski M., Małek B., (2016). *Monitoring ruchu turystycznego w Parku Narodowym Gór Stołowych – założenia projektu i wstępne wyniki badań*. [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju* red. Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, (red.), *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*, 18, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2016, s. 79–97.
- Rogowski M., (2018). *System Monitoringu ruchu turystycznego (SMrt) w Parku Narodowym Gór Stołowych dla potrzeb badań przestrzeni turystycznej*, *Prace i Studia Geograficzne*, 63.3, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018, 153-172.
- Różycki P. (2009). *Zarys wiedzy o turystyce*, Proksenia, Kraków.
- Spychała A., Graja-Zwolińska S., (2014), *Monitoring ruchu turystycznego w parkach narodowych*, *Barometr Regionalny*, 12, 4.

Stasiak A., *Turystyka w parkach narodowych – obszary konfliktów*. Turyzm t.7,2007, z.2.

Stasiak A., *Przestrzeń turystyczna jako przestrzeń doświadczeń*, Prace i Studia Geograficzne, 2019, t.64.1, ss. 61-87.

Stan turystyki w Poznaniu w latach 2019-2020. POZnan.travel. Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Poznań 2021.

Swarbrooke J. (2002). *The development and management of visitors attractions*, Butterworth – Heinemann, Oxford 2002, Second Edition.

Turystyka w Warszawie. Raport 2020, UM Warszawa 2021

Wall G. (1977). *Tourism attractions: line, point, area*. Annals of Tourism Research 24 (1) p. 240-243.

Warcholik W., Semczuk M., *Natężenie ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym*, Prace Komisji Geografii Przemysłu, 18, Warszawa–Kraków 2011.

Wąsik Ź., (2017),. *Rozwój turystyki w parkach narodowych w latach 2006–2015*. Turystyka i Rekreacja nr 19. S. 129 – 140.

Wszendobyl-Skulska E., Gładysz E. (2018). *Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy jako produkt turystyczny oraz jego znaczenie dla rozwoju miasta*. Folia Turistica nr 48, s.241 – 260.

Wykaz opracowanych raportów:

1. Frekwencja w atrakcjach turystycznych, opracowanie Z. Kruczek, Polska Organizacja Turystyczna, , Kraków – Warszawa 2014
2. Frekwencja w atrakcjach turystycznych w roku 2014, opracowanie Z. Kruczek , Polska Organizacja Turystyczna, Z. Kruczek, Kraków – Warszawa 2015
3. Frekwencja w atrakcjach turystycznych w latach 2011 – 2015, opracowanie Z. Kruczek , Polska Organizacja Turystyczna, Z. Kruczek, Kraków – Warszawa 2016
4. Frekwencja w atrakcjach turystycznych w latach 2016 – 2018, opracowanie Z. Kruczek , Polska Organizacja Turystyczna, Z. Kruczek, Kraków – Warszawa 2019
5. Frekwencja w atrakcjach turystycznych w roku 2019. Opracowanie Z. Kruczek, Kraków-Warszawa 2020.

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba atrakcji objętych badaniami frekwencji wg ich rodzajów i województw w roku 2020 r.

Tabela 2. Top 10 najczęściej odwiedzanych muzeów na świecie w latach 2019 – 2020.

Tabela 3. Liczba muzeów i zwiedzających muzea w 2019 i 2020 r.

Tabela 4. Top 10 najczęściej odwiedzanych parków rozrywki/tematycznych na świecie w latach 2019 – 2020.

Tabela 5. Struktura odwiedzających Muzeum Pałacu Króla Jana III w 2019 i 2020 r.

Tabela 6. Wirtualne zwiedzanie w atrakcjach turystycznych wg województw w 2020 r.

Tabela 7. Wykorzystanie bonu turystycznego w atrakcjach w latach 2020 i 2021

SPIS RYCIN

Ryc.1. Międzynarodowy ruch turystyczny w latach 1990 – 2020

Ryc. 2. Rozkład międzynarodowego ruchu turystycznego wg miesięcy na Świecie i w Europie w latach 2017 – 2020

Ryc. 3. Spadek frekwencji w głównych atrakcjach Warszawy w 2020 r.

Ryc. 4. Atrakcje objęte badaniami frekwencji wg województw w roku 2020

Ryc. 5. Frekwencja w polskich parkach narodowych w roku 2020 w tys. odwiedzających

Ryc. 6. Gęstość ruchu turystycznego w polskich parkach narodowych

Ryc. 7. Struktura korzystających z muzeów w 2020 r. wg województw i form

Ryc. 8. Odwiedzający muzea wg województw w 2020 r.

Ryc. 9. Top 10 najczęściej odwiedzanych muzeów w Polsce w 2020 r.

Ryc. 10. Odwiedzający obiekty paramuzealne wg województw w 2019 i 2020 r

Ryc. 11. Parki Tematyczne w Polsce w 2019 r.

Ryc.12. Sezonowość ruchu turystycznego w OPN w latach 2019 np. Jaskini Łokietka

Ryc. 13. Frekwencja w najważniejszych atrakcjach turystycznych OPN

Ryc. 14. Frekwencja w Żywym Muzeum Piernika w Toruniu w 2020 r. wg miesięcy

Ryc. 15. Frekwencja odwiedzających Termy w Chochołowie w latach 2017 – 2020

Ryc. 16. Ocena jakości usług w chochołowskich termach

Ryc. 17. Sposoby podniesienia atrakcyjności obiektu

Ryc. 18. Frekwencja odwiedzających opactwo cystersów w Rudach w latach 2019 i 2020

Ryc. 19. Struktura odwiedzających Opactwo Cystersów w Rudach w 2020 r.

Ryc. 20. Frekwencja we wnętrzach pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020

Ryc. 21. Frekwencja na terenie parku, przedpola i dziedzińca w latach 2010 – 2020

Ryc. 23. Frekwencja w czasie Królewskiego Ogrodu Światła w pałacu w Wilanowie w latach 2014 – 2020

Ryc. 24. Frekwencja w czasie Nocy Muzeów w pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020

Ryc. 25. Liczba lekcji muzealnych w pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020

Ryc. 26. Frekwencja w ramach programu Muzeum za 1 zł w latach 2013 – 2020

Ryc. 27. Liczba odwiedzin na wortalu pałacu w Wilanowie w latach 2010 – 2020

Ryc. 28. Frekwencja w drewnianej cerkwi w Powroźniku w latach 2019 i 2020 wg miesięcy i pochodzenia turystów (źródło- Kustosz Paweł Kącki, opracowanie własne)

Ryc. 29. Frekwencja na Bella Skyway Festiwalu w latach 2009 – 2021.

Ryc. 30. Odwiedzający w atrakcjach typu muzealnego w Poznaniu i okolicy w latach 2019 – 2020

SPIS FOTOGRAFII

Foto 1. Ojcowski Park Narodowy – Brama Krakowska

Foto 2. Wycieczka szkolna na zamku w Ojcowie

Foto 3. Siedziba Muzeum Żywego Piernika

Foto 4. Żywe Muzeum Piernika – Warsztaty

Foto 5. Baseny siarczkowe na terenie Term Chochołowskich
Foto 6. Basen z wodą termalną
Foto 7. Sauna fińska z widokiem na Tatry
Foto 8. Opactwo Cystersów w Rudach
Foto 9. Opactwo Cystersów w Rudach – ekspozycja historyczna
Foto 10. Pałac w Wilanowie
Foto 11. Ogrody królewskie w Wilanowie
Foto 12. Królewski Ogród Światła
Foto 13. Cerkiew w Powroźniku
Foto 14. Cerkiew w Powroźniku – przewodnik Paweł Kącki
Foto 15. Projekcja "Renaissance Palace" na ulicy Szerokiej w 2017 r
Foto 16. Projekcja "Installation de feu" na terenie Zamku Krzyżackiego w 2018 r.
Foto 17. Plakat promujący korzystanie z bonu turystycznego w krakowskim parku wodnym

ANEKS

Zestawienie tabelaryczne frekwencji w atrakcjach turystycznych w 2019 i 2020 roku wg typów atrakcji i województw

ZESTAWIENIE TABELARYCZNE FREKWENCJA W ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH W ROKU 2019 WG TYPÓW ATRAKCJI I WOJEWÓDZTW

- Kolor Zielony
Kolor brązowy
Kolor Czarny
Kolor Niebieski safari, itp.)
Kolor fioletowy

– Atrakcje Przyrodnicze
– Muzea
–Zabytki (zamki, pałace, fortyfikacje)
– Atrakcje tworzone specjalnie dla turystów (parki rozrywki, parki wodne, safari, itp.)
– Wydarzenia, imprezy

NAZWA ATRAKCJI	Frekwencja w atrakcjach		ZMIANA 2019/2020
	2019	2020	
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE			
1. MUZEUM GEOLOGICZNE UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO	2006	268	-86,64%
2. Muzeum Mineralogiczne IM. KAZIMIERZA MAŚLANKIEWICZA WROCŁAW	6745	1492	-77,88%
3. MUZEUM CZŁOWIEKA. KATEDRA ANTROPOLOGII UNIWERSYTET WROCŁAWSKI	3575	bd	-100,00%
4. MUZEUM PRZYRODNICZE UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO	19592	8361	-57,32%
5. OGRÓD BOTANICZNY UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO	122493	70041	-42,82%
6. ARBORETUM WOJSŁAWICE. FILIA OGRODU BOTANICZNEGO WE WROCŁAWIU	102481	80475	-21,47%
7. OGRÓD BOTANICZNY ROŚLIN LECZNICZYCH WE WROCŁAWIU	600	48	-92,00%
8. MUZEUM ZIEMI MINERALS & ROCKS – JUNA SZKLARSKA PORĘBA, KAJA NAUMOWICZ -	10112	6599	-34,74%
9. ZOO WROCŁAW SPÓŁKA & AFRYKARIUM	1650635	942107	-42,92%
10. CENTRUM EDUKACJI PRZYRODNICZEJ W LUBINIE	35000	434349	1141,00%
11. MUZEUM MINERALOGICZNE – RENATA SOKOŁOWSKA SZKLARSKA PORĘBA	17802	16892	-5,11%
12. ARBORETUM LEŚNEGO BANKU GENÓW KOSTRZYCA W MIŁKOWIE	3591	1346	-62,52%
13. MUZEUM PRZYRODNICZE W JELENIEJ GÓRZE	38720	16734	-56,78%
14. ARBORETUM LEŚNE IM. PROF. STEFANA BIAŁOBOKA STRADOMIA DOLNA	13184	15637	+11,86%
15. ZARZĄD ZIELENI MIEJSKIEJ. OGRÓD JAPOŃSKI W PARKU SZCZYTNICKIM	277033	143396	-48,24%
16. KARKONOSKI PARK NARODOWY	1861084	2036000	+10,93%
17. PARK NARODOWY GÓR STOŁOWYCH	914000	1200000	+13,10%
18. MUZEUM PARKU NARODOWEGO GÓR STOŁOWYCH	20000	8866	-55,67%
19. PLANETARIUM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO	8204	1097	-86,63%
20. MUZEUM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO	111720	25682	-77,01%
21. MUZEUM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO o/Dom Archeologów	548	14	-97,45%
22. MUZEUM POLITECHNIKI WROCŁAWSKIEJ	788	118	-85,03%
23. MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI WE WROCŁAWIU	12980	2192	-83,11%
24. MUZEUM AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH WE WROCŁAWIU	700	300	-57,14%

25. MUZEUM ARCHITEKTURY WE WROCŁAWIU	29787	8383	-71,86%
26. MUZEUM NARODOWE WE WROCŁAWIU	134365	43478	-67,64%
27. MUZEUM NARODOWE WE WROCŁAWIU – O/ Panorama Racławicka	371389	60875	-83,61%
28. MUZEUM NARODOWE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Etnograficzne	25035	6098	-75,64%
29. MUZEUM NARODOWE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Sztuki Współczesnej	62542	34446	-44,92%
30. MUZEUM NARODOWE WE WROCŁAWIU RAZEM	593331	144897	-75,58%
31. MUZEUM PORCELANY W WAŁBRZYCHU	14600	8900	-39,04%
32. MUZEUM FARMACJI WYDZIAŁU FARMACEUTYCZNEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO WE WROCŁAWIU	7800	300	-96,15%
33. MUZEUM MIEDZI W LEGNICY	38243	8624	-77,45%
34. MUZEUM MIEDZI W LEGNICY – O/ Legnickie Pole	7203	1598	-77,81%
35. MUZEUM ZIEMI KŁODZKIEJ	15080	7356	-51,22%
36. MUZEUM DAWNEGO KUPIECTWA W ŚWIDNICY	9205	4299	-53,30%
37. MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE W GŁOGOWIE	20334	7685	-62,21%
38. MUZEUM REGIONALNE W JAWORZE	5990	1751	-70,77%
39. MUZEUM TKACTWA W KAMIENNEJ GÓRZE	8589	1512	-82,40%
40. MUZEUM GROSS-ROSEN W ROGOŹNICY	45086	18809	-58,28%
41. MUZEUM REGIONALNE W CHOJNOWIE	3170	567	-82,11%
42. MUZEUM REGIONALNE W ŚRODZIE ŚLĄSKIEJ	3072	1646	-46,42%
43. MUZEUM MIEJSKIE „DOM GERHARTA HAUPTMANNNA” JELENIA GÓRA	13988	5681	-59,39%
44. MUZEUM KULTURY LUDOWEJ POGÓRZA SUDECKIEGO W KUDOWIE-ZDROJU	17320	11355	-34,44%
45. OŚRODEK „PAMIĘĆ I PRZYSZŁOŚĆ” WROCŁAW	9187	124162	1251,5%
46. MUZEUM ŁUŻYCKIE W ZGORZELCU	961	284	-70,45%
47. MUZEUM SZTOLNIE WALIMSKIE CkiT W WALIMIU	55132	41716	-24,33%
48. MUZEUM MIEJSKIE DZIERŻONIOWA	3999	1551	-61,22%
49. MUZEUM WSPÓŁCZESNE WROCŁAW	38930	6658	-82,90%
50. MUZEUM TECHNIKI MILITARNEJ RIESE-MOLKE	6500	5800	-10,77%
51. PRYWATNE MUZEUM TECHNIKI I BUDOWLI Z KŁOCKÓW MAGDALENA SZOLC-LEWASZKIEWI W JELENIEJ GÓRZE	22900	odmowa	
52. MUZEUM PRZEMYSŁU I KOLEJNICTWA NA ŚLĄSKU	39643	13856	-65,05%
53. MUZEUM TECHNIKI ROLNICZEJ NA ŚLĄSKU	1761	13856	+78,68
54. MŁYN HILBERTA- ODDZIAŁ W DZERŻONIOWIE	4239	0	-100,00%
55. MUZEUM CERAMIKI W BOLESŁAWCU	61772	31381	-49,20%
56. MUZEUM REGIONALNE W LUBANIU	18402	1578	-91,42%
57. MIEJSKIE MUZEUM ZABAWEK ZE ZBIORÓW HENRYKA TOMASZEWSKIEGO W KARPACZU	29270	18582	-36,52%
58. MUZEUM KARKONOSKIE W JELENIEJ GÓRZE	19028	8624	-54,68%
59. MUZEUM KARKONOSKIE – O/ Zamek Bolków	65028	47663	-26,70%
60. MUZEUM KARKONOSKIE – Oddział Muzeum Historii i Militariów	6384	4652	-27,13%
61. MUZEUM KARKONOSKIE – O/Dom Carla i Gerharta Hauptmannów	7694	4979	-35,29%
62. MUZEUM KARGULA I PAWŁAKA W LUBOMIERZU	10668	9760	-8,51%
63. MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI W KARPACZU	21919	7101	-67,60%

64. PLACÓWKA HISTORYCZNO-MUZEALNA LWÓWEK ŚLĄSKI	11072	1703	-84,62%
65. CENTRUM KULTURY SYCÓW. MUZEUM REGIONALNE W SYCOWIE	9351	2893	-69,06%
66. MUZEUM WOJSK LĄDOWYCH o/zamiejscowy we Wrocławiu	13304	1190	-91,06%
67. MUZEUM HISTORYCZNE W LUBINIE	8045	129500	1509,70%
68. MUZEUM UZBROJENIA W STANISŁAWOWIE	520	220	-57,69%
69. MUZEUM FILUMENISTYCZNE W BYSTRZYCY KŁODZKIEJ	15771	4982	-68,41%
70. MUZEUM PAPIERNICTWA W DUSZNIKACH-ZDROJU	66803	33720	-49,52%
71. MUZEUM ZABAWEK W KUDOWIE ZDROJU MARIA OZIERAŃSKA	51000	31000	-39,22%
72. MUZEUM SPRZĘTU GOSPODARSTWA DOMOWEGO W ZIĘBICACH	2665	613	-77,00%
73. MUZEUM ŚLĘŻAŃSKIE IM.STANISŁAWA DUNAJEWSKIEGO W SOBÓTCE	2064	564	-72,67%
74. ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH. MUZEUM KSIĄŻĄT LUBOMIRSKICH WROCŁAW	3818	bd	-100,00%
75. MUZEUM PANA TADEUSZA WE WROCŁAWIU	35991	7023	-80,49%
76. MUZEUM MIEJSKIE WROCŁAWIA	192127	47495	-75,28%
77. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Sztuki Mieszczańskiej	45915	13472	-70,66%
78. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Archeologiczne	20511	43478	111,97%
79. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Militariów	10333	2806	-72,84%
80. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Historyczne(Pałac Królewski)	75515	6061	-91,97%
81. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Sztuki Cmentarnej	20074	7375	-63,26%
82. MUZEUM MIEJSKIE WE WROCŁAWIU – O/ Muzeum Sztuki Medalierskiej	19779	2598	-86,86%
83. MUZEUM POWOZÓW GALOWICE W ŻÓRAWINIE	6000	bd	-100,00%
84. ZAMEK GRODNO W ZAGÓRZU ŚLĄSKIM	59591	38230	-35,85%
85. PARK WIELOKULTUROWY – STARA KOPALNIA W WAŁBRZYCHU	102341	46716	-54,35%
86. TWIERDZA KŁODZKO	255171	133070	-47,85%
87. „TWIERDZA SREBRNA GÓRA” SPÓŁKA Z O.O	95938	83753	-12,70%
88. KOPALNIA ŻŁOTA W ŻŁOTYM STOKU	210000	110000	-47,70%
89. OSADA GÓRNICZA W ŻŁOTYM STOKU	93000	110000	+11,82%
90. PODZIEMNE MIASTO OSÓWKA	122000	58000	-52,46%
91. HUTA JULIA W PIECHOWICACH	120859	odmowa	
92. STROŃSKI PARK SP. Z O.O.,STRONIE ŚLĄSKIE	82132	56089	-31,71%
93. REGIONALNA ROZGŁOŚNIA WE WROCŁAWIU (instytucja paramuzealna)	5896	300	-94,91%
94. KOŚCIÓŁ POKOJU W ŚWIDNICY	360000	odmowa	00%
95. ZAMEK KSIĄŻ W WAŁBRZYCHU	537000	300000	-44,14%
96. TERMY CIEPLICKIE DOLNOŚLĄSKIE CENTRUM REKREACJI	334605	184324	-44,92%
97. PARK WODNY WE WROCŁAWIU	1759000	odmowa	
98. HYDROPOLIS WE WROCŁAWIU CENTRUM NAUKI O WODZIE	308363	148283	-51,92%
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE			
1. OGRÓD BOTANICZNY IHAR w Bydgoszczy	270	100	-62,96%

2. MUZEUM BORÓW TUCHOLSKICH	6429	2712	-57,82%
3. OGRÓD ZOOBOTANICZNY W TORUNIU	105877	68427	-35,37%
4. PBW MUZEUM OŚWIATY W BYDGOSZCZY	7595	1253	-83,50%
5. MUZEUM UNIWERSYTECKIE W TORUNIU	1360	450	-66,91%
6. MUZEUM ETNOGRAFICZNE IM.MARII ZNAMIEROWSKIEJ PRUFFEROWEJ W TORUNIU	12851	8420	-34,48%
7. OLĘDERSKI PARK ETNOGRAFICZNY W WIELKIEJ NIESZAWCE	5515	3575	-35,18%
8. Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej- o Kaszczork	101	8420	8236,63%
9. MUZEUM ZIEMI KUJAWSKIEJ I DOBRZYŃSKIEJ	16964	3479	-79,49%
10. MUZEUM ZIEMI KUJAWSKIEJ I DOBRZYŃSKIEJ – O/ Muzeum S.Noakowskiego	1389	881	-36,57%
11. MUZEUM ZIEMI KUJAWSKO-DOBRZYŃSKIEJ – o/ Park Etnograficzny	19620	8292	-57,74%
12. MUZEUM W WĄBRZEŹNIE	120	120	0,00%
13. MUZEUM IM. JANA KASPROWICZA W INOWROCŁAWIU	14260	1446	-89,86%
14. MUZEUM REGIONALNE W BRODNICY	44915	bd	
15. MUZEUM ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ	10740	1963	-81,72%
16. MUZEUM IM. KS. DR WŁADYSŁAWA ŁĘGI W GRUDZIĄDZU	31092	10545	-66,08%
17. MUZEUM DIECEZJALNE TORUŃ	2700	1066	-60,52%
18. MUZEUM ZIEMI PAŁUCKIEJ	102918	2816	-97,26%
19. MUZEUM ZIEMI PAŁUCKIEJ Oddział-MUZEUM KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ W WENECJI	40112	11340	-71,73%
20. MUZEUM WODOCIĄGÓW W BYDGOSZCZY	16369	6123	-62,59%
21. MUZEUM FOTOGRAFII	960	310	-67,71%
22. MUZEUM OKRĘGOWE IM.LEONA WYCZÓŁKOWSKIEGO W BYDGOSZCZY	78157	17840	-77,17%
23. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W BISKUPINIE	225677	103893	-53,96%
24. MUZEUM ZIEMI KRAJEŃSKIEJ W NAKLE NAD NOTECIĄ	4287	761	-82,25%
25. MUZEUM ZIEMI MOGILEŃSKIEJ W MOGILNIE Z SIEDZIBĄ W CHABSKU	2815	1272	-54,81%
26. MUZEUM ZIEMI SZUBIŃSKIEJ IM. ZENONA ERDMANNA W SZUBINIE	6312	2482	-60,68%
27. MUZEUM DYPLOMACJI I UCHODŹSTWA POLSKIEGO	2169	251	-88,43%
28. MUZEUM WOJSK LĄDOWYCH W BYDGOSZCZY	29000	7507	-74,11%
29. MUZEUM WOJSK LĄDOWYCH W BYDGOSZCZY o/zamiejscowy w Toruniu	3777	650	-82,79%
30. MUZEUM ZIEMI DOBRZYŃSKIEJ	7742	1344	-82,64%
31. MUZEUM SOLCA IM. KSIĘCIA PRZEMYSŁA W SOLCU KUJAWSKIM	1615	580	-64,09%
32. KUJAWSKIE MUZEUM ORĘŻA, NAUKI I TECHNIKI W REDCZU KRUKOWYM	8000	2300	-71,25%
33. POMORSKIE OKRĘGOWE MUZEUM PRL SĘPÓLNO KRAJEŃSKIE	2150	700	-67,44%
34. MUZEUM ZABAWEK I BAJEK BOŻENA WESOŁOWSKA W TORUNIU	10000	6000	-40,00%
35. MUZEUM MYDŁA I HISTORII BRUDU SPÓŁKA W BYDGOSZCZY	43461	12809	-70,53%
36. PTTK`ZAMEK` - MUZEUM W GOLUBIU DOBRZYNIU	43000	bd	

37. ŻYWE MUZEUM PIERNIKA W TORUNIU	134840	60777	-54,93%
38. MUZEUM OKRĘGOWE W TORUNIU	397528	196720	-50,51%
39. MUZEUM PIŚMIENICTWA I DRUKARSTWA ARS VETA DARIUSZ SUBOCZ	8191	744	-90,92%
40. RUINY ZAMKU W WENECJI	40112	bd	
41. KOŚCIÓŁ SW. PROKOPA ORAZ BAZYLIKA ŚW. TRÓJCY W STRZELNIE	75000	bd	
42. OŚRODEK CHOPINOWSKI W SZAFARNI	10266	2635	-74,33%
43. LEŚNY PARK KULTURY I WYPOCZYNKU ‘MYŚLĘCINEK’ SP. O.O. W BYDGOSZCZY	116786	89226	-23,60%
44. CENTRUM NOWOCZESNOŚCI MŁYN WIEDZY W TORUNIU	125536	44908	-64,23%
45. PLANETARIUM IM. W. DZIEKOŃSKIEGO W TORUNIU	318934	113366	-64,45%
46. PARK JURAJSKI SOLEC KUJAWSKI	120000	0	-100,00%
47. PARK WODNY W ŚWIECIU	190000	85721	-54,90%
48. PERSPEKTYWY 9 HILLS FESTIVAL W CHEŁMNIE	27500	30000	+9,00%
49. BELLA SKYWAY FESTIVAL	400000	drive-through	
50. FESTYN ARCHEOLOGICZNY W BISKUPINIE	43350	odwołany	-100,00%
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE			
1. OGRÓD BOTANICZNY UMCS	77478	56789	-26,70%
2. POLESKI PARK NARODOWY	135500	85200	-37,20%
3. OŚRODEK DYDAKTYCZNO-MUZEALNY POLESKIEGO PN. W STARYM ZAŁUCZU	55036	64210	+16,60%
4. ROZTOCZAŃSKI PARK NARODOWY	243400	314000	+29,20%
5. OŚRODEK DYDAKTYCZNO-MUZEALNY ROZTOCZAŃSKIEGO PN. W ZWIERZYŃCU	45850	12778	+72,20%
6. OGRÓD ZOOLOGICZNY IM.STEFANA MILERA W ZAMOŚCIU	234159	114941	-51,00%
7. MUZEUM UNIWERSYTETU M.C.SKŁODOWSKIEJ	5000	1000	-80,00%
8. MUZEUM NARODOWE W LUBLINIE	REMONT	84162	00%
9. PAŃSTWOWE MUZEUM NA MAJDANKU	229889	106083	-53,90%
10. PAŃSTWOWE MUZEUM NA MAJDANKU – Oddział Bełzec	39883	20986	-47,38%
11. MUZEUM BYŁEGO OBOZU ZAGŁADY W SOBIBORZE	16197	30995	91,36%
12. MUZEUM LUBELSKIE W LUBLINIE	67376	18443	-72,70%
13. MUZEUM LUBELSKIE – O/ Martyrologii Pod Zegarem	3889	1268	-67,40%
14. MUZEUM LUBELSKIE – O/ Muzeum Historii Miasta Lublina	6889	4582	-33,49%
15. MUZEUM LUBELSKIE – O/ Muzeum Regionalne w Kraśniku	325	134	-58,77%
16. MUZEUM LUBELSKIE-oddział Muzeum Literackie w Lublinie	6992	1615	-76,90%
17. MUZEUM LUBELSKIE-oddział Muzeum Literackie w Nałęczowie	23008	10844	-52,87%
18. MUZEUM WSI LUBELSKIEJ	104209	50093	-51,93%
19. MUZEUM NADWIŚLAŃSKIE – O/ Muzeum Przyrodnicze Kamienica Celejowska	7479	remont	
20. MUZEUM NADWIŚLAŃSKIE – O/ Muzeum sztuki Złotniczej	14687	4601	-68,67%
21. MUZEUM NADWIŚLAŃSKIE – O/ Zamek w Janowcu	52327	41066	-21,52%
22. MUZEUM NADWIŚLAŃSKIE – O/ Grodzisko Żmijowiska	3610	2610	-27,70%
23. MUZEUM ZAMOJSKIE W ZAMOŚCIU	30899	10502	-66,01%
24. MUZEUM ZAMOJSKIE – O/ Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenał	57509	28993	-49,59%

25. MUZEUM KUL W LUBLINIE	3487	370	-89,39%
26. MUZEUM KOWALSTWA W WOJCIECHOWIE	5380	2384	-55,69%
27. MUZEUM ZIEMI CHEŁMSKIEJ IM.WIKTORA AMBROZIEWICZA W CHEŁMIE	23319	9317	-60,05%
28. MUZEUM REGIONALNE W KRASNYMSTAWIE	3529	782	-77,84%
29. MUZEUM-ZESPÓŁ SYNAGOGALNY WE WŁODAWIE	53709	48381	-9,92%
30. MUZEUM JÓZEFA IGNACEGO KRASZEWSKIEGO W ROMANOWIE	4042	2770	-31,47%
31. MUZEUM POŁUDNIOWEGO PODLASIA W BIAŁEJ PODLASKIEJ	11445	3404	-70,26%
32. MUZEUM TECHNIKI DROGOWEJ I MOSTOWEJ OKREGU LUBELSKIEGO – ZAMOŚĆ	1103	784	-28,92%
33. MUZEUM W WOLI GUŁOWSKIEJ	6000	1292	-78,47%
34. MUZEUM DIECEZJALNE W ZAMOŚCIU	650	15	-97,69%
35. MUZEUM SAKRALNE KATEDRY ZAMOJSKIEJ	546	15756	2785,71%
36. MUZEUM REGIONALNE W KLUCZKOWICACH	1530	648	-57,65%
37. MUZEUM SIŁ POWIETRZNYCH W DĘBLINIE	58447	27715	-52,58%
38. MUZEUM AUGUSTA ZAMOYSKIEGO W JABŁONIU	620	135	-78,23%
39. MUZEUM ZIEMI LUBARTOWSKIEJ W LUBARTOWIE	1711	1005	-41,26%
40. MUZEUM CZARTORYSKICH W PUŁAWACH	32829	20084	-38,82%
41. MUZEUM FOTOGRAFII W JANOWIE LUBELSKIM	900	1131	-25,67%
42. MUZEUM POŻARNICTWA W OSEREDKU	6146	2884	53,08%
43. MUZEUM POŻARNICTWA W CZEŚNIKACH	200	100	50,00%
44. MUZEUM ZAMOYSKICH W KOZŁÓWCE	288503	82777	71,31%
45. MUZEUM HENRYKA SIENKIEWICZA W WOLI OKRZEJSKIEJ	8915	3634	59,24%
46. MUZEUM REGIONALNE W ŁUKOWIE	5670	978	82,75%
47. MUZEUM REGIONALNE W JANOWIE LUBELSKIM	9844	10139	-3,00%
48. MUZEUM REGIONALNE IM.DR.JANUSZA PETERA W TOMASZOWIE LUBELSKIM	1887	1131	40,06%
49. MUZEUM IM.KS.STANISŁAWA STASZICA W HRUBIESZOWIE	10349	4121	60,18%
50. MUZEUM ZIEMI BIŁGORAJSKIEJ W BIŁGORAJU	6466	3838	40,64%
51. LUBELSKA TRASA PODZIEMNA	31000	bd	
52. CHEŁMSKIE PODZIEMIA KREDOWE	30000	30000	0
53. MAGICZNE OGRODY W JANOWCU. PARK TEMATYCZNY	200000	bd	
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE			
1. OGRÓD BOTANICZNY W ZIELONEJ GÓRZE	80182	56844	-29,11%
2. PARK NARODOWY UJŚCIE WARTY	584000	64700	+9,00%
3. OŚRODEK EDUKACYJNY PN UJŚCIE WARTY W CHYRZYNIE	4100	2400	0,00%
4. MIĘDZYRZECKI REJON UMOCNIONY – MUZEUM FORTYFIKACJI I NIETOPERZY W PNIEWI	46546	27754	-40,37%
5. MUZEUM PUSZCZY DRAWSKIEJ I NOTECKIEJ IM. FRANCISZKA GRASIA W DREZDENKU	1622	785	-51,60%
6. MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ	19293	4698	-75,65%
7. MUZEUM ILUSTRACJI KSIĄŻKOWEJ W ZIELONEJ GÓRZE	612	58	-90,52%
8. MUZEUM LUBUSKIE IM.JANA DEKERTA W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM	15656	7967	-49,11%
9. MUZEUM WOLDENBERCZYKÓW W DOBIEGNIEWIE	4300	270	-93,72%

10. MUZEUM MARTYROLOGICZNE W SŁOŃSKU	1394	1832	31,42%
11. MUZEUM MIEJSKIE W NOWEJ SOLI	8946	2789	-68,82%
12. MUZEUM ZIEMI MIĘDZYRZECKIEJ IM. ALFA KOWALSKIEGO W MIĘDZYRZECZU	18518	11794	-36,31%
13. MUZEUM W PSZCZEWIE PRZY GOK	738	746	1,08%
14. MUZEUM ETNOGRAFICZNE W ZIELONEJ GÓRZE – OCHLI	39730	16383	-58,76%
15. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE ŚRODKOWEGO NADODRZA W ŚWIDNICY	3065	876	-71,42%
16. MUZEUM ZIEMI WSCHOWSKIEJ W WSCHOWEJ	7739	1540	-80,10%
17. MUZEUM TWIERDZY KOSTRZYN NAD ODRĄ	12835	7722	-39,84%
18. MUZEUM POGRANICZA ŚLĄSKO-ŁUŻYCKIEGO W ŻARACH	8168	2333	-71,44%
19. MUZEUM OBOZÓW JENIECKICH	21184	6049	-71,45%
20. MUZEUM REGIONALNE W ŚWIEBODZINIE	14921	6094	-59,16%
21. LUBUSKIE MUZEUM WOJSKOWE W ZIELONEJ GÓRZE Z SIEDZIBĄ W DRZONOWIE	25081	10804	-56,92%
22. MUZEUM HISTORYCZNE W LUBINIE	0	129500	00
22. PARK DINOZAUROW NOWINY WIELKIE	40000	bd	
23. PRZYSTANEK WOODSTOK W KOSTRZYNIU (PolandRock 2019)	350000	odwołany	
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE			
1. MUZEUM GEOLOGICZNE UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO	2797	434	-84,48%
2. MUZEUM PRZYRODNICZE UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO	24748	5908	-76,13%
3. OGRÓD BOTANICZNY ŁÓDŹ	202214	124704	-38,33%
4. MIEJSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY W ŁODZI SPÓŁKA Z O.O	142761	120017	-15,93%
5. MUZEUM LASU I DREWNA LEŚNEGO SGGW W ROGOWIE	5200	1600	-69,23%
6. SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE LEŚNY ZAKŁAD DOŚWIADCZALNY W ROGOWIE	51912	33641	-35,20%
7. ARCHIWUM I MUZEUM UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO	600	50	-91,67%
8. MUZEUM OŚWIATY ZIEMI ŁÓDZKIEJ	4611	1623	-64,80%
9. MUZEUM NARODOWE W WARSZAWIE ODDZIAŁ – Muzeum w Nieborowie i Arkadii	162448	138903	-14,49%
10. MUZEUM SZTUKI W ŁODZI	161506	32345	-79,97%
11. MUZEUM SZTUKI W ŁODZI – O/Pałac Herbsta	85916	29744	-65,38%
12. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE I ETNOGRAFICZNE W ŁODZI	20921	8235	-60,64%
13. MUZEUM TRADYCJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH	36843	5031	-86,34%
14. MUZEUM TRADYCJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH – Oddział Stacja Radegast	38793	11572	-70,17%
15. MUZEUM TRADYCJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH W ŁODZI – Oddział Martyrologii Radogoszcz	1491	4411	195,84%
16. CENTRALNE MUZEUM WŁÓKIENICTWA W ŁODZI	67936	11693	-82,79%
17. MUZEUM MIASTA ŁODZI	70064	9919	-85,84%
18. MUZEUM MIASTA ŁODZI- o/Muzeum Sportu i Turystyki	2905	885	-69,54%
19. MUZEUM OKRĘGOWE W SIERADZU	20231	14646	-27,61%
20. MUZEUM OKRĘGOWE W SIERADZU – O/ Muzeum Walewskich w Tubądzinie	2033	722	-64,49%
21. MUZEUM OKRĘGOWE W SIERADZU – O/ Sieradzki Park Etnograficzny	4634	2292	-50,54%

22. MUZEUM W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM	17638	3060	-82,65%
23. MUZEUM ZIEMI WIELUŃSKIEJ W WIELUNIU	10746	24680	129,67%
24. MUZEUM WNĘTRZ DWORSKICH W OŻAROWIE – ODDZIAŁ MUZEUM ZIEMI WIELUŃSKIEJ W WIELUNIU	7472	2250	-69,89%
25. MUZEUM W TOMASZOWIE MAZ.IM.ANTONIEGO HR.OSTROWSKIEGO	12272	1835	-85,05%
26. IZBA MUZEALNA „MUZEUM HISTORII ŁASKU”	1771	382	-78,43%
27. MUZEUM W ŁĘCZYCY	33970	10521	-69,03%
28. MUZEUM REGIONALNE IM.STANISŁAWA SANKOWSKIEGO W RADOMSKU	13962	2203	-84,22%
29. MUZEUM REGIONALNE W OPOCZNIE	4600	1580	-65,65%
30. MUZEUM KINEMATOGRAFII W ŁODZI	27972	385	-98,62%
31. MUZEUM REGIONALNE W KUTNIE	580	0	-100,00%
32. MUZEUM REGIONALNE W KUTNIE – O/ Muzeum Bitwy nad Bzurą	2048	767	-62,55%
33. MUZEUM MIASTA ZGIERZA	10795	1219	-88,71%
34. MUZEUM LUDOWE W PRZEDBORZU	2408	511	-78,78%
35. MUZEUM HISTORYCZNE SKIERNIEWIC	24234	640	-97,36%
36. MUZEUM KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ MPK ŁÓDŹ	1287	131	-89,82%
37. MUZEUM MIASTA PABIANIC	10089	20518	103,37%
38. MUZEUM REGIONALNE W BEŁCHATOWIE	3618	755	-79,13%
39. MUZEUM OPACTWA CYSTERSÓW W SULEJOWIE	1900	bd	
40. MUZEUM IM.JERZEGO DUNIN-BORKOWSKIEGO W KROŚNIEWICACH	1820	487	-73,24%
41. MUZEUM HISTORII MIASTA ZDUŃSKA WOLA	11559	9606	-16,90%
42. MUZEUM MIASTA I RZEKI WARTY PRZY ODDZIALE PTTK W WARCIE	2649	1178	-55,53%
43. MUZEUM ZIEMI RAWSKIEJ W RAWIE MAZOWIECKIEJ	5200	1083	-79,17%
44. MUZEUM W ŁOWICZU	52719	24680	-53,19%
45. MUZEUM REGIONALNE IM. WŁ. ST. REYMONTA W LIPCACH REYMONTOWSKICH	2998	2415	-19,45%
46. MUZEUM – „ZAMEK W OPOROWIE”	20210	20518	1,52%
47. PARAWOZOWANIA W SKIERNIEWICACH	7000	bd	-100,00%
48. ROGOWSKA KOLEJ WĄSKOTOROWA ROGÓW – RAWA BIAŁA	24000	20000	-16,70%
49. GRUPA FABRICUM ANNA MOKROSIŃSKA	25528	8597	-66,32%
50. CENTRUM NAUKI I TECHNIKI EC1	114973	31224	-72,84%
51. TERMY W UNIEJOWIE	200000	bd	-100,00%
52. AQUA PARK FALA W ŁODZI	980000	33500	-62,80%
53. FESTIWAL DIALOGU CZTERECH KULTUR W ŁODZI	40000	bd	
WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE			
1. BABIOGÓRSKI PARK NARODOWY	150000	175500	+17,00%
2. GORCZAŃSKI PARK NARODOWY	90000	130000	+44,40%
3. OJCOWSKI PARK NARODOWY	440000	290000	-34,10%
4. PIENIŃSKI PARK NARODOWY	982000	821500	-16,40%
5. TATRZAŃSKI I PARK NARODOWY	3 947 350	3 479 930	-8,80%
6. JASKINIA ŁOKIETKA	112602	3500	-96,90%

7. JASKINIA CIEMNA	34150	15682	-54,10%
8. OGRÓD BOTANICZNY UJ	66400	49328	-25,71%
9. CENTRUM EDUKACJI PRZYRODNICZEJ UJ	5054	1130	-77,64%
10. MUZEUM GEOLOGICZNE AGH	2700	1595	-40,93%
11. MUZEUM GLEB UNIWERSYTETU ROLNICZEGO IM. H.KOŁĄTAJA W KRAKOWIE	2400	92	-96,17%
12. MUZEUM PRZYRODNICZE INSTYTUTU SYSTEMATYKI I EWOLUCJI ZWIERZĄT PAN	20000	5500	-72,50%
13. OGRÓD BOTANICZNY W ZAKOPANEM	500	0	-100,00%
14. MUZEUM GEOLOGICZNE INSTYTUTU NAUK GEOLOGICZNYCH PAN	2251	821	-63,53%
15. MUZEUM BOTANICZNE W KRAKOWIE	300	2	-99,33%
16. MIEJSKI PARK I OGRÓD ZOOLOGICZNY W KRAKOWIE	504251	351438	-30,30%
17. MUZEUM PRZYRODNICZE W CIĘŻKOWICACH	11270	4421	-60,77%
18. MUZEUM PRZYRODNICZE IM. W. SZAFERA W OJCOWIE	25812	7728	-70,10%
19. MUZEUM PIENIŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO W KROŚCIENKU	432413	422313	-2,40%
20. OŚRODEK EDUKACYJNY BABIOGÓRSKIEGO PARKU NARODOWEGO W ZAWOI	2523	8149	+32,20%
21. CENTRUM EDUKACYJNE TATRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO W ZAKOPANEM	165200	98726	-41,30%
22. MUZEUM MOTYLI ARTHROPODA w Bochni Kobiela Filip	9754	4300	-55,92%
23. MUZEUM FARMACJI COLLEGIUM MEDICUM UJ	9582	2297	-76,03%
24. MUZEUM ANATOMII UJ	4542	453	-90,03%
25. MUZEUM UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO UJ	58142	9790	-83,16%
26. MUZEUM POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ	570	54	-90,53%
27. MUZEUM HISTORII AGH I TECHNIKI	9380	1167	-87,56%
28. MUZEUM LOTNICTWA POLSKIEGO W KRAKOWIE	160878	40926	-74,56%
29. MUZEUM AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH	900	420	-53,33%
30. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE	743987	76334	-89,74%
31. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE – O/Dom Jana Matejki	69503	18150	-73,89%
32. `Muzeum Stanisława Wyspiańskiego w Kamienicy Szołayskich	37921	9635	-74,59%
33. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE- O/ Dom Józefa Mehoffera	36320	8030	-77,89%
34. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE – O/ Muzeum Książąt Czartoryskich	5159	72809	+1411,30%
35. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE-Oddział: G.S.P XIX w Sukiennicach	117224	34548	-70,53%
36. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE- O/Muzeum Czapskich	101072	19259	-80,95%
37. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE- O/Pałac Biskupa Erazma Ciołka	25484	9711	-61,89%
38. MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE- O/ K. Szymanowskiego w willi Atma	12154	12327	1,42%
39. EUROPEUM – Ośrodek Kultury Europejskiej	22904	2412	-89,47%
40. ZAMEK KRÓLEWSKI NA WAWELU – PAŃSTWOWE ZBIORY SZTUKI	1468494	514471	-64,97%
41. ZAMEK KRÓLEWSKI NA WAWELU- Oddział w Stryszowie	5976	3220	-46,12%
42. ZAMEK KRÓLEWSKI NA WAWELU- O/ Zamek w Pieskowej Skale	113529	117599	3,58%

43. PAŃSTWOWE MUZEUM AUSCHWITZ-BIRKENAU W OŚWIECIMIU	2320600	502060	-78,37%
44. MUZEUM ETNOGRAFICZNE IM. SEWERYNA UDZIELI	23726	6094	-74,32%
45. MUZEUM TATRZAŃSKIE IM.DRA TYTUSA CHAŁUBIŃSKIEGO	158791	25058	-84,22%
46. MICET-MUZEUM INTERAKTYWNE CENTRUM EDUKACJI TEATRALNEJ W KRAKOWIE	23403	5990	-74,40%
47. MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU	191386	60567	-68,35%
48. MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU	52002	22558	-56,62%
49. MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU – O/ Sądecki Park Etnograficzny	50476	19784	-60,81%
50. MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU – O/ Muzeum Pienińskie im. J. Szalaya	17035	7776	-54,35%
51. MUZEUM OKRĘGOWE W NOWYM SĄCZU Oddział Miasteczko Galicyjskie	71873	10449	-85,46%
52. MUZEUM POWIŚLA DĄBROWSKIEGO W DĄBROWIE TARNOWSKIEJ	23050	100	-99,57%
53. MUZEUM IM. WŁADYSŁAWA ORKANA ”ORKANÓWKA” PORĘBA WIELKA	2064	634	-69,28%
54. MUZEUM REGIONALNE W BRZESKU	1498	20	-98,66%
55. MUZEUM ZIEMI BIECKIEJ	14924	5619	-62,35%
56. MUZEUM IM.WŁADYSŁAWA ORKANA W RABCE-ZDROJU	9911	3796	-61,70%
57. MUZEUM ZESPÓŁ ZAMKOWY W NIEDZICY	213958	169665	-20,70%
58. MUZEUM REGIONALNE IM. SEWERYNA UDZIELI W STARYM SĄCZU	3762	1302	-65,39%
59. TOWARZYSTWO MIŁOSNIKÓW PIWNICZNEJ – MUZEUM REGIONALNE	3118	538	-82,75%
60. MUZEUM IM. J. KASPROWICZA W ZAKOPANEM	6013	1446	-75,95%
61. MUZEUM W CHRZANOWIE IM.IRENY I MIECZYŚŁAWA MAZARAKICH	5034	1010	-79,94%
62. MUZEUM W CHRZANOWIE IM. MAZARAKICH – o/ `Dom Urbańczyka``	2032	202	-90,06%
63. MUZEUM AFRYKANISTYCZNE W OLKUSZU	6430	bd	
64. MUZEUM REGIONALNE PAŃSTWA MUSZYŃSKIEGO	7023	2524	-64,06%
65. MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI W MYŚENICACH	11936	2930	-75,45%
66. MUZEUM W BOCHNI IM. PROF.STANISŁAWA FISCHERA	3971	726	-81,72%
67. MUZEUM HISTORII FOTOGRAFII IM.WALEREGO RZEWUSKIEGO W KRAKOWIE	5836	3133	-46,32%
68. MUZEUM REGIONALNE ZIEMI LIMANOWSKIEJ	2616	1137	-56,54%
69. MUZEUM DIECEZJALNE	5124	2684	-47,62%
70. DWOREK JANA MATEJKI W KRZESŁAWICACH	3568	3250	-8,91%
71. MUZEUM UZDROWISKA W SZCZAWNICY	3200	bd	-100,00%
72. MUZEUM KLASZTORNE PP.KLARYSEK W STARYM SĄCZU	16000	400	-97,50%
73. „NIE LĘKAJCIĘ SIĘ !” MUZEUM W CENTRUM JP II W KRAKOWIE	16155	1840	-88,61%
74. MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY	10503	3052	-70,94%
75. MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY W KRAKOWIE – oddział Dom rodzinny Wojtyłów	2000	60	-97,00%
76. MUZEUM KLASZTORNE O.O CYSTERSÓW W SZCZYRZYCU	4980	1370	-72,49%
77. MUZEUM KATEDRALNE W KRAKOWIE	140400	79000	-43,73%

78. MUZEUM ŻYDOWSKIE – CENTRUM ŻYDOWSKIE W OŚWIĘCIMIU	35000	1200	-96,57%
79. MUZEUM MIEJSKIE SUCHEJ BESKIDZKIEJ	15260	7442	-51,23%
80. MUZEUM ZIEMI KOSZYCKIEJ IM.STANISŁAWA BODUCHA	534	183	-65,73%
81. MUZEUM – DWORY KARWACJANÓW I GŁADYSZÓW ⁹⁾	46990	25463	-45,90%
82. MUZEUM DWORY KARWACJANÓW I GŁADYSZÓW W GORLICACH Oddział Galeria Sztuki	7131	5890	-17,40%
83. „Zagroda Maziarska” w Łosiach	9697	bd	
84. Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów – Oddział:Ośrodek Konferencyjno-Wystawienniczy „Kasztel w Szymbarku”	11102	6223	-43,95%
85. Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów- Oddział: Skansen Wsi Pogórzeńskiej	19060	9335	-51,02%
86. MUZEUM ŚLUSARSTWA IM. MARCINA MIKUŁY w Świątnikach Górnych	1000	162	-83,80%
87. SKANSEN W SIDZINIE MUZEUM KULTURY LUDOWEJ	6369	1853	-70,91%
88. MUZEUM ZAMEK W OŚWIĘCIMIU	18130	9332	-48,53%
89. MUZEUM SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W KRAKOWIE MOCAK	148983	57738	-61,25%
90. MUZEUM REGIONALNE W SKAWINIE	740	899	21,49%
91. MUZEUM DOM RODZINNY OJCA ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II W WADOWICACH	211072	43387	-79,44%
92. MUZEUM ZIEMI MIECHOWSKIEJ	4500	480	-89,33%
93. MUZEUM REGIONALNE PTTK IM .A. MINKIEWICZA W OLKUSZU	2398	1500	-37,45%
94. MUZEUM POŻARNICTWA ZIEMI OLKUSKIEJ	260	145	-44,23%
95. MUZEUM REGIONALNE W TRZEBINI	253	120	-52,57%
96. MUZEUM CZYNU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO. SANKTUARIUM NIEPODLEGŁOŚCI – DOM IM. J. PIŁSUDSKIEGO W KRAKOWIE	1400	400	-71,43%
97. MUZEUM REGIONALNE PTTK W DOBCZYCACH	28735	18209	-36,63%
98. MAŁOPOLSKIE MUZEUM POŻARNICTWA W ALWERNII	800	100	-87,50%
99. MUZEUM INŻYNIERII MIEJSKIEJ	53669	230834	+430,01%
100.MUZEUM NIEPOŁOMICKIE W NIEPOŁOMICACH	23451	5534	-76,40%
101.MUZEUM NIEPOŁOMICKIE – O/ Muzeum Fonografii	1256	456	-63,69%
102.PRYWATNE MUZEUM W ANDRYCHOWIE	700	150	-78,57%
103.MUZEUM „OTWARTA TWIERDZA” – OTWARTE ROZPROSZONE EKOMUZEUM CYWILIZACJI I WOJNY XIX I XX WIEKU W KRAKOWIE	3800	1000	-73,68%
104.MUZEUM IM. ALEKSANDRA KŁOSIŃSKIEGO W KĘTACH	1506	179	-88,11%
105.GALICJA -MUZEUM ŻYDOWSKIE	70836	170	-99,76%
106.MUZEUM CZYNU ZBROJNEGO W KRAKOWIE NOWEJ HUCIE	2315	240	-89,63%
107.,,MUZEUM SZTUKI I TECHNIKI JAPOŃSKIEJ MANGGHA”	209921	49121	-76,60%
108.MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W KRAKOWIE	89831	38648	-56,98%
109.MUZEUM ARCHEOLOGICZNE – O/ w Nowej Hucie	4130	1351	-67,29%
110.MUZEUM WITRAŻU W KRAKOWIE	12000	3200	-73,33%
111.MUZEUM ARMII KRAJOWEJ IM.GEN.EMILA FIELDORFA „NILA” W KRAKOWIE	41984	7863	-81,27%
112.IZBA MUZEALNA IM.PROF. A. KRAJEWSKIEGO przy GOK w Lanckoronie	7265	4590	-36,82%
113.MUZEUM MIEJSKIE IM. MARCINA WADOWITY W WADOWICACH	12380	7760	-37,32%

114.IZBA REGIONALNA W MAKOWIE PODHALAŃSKIM	350	16	-95,43%
115.MUZEUM REGIONALNE UG W IWANOWICACH	750	102	-86,40%
116.MUZEUM ILUZJI SPÓŁKA Z O.O W KRAKOWIE	31123	22387	-28,07%
117.MUZEUM (HISTORYCZNE MIASTA) KRAKOWA	1320897	333972	-74,72%
118.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Pałac Krzysztofory	29964	8861	-70,43%
119.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Stara Synagoga	139560	15680	-88,76%
120.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Fabryka Schindlera	392680	125337	-68,08%
121.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Apteka Pod Orłem	85047	bd	
122.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Ulica Pomorska	20565	bd	
123.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Kamienica Hipolitów	17204	5596	-67,47%
124.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Wieża Ratuszowa	92079	bd	
125.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Barbakan	46384	bd	
126.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Mury Obronne	21485	bd	
127.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Celestat	30645	34010	10,98%
128.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Muzeum Nowej Huty	32841	14145	-56,93%
129.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Dom Zwierzyński	7455	1454	-80,50%
130.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Rynek Podziemny	359865	114567	-68,16%
131.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Muzeum Teatralne	2180	3436	57,61%
132.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Thesaurus Cracoviensis	782	128	-83,63%
133.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Muzeum Podgórze	19770	10640	-46,18%
134.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- KL Płaszów	180	118	-34,44%
135.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Rydlówka	17030	0	-100,00%
136.Muzeum Historyczne Miasta Krakowa- Podziemna Nowa Huta	5181	0	-100,00%
137.MUZEUM REGIONALNE PTTK W GORLICACH	5420	2118	-60,92%
138.MUZEUM-ORAWSKI PARK ETNOGRAFICZNY W ZUBRZYCY GÓRNEJ	24869	9334	-62,47%
139.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE RAZEM	111675	19777	-82,29%
140.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE	22767	1483	-93,49%
141.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Ratusz – Galeria Sztuki Dawnej	11795	1210	-89,74%
142.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Dwór w Dołędze	5026	720	-85,67%
143.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Zamek w Dębnie	34202	1944	-94,32%
144.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Zagroda Felicji Curyłowej	27713	0	-100,00%
145.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Muzeum Etnograficzne	2032	11827	482,04%
146.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Muzeum Pamiątek po J. Matejce „Koryznówka”	4046	1917	-52,62%
147.MUZEUM OKRĘGOWE W TARNOWIE – O/ Muzeum im. W. Witosa w Wierchosławicach	4094	676	-83,49%
148.MUZEUM BIOGRAFICZNE I.J. PADEREWSKIEGO W KĄŚNEJ DOLNEJ	6891	1324	-80,79%
149.MUZEUM ZIEMI WIŚNICKIEJ W NOWYM WIŚNICZU	47878	22815	-52,35%
150.ZAMEK W OJCOWIE	89257	79001	-11,50%
151.ZAMEK WRONIN W CZORSZTYNIE	14000	bd	-100,00%
152.TRASA TURYSTYCZNA I MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA	2078544	582782	-71,96%

153. CERKIEW W POWROŹNIKU – UNESCO (Szlak Arch. Drew.)	39903	13338	-66,60%
154.KOPALNIA SOLI BOCHNIA SPÓŁKA Z O.O	176726	47738	-72,99%
155.SPŁYW TRATWAMI NA RZECE DUNAJEC	324581	206000	-36,60%
156.ENERGYLANDIA – ZESPOŁ PARKÓW ROZRYWKI W ZATORZE	1600000	800000	-50,00%
157.OŚRODEK DOKUMENTACJI SZTUKI T. KANTORA „CRICOTEKA”	30968	30698	-0,87%
158.ZAKOPIAŃSKA FUNDACJA NARODOWA „SKANSEN”	2000	bd	
159.NADWIŚLAŃSKI PARK ETNOGRAFICZNY W WYGIELZOWIE I ZAMEK LIPOWIEC	70560	17068	-75,81%
160.SKANSEN TABORU KOLEJOWEGO W CHABÓWCE	33252	19096	-42,57%
161.OGRÓD DOŚWIADCZEŃ IM. STANISŁAWA LEMA	114366	217561	90,23%
162.GOSPODARSTWO PASIECZNE „SĄDECKI BARTNIK” SPÓŁKA Z O.O	8266	2075	-74,90%
163.PARK WODNY W KRAKOWIE	400000	300000	-25,00%
164.PARK WODNY W TARNOWIE	200000	100000	-50,00%
165.TERMY CHOCHOŁOWSKIE	614250	4347000	-39,90%
166. TERMY BUKOWINA TATRZAŃSKA	360000	260000	-37,80%
167.TERMY W BIAŁCE TATRZAŃSKIEJ	700000	450000	-35,80%
168.„STARA BAŚN” W GRYBOWIE	12000	bd	-100,00%
169.OGRODY SENSORYCZNE W MUSZYNIE (OTWARCIE 01.07.2019)	120000	0	-100,00%
170.FESTIWAL KULTURY ŻYDOWSKIEJ W KRAKOWIE	35000	odwołany	
171.WIANKI ŚWIĘTO – MUZYKA POD WAWELEM	90000	wirtualne	
172.KRAKOWSKIE NOCE (Kin Studyjnych, Cracovia Sacra, Poezji)	183000	35607	-79,70%
173.JARMARK ŚWIĘTOJAŃSKI 21-23.06	100000	odwołany	
174.FESTIWAL MUZYKI FILMOWEJ	31000	online	
175.ETNO KRAKOW FESTIWAL	6675	bd(był)	
176.OPERA RARA FESTIWAL	4654	bd (był)	
177.FESTIWAL CONRADA	21000	bd (był)	
178.FESTIWAL MISTERIA PASCHALIA	5569	odwołany	
179.FESTIWAL SACRUM PROFANUM	5126	online	
180.SZOPKI KRAKOWSKIE	12000	bd(były)	
181.WATRA ŁEMKOWSKA W ZDYNI	6000	4000	-34,40%
182.PALMY W LIPNICY MUROWANEJ	3000	odwołany	
183.DNI HUCULSKIE W REGIETOWIE	7500	5000	-34,40%
184.EUROPEJSKI FESTIWAL IM. J. KIEPURY W KRYNICY	10000	odwołany	
185.ŚWIĘTO KWITNĄCEJ JABŁONI W ŁĄCKU I ŁOSOSINIE	5000	odwołane 0	
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE			
1. KAMPINOSKI PARK NARODOWY	1000000	1300000	+30,00%
2. MUZEUM KAMPINOSKIEGO PARKU NARODOWEGO	37138	6887	-81,50%
3. UNIWERSYTET WARSZAWSKI – OGRÓD BOTANICZNY WYDZIAŁ BIOLOGII	66028	35146	-46,77%
4. MUZEUM GEOLOGICZNE IM. ST.J. THUGUTTA WYDZIAŁ GEOLOGII UW	1431	36	-97,48%
5. OGRÓD BOTANICZNY PAN CENTRUM ZACHOWANIA RÓŻNORODNOŚCI	120444	102017	-15,30%
6. MUZEUM ZIEMI PAN W WARSZAWIE	38140	10892	-71,44%

7. MUZEUM GEOLOGICZNE W WARSZAWIE	31166	12204	-60,84%
8. MIEJSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY W WARSZAWIE	836406	488797	-41,56%
9. ARBORETUM I CENTRUM EDUKACJI PRZYRODNICZEJ PRZY NADLEŚNICTWIE MARCULE	7752	1050	-86,46%
10. MUZEUM UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO. PAŁAC TYSZKIEWICZÓW-POTOCKICH	11532	2110	-81,70%
11. MUZEUM POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ	2755	104	-96,23%
12. MUZEUM SZKOŁY GŁÓWNEJ GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE	958	134	-86,01%
13. CENRTUM PIENIĄDZA NBP IM. SŁAWOMIRA S. SKRZYPKA	78193	31081	-60,25%
14. MUZEUM NARODOWE W WARSZAWIE	289079	139426	-51,77%
15. MUZEUM NARODOWE – O/ Muzeum Plakatu w Wilanowie	13614	7730	-43,22%
16. MUZEUM NARODOWE – O/ Muz. Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego Królikarni	142212	132472	-6,85%
17. MUZEUM NARODOWE- O/. Muzeum Wnętrz w Otwocku	26315	2083	-92,08%
18. MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI – O/Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej	46042	3931	-91,46%
19. MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI – O/ Muzeum Więzienia Pawiak	89669	17497	-80,49%
20. MUZEUM BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. STANISŁAWA STASZICA	21500	8300	-61,40%
21. MUZEUM MAZOWIECKIE W PŁOCKU	62920	17128	-72,78%
22. MUZEUM ŻYDÓW MAZOWIECKICH- ODDZIAŁ MUZEUM MAZOWIECKIEGO W PŁOCKU	11101	2886	-74,00%
23. MUZEUM WISŁY ŚRODKOWEJ I ZIEMI WYSZOGRODZKIEJ – ODDZIAŁ MUZEUM MAZOWIECKIEGO	13988	8915	-36,27%
24. SKANSEN OSADNICTWA NADWIŚLAŃSKIEGO – ODDZIAŁ MUZEUM MAZOWIECKIEGO W PŁOCKU	13626	5082	-62,70%
25. MUZEUM HISTORII MEDYCyny WARSZAWSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO	2487	750	-69,84%
26. PAN MUZEUM EWOLUCJI W WARSZAWIE	40823	14000	-65,71%
27. MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI	24185	5000	-79,33%
28. SKANSEN BOJOWY W MAGNUSZEWIE	11117	7291	-34,42%
29. MUZEUM IM.JACKA MALCZEWSKIEGO W RADOMIU	25169	7254	-71,18%
30. MUZEUM AZJI I PACYFIKU	37215	10733	-71,16%
31. MUZEUM IM. KAZIMIERZA PUŁASKIEGO W WARCE	20401	5671	-72,20%
32. MUZEUM STAROŻYTNEGO HUTNICTWA MAZOWIECKIEGO IM.STEFANA WOYDY	10628	3498	-67,09%
33. ZAMEK KRÓLEWSKI W WARSZAWIE – MUZEUM	1033098	337451	-67,34%
34. MUZEUM REGIONALNE W KOZIENICACH	3528	1790	-49,26%
35. MUZEUM REGIONALNE W IŁŻY	10745	6005	-44,11%
36. SPOŁECZNE MUZEUM KONSTANTEGO LASECZKI W DOBREM K/MIŃSKA MAZOWIECKIEGO	2887	577	-80,01%
37. MUZEUM TADEUSZA KOŚCIUSZKI W MACIEJOWICACH	1400	400	-71,43%
38. MUZEUM KULTURY KURPIOWSKIEJ W OSTROŁĘCE	14955	5867	-60,77%
39. MUZEUM KULTURY KURPIOWSKIEJ W OSTROLECE- O/Zagroda Kurpiowska w Kadzidle	14562	2720	-81,32%
40. MUZEUM KARYKATURY IM. ERYKA LIPIŃSKIEGO	19479	5902	-69,70%
41. MUZEUM HISTORII POLSKIEGO RUCHU LUDOWEGO	10971	5127	-53,27%

42. MUZEUM MAZOWSZA ZACHODNIEGO W ŻYRARDOWIE	1122	3161	181,73%
43. MUZEUM ZIEMI ZAWKRZEŃSKIEJ W MŁAWIE	8939	4190	-53,13%
44. MUZEUM DIECEZJALNE W SIEDLCACH	5500	1500	-72,73%
45. MUZEUM WSI MAZOWIECKIEJ W SIERPCU	88281	46675	-47,13%
46. MUZEUM WSI MAZOWIECKIEJ W SIERPCU-O/ Muzeum Małego Miasta w Bieżuniu	1800	34	-98,11%
47. MUZEUM HARCERSTWA W WARSZAWIE	7607	954	-87,46%
48. MUZEUM I ARCHIWUM SUE RYDER W WARSZAWIE	979	200	-79,57%
49. Muzeum TVP W WARSZAWIE	56000	bd	
50. MUZEUM PAPIERNICTWA W KONSTANCINIE-JEZIORNEJ	3352	bd	
51. MUZEUM IM.ZOFII I WACŁAWA NAŁKOWSKICH W WOŁOMINIE	3733	1262	-66,19%
52. „MUZEUM PAŁACU KRÓLA JANA III W WILANOWIE”	3115797	1334234	-57,18%
53. MUZEUM NURKOWANIA PRZY WARSZAWSKIM KLUBIE PŁETWONURKÓW	2150	80	-96,28%
54. „MUZEUM IKON” W WARSZAWIE	2500	2000	-20,00%
55. MUZEUM ZIEMI OTWOCKIEJ	2165	0	-100,00%
56. MUZEUM TEATRALNE W TEATRZE WIELKIM – OPERZE NARODOWEJ W WARSZAWIE	67444	600	-99,11%
57. MUZEUM POWSTANIA WARSZAWSKIEGO	545356	151334	-72,25%
58. PAŃSTWOWE MUZEUM ETNOGRAFICZNE W WARSZAWIE	59175	14350	-75,75%
59. MUZEUM LITERATURY IM.ADAMA MICKIEWICZA W WARSZAWIE	15164	9545	-37,05%
60. MUZEUM LITERATURY W WARSZAWIE – O/ Muzeum Marii Dąbrowskiej	1296	bd	
61. Muzeum Literatury w Warszawie- Oddział Muzeum Władysława Broniewskiego	2014	1008	-49,95%
62. MUZEUM LITERATURY W WARSZAWIE – O/ Muzeum Andrzeja Struga	766	231	-69,84%
63. MUZEUM LITERATURY W WARSZAWIE – O/ Muzeum W. Gombrowicza we Wsoli	13934	1691	-87,86%
64. MUZEUM WARSZAWY	111724	22572	-79,80%
65. MUZEUM HISTORYCZNE M.ST.WARSZAWY – O/ Muzeum Woli	1410	3702	162,55%
66. MUZEUM HISTORYCZNE M.ST.WARSZAWY – O/ Muzeum Drukarstwa Warszawskie	11377	1723	-84,86%
67. MUZEUM HISTORYCZNE M.ST.WARSZAWY-O/Muzeum Farmacji im. A. Leśniewskiej	7151	1564	-78,13%
68. MUZEUM HISTORYCZNE M. ST. WARSZAWY – O/ Muzeum Warszawskiej Pragi	46520	11206	-75,91%
69. MUZEUM HISTORYCZNE M. ST. WARSZAWY – O/ Muzeum Ordynariatu WP	13916	3532	-74,62%
70. MUZEUM HISTORYCZNE M. ST. WARSZAWY -O/Muzeum – Miejsce Pamięci Palmiry	33458	8260	-75,31%
71. MUZEUM IM.ANNY I JAROSŁAWA IWASZKIEWICZÓW W STAWISKU	4427	2722	-38,51%
72. MUZEUM FRYDERYKA CHOPINA W WARSZAWIE	103414	21354	-79,35%
73. DOM URODZENIA F. CHOPINA W ŻELAZOWEJ WOLI	121610	66238	-45,53%
74. MUZEUM MOTORYZACJI I TECHNIKI	12415	5476	-55,89%
75. MUZEUM ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ	6820	2076	-69,56%

76. MUZEUM ŚW.OJCA MAKSYMILIANA KOLBE PRZY KLASZTORZE	105000	13060	-87,56%
77. MUZEUM DIECEZJALNE W PŁOCKU	8454	2105	-75,10%
78. MUZEUM REGIONALNE W PUŁTUSKU	8152	4098	-49,73%
79. MUZEUM SZLACHTY MAZOWIECKIEJ W CIECHANOWIE	24378	8024	-67,09%
80. MUZEUM POZYTYWIZMU W GOŁOTCZYZNIE ODDZIAŁ MUZEUM SZLACHTY MAZOWIECKIEJ W CIECHANOWIE	8400	1717	-79,56%
81. MUZEUM ROMANTYZMU W OPINOGÓRZE	10236	4176	-59,20%
82. MUZEUM ZIEMI MIŃSKIEJ W MIŃSKU MAZOWIECKIM	22001	3823	-82,62%
83. MUZEUM ZIEMI MIŃSKIEJ – O/ Muzeum 7 Pułku Ułanów Lubelskich	10986	1487	-86,46%
84. MUZEUM SZTUKI NOWOCZESNEJ W WARSZAWIE	108460	54305	-49,93%
85. MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN	486952	120308	-75,29%
86. MUZEUM HISTORII POLSKI W WARSZAWIE	162596	9630	-94,08%
87. CENTRUM NAUKI KOPERNIK	1121397	380163	-66,10%
88. MUZEUM II KORPUSU POLSKIEGO W JÓZEFOWIE	1590	bd	
89. MUZEUM HISTORYCZNE W LEGIONOWIE	12036	4087	-66,04%
90. MUZEUM ZIEMI SADOWIEŃSKIEJ W SADOWNEM	1115	323	-71,03%
91. MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO W WARSZAWIE	80677	24230	-69,97%
92. MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO – O/ Muzeum Katyńskie	22095	8479	-61,62%
93. MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO – Oddział Muzeum Polskiej Techniki Wojskowej	35913	27720	-22,81%
94. MUZEUM ORĘŻA I TECHNIKI UŻYTKOWEJ	2500	1000	-60,00%
95. ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY IM. EMANUELA RINGELBLUMA – MUZEUM	9797	2182	-77,73%
96. MUZEUM LWOWA I KRESÓW POŁUDNIOWO-WSCHODNICH /W ORGANIZACJI/	1500	900	-40,00%
97. ŻYD NIEMALOWANY MUZEUM WIECZNY TUŁACZ WARSZAWA PRAGA	400	200	-50,00%
98. MUZEUM LUDOWYCH INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH W SZYDŁOWCU	23150	9534	-58,82%
99. MUZEUM DULAG 121 W PRUSZKOWIE	13401	2535	-81,08%
100.MUZEUM WSI RADOMSKIEJ W RADOMIU	43552	15145	-65,23%
101.PODLASKIE MUZEUM TECHNIKI WOJSKOWEJ I UŻYTKOWEJ W BIELANACH WĄSACH	3020	2500	-17,22%
102.MUZEUM HISTORYCZNE W PRZASNYSZU	7643	1198	-84,33%
103.PARK MINIATUR WOJ. MAZOWIECKIEGO	50000	12000	-76,00%
104.MUZEUM ZABYTKÓW TECHNIKI WOJSKOWEJ W WARSZAWIE	3000	4000	33,33%
105.STACJA MUZEUM WARSZAWA	69227	bd	-
106.Stacja Muzeum – oddział Sochaczewska Kolej Wąskotorowa w Sochaczewie	33355	14376	-56,90%
107.MUZEUM POLSKIEJ WÓDKI-FUNDACJA POLSKA WÓDKA	47984	21841	-54,48%
108.MUZEUM ZIEMI BŁOŃSKIEJ	2323	338	-85,45%
109.MUZEUM JANA PAWŁA II I PRYMASA WYSZYŃSKIEGO	78570	3375	-95,70%
110.MUZEUM MOTORYZACJI I TECHNIKI SKARB NARODU	5000	12000	140,00%
111.NARODOWE MUZEUM TECHNIKI W WARSZAWIE	3800	1	-99,97%

112.ZABYTKOWA HUTA ŻELAZA W CHLEWISKACH O/NARODOWEGO MUZEUM TECHNIKI	3115	1839	-40,96%
113.MUZEUM ŁAZIENKI KRÓLEWSKIE W WARSZAWIE	4942079	4017000	-18,72%
114.MUZEUM ŁAZIENKI KRÓLEWSKIE ODDZIAŁ MUZEUM ŁOWIECTWA I JEŹDZIECTWA	24779	6417	-74,10%
115.MUZEUM TREBLINKA. NIEMIECKI NAZISTOWSKI OBÓZ ZAGŁADY I OBÓZ PRACY (1941-1944)	61330	16815	-72,58%
116.MUZEUM MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE W WARSZAWIE	40211	7476	-81,41%
117.MUZEUM KURPIOWSKIE W WACHU	3270	380	-88,38%
118.COSMOS MUSEUM SPÓŁKA Z O.O W WARSZAWIE	21040	50000	137,64%
119.MUZEUM REGIONALNE W ZWOLENIU	4568	908	-80,12%
120.MUZEUM ZBROJOWNIA NA ZAMKU W LIWIE	57255	60268	5,26%
121.MUZEUM REGIONALNE W SIEDLCACH	5557	1897	-65,86%
122.MUZEUM POŻARNICTWA W KOTUNIU ODDZIAŁ MUZEUM REGIONALNEGO	502	179	-64,34%
123.MUZEUM ZIEMIAŃSTWA W DĄBROWIE	2061	1152	-44,10%
124.MUZEUM ZIEMI SOCHACZEWSKIEJ I POLA BITWY NAD BZURĄ	6774	2355	-65,23%
125.PGE STADION NARODOWY	600000	651 000	+12,5%
126.PAŁAC KULTURY I NAUKI TARAS WIDOKOWY	11000	248000	-43,00%
WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE			
1. ZOO W OPOLU	274402	176862	-35,55%
2. MUZEUM UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO	5783	1436	-75,17%
3. MUZEUM POLITECHNIKI OPOLSKIEJ I LAMP RENTGENOWSKICH	1900	200	-89,47%
4. CENTRALNE MUZEUM JEŃCÓW WOJENNYCH	82977	19419	-76,60%
5. MUZEUM ŚLĄSKA OPOLSKIEGO	53552	9563	-82,14%
6. MUZEUM ŚLĄSKA OPOLSKIEGO - O/ Muzeum Czynu Powstańczego	5616	1848	-67,09%
7. MUZEUM WSI OPOLSKIEJ W OPOLU	47883	20411	-57,37%
8. MUZEUM POWIATOWE W NYSIE	7817	1778	-77,25%
9. MUZEUM REGIONALNE - GŁOGÓWEK	8620	5845	-32,19%
10. MUZEUM PIASTÓW ŚLĄSKICH W BRZEGU	50075	10398	-79,24%
11. MUZEUM DIECEZJALNE W OPOLU	3650	bd	-100,00%
12. MUZEUM GAZOWNICTWA W PACZKOWIE	5295	1293	-75,58%
13. OLESKIE MUZEUM REGIONALNE W OLEŚNIE	3782	786	-79,22%
14. POWIATOWE MUZEUM ZIEMI GŁUBCZYCKIEJ	9400	400	-95,74%
15. MUZEUM POLSKIEJ PIOSENKI W OPOLU	32755	13841	-57,74%
16. MUZEUM ZIEMI KOZIELSKIEJ W KĘDZIERZYNIE KOŹLU W ORGANIZACJI	6369	9522	49,51%
17. MUZEUM IM.JANA DZIERŻONA	5405	1345	-75,12%
18. MUZEUM ZIEMI PRUDNICKIEJ	6952	1329	-80,88%
19. MUZEUM W PRASZCE	4679	1872	-59,99%
20. WIEŻA PIASTOWSKA W OPOLU	11000	bd	
21. ZAMEK W MOSZNEJ	120000	bd	
22. GÓRA ŚW. ANNY	50000	bd	
23. PACZKÓW – POLSKIE CARCASSONE	8000	bd	

24. JURA PARK W KRASIJEWIE	150000	120000	-20,00%
25. FESTIWAL PIOSENKI POLSKIEJ OPOLE	49000	odwołany	
WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE			
1. BIESZCZADZKI PARK NARODOWY	571600	691000	+20,80%
3. EKSPOZYCJA Ośrodka Edukacji Ekologicznej Bieszczadzkiego Parku Narodowego	17536	14399	-17,89%
4. MAGURSKI PARK NARODOWY	50000	65000	+30,00%
5. MUZEUM MAGURSKIEGO PN W KREMPNEJ	12361	8255	-33,30%
6. MUZEUM PRZYRODNICZO-ŁOWIECKIE „KNIEJA” W NOWOSIOŁKACH	7000	0	-100,00%
7. ARBORETUM I ZAKŁAD FIZJOGRAFII W BOLESTRASZYCACH	59790	41352	-30,84%
8. MUZEUM MLECZARSTWA W RZESZOWIE	1400	50	-96,50%
9. MUZEUM OKRĘGOWE W RZESZOWIE	17210	5792	-66,35%
10. MUZEUM OKRĘGOWE W RZESZOWIE - O/ Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli	10306	1899	-81,57%
11. MUZEUM OKRĘGOWE W RZESZOWIE - O/ Muzeum Historii Miasta Rzeszowa	5507	1340	-75,67%
12. MUZEUM-ZAMEK W ŁAŃCUCIE	212419	77918	-63,32%
13. MUZEUM BUDOWNICTWA LUDOWEGO W SANOKU	155361	97083	-37,60%
14. MUZEUM REGIONALNE W JAŚLE	8269	2131	-74,30%
15. MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W KOLBUSZOWEJ	47903	23927	-50,05%
16. MUZEUM HISTORYCZNE w Rzeszowie	63058	0	-100,00%
17. MUZEUM NARCIARSTWA im. Stanisława Barabasza w Cieklinie	2091	1149	-45,05%
18. MUZEUM HISTORYCZNE - PAŁAC W DUKLI	16905	9569	-43,40%
19. MUZEUM PODKARPACKIE W KROŚNIE	9723	645	-93,37%
20. MUZEUM PODKARPACKIE W KROŚNIE-O/Skansen Archeologiczny Karpacka Troja	37578	12824	-65,87%
21. MUZEUM RZEMIOSŁA W KROŚNIE	9890	4568	-53,81%
22. MUZEUM W ZESPOLE ZAMKOWO-PARKOWYM W BARANOWIE SANDOMIERSKIM	50551	21775	-56,92%
23. MUZEUM LALEK Gągała-Bohaczyk Zofia	10300	3200	-68,93%
24. MUZEUM PROWINCJI OO.BERNARDYNÓW	2867	753	-73,74%
25. MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE IM. PELCZARA BISKUPA W PRZEMYŚLU	8915	1856	-79,18%
26. MUZEUM TWIERDZY PRZEMYŚL	2541	1030	-59,46%
27. MUZEUM ZIEMI LEŻAJSKIEJ	6814	2066	-69,68%
28. MUZEUM MARII KONOPNICKIEJ W ŻARNOWCU	14498	4026	-72,23%
29. MUZEUM DOBRANOCEK ZE ZBIORÓW WOJCIECHA JAMY W RZESZOWIE	27469	17189	-37,42%
30. MUZEUM SAMORZĄDOWE ZIEMI STRYŻÓWSKIEJ IM.ZYGMUNTA LEŚNIAKA W STRYŻOWIE	5604	3526	-37,08%
31. MUZEUM TECHNIKI I MILITARIÓW W RZESZOWIE	16000	0	-100,00%
32. PRYWATNE MUZEUM PODKARPACKICH PÓL BITEWNYCH	1404	0	-100,00%
33. MUZEUM HISTORII BIESZCZAD W CZARNEJ GÓRNEJ	500	5000	900,00%
34. MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ W MARKOWEJ	32496	8476	-73,92%

35. TOWARZYSTWO NA RZECZ ROZWOJU MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ TYLAWA	12578	12137	-3,51%
36. MUZEUM REGIONALNE IM. ADAMA FASTNACHTA	1813	522	-71,21%
37. MUZEUM W STAREJ WSI - HISTORIA POŻARNICTWA	456	18	-96,05%
38. MUZEUM TECHNIKI BÓBRKA	48083	22090	-54,06%
39. MUZEUM W JAROSŁAWIU KAMIENICA ORSETTICH	7698	1635	-78,76%
40. MUZEUM W JAROSŁAWIU KAMIENICA ORSETTICH - O/ Muzeum im. Dzieduszyckich w Zarzeczcu	2592	760	-70,68%
41. MUZEUM NARODOWE ZIEMI PRZEMYSKIEJ W PRZEMYŚLU	15833	5587	-64,80%
42. MUZEUM HISTORI MIASTA PRZEMYŚLA	4621	2758	-40,32%
43. MUZEUM DZWONÓW I FAJEK W PRZEMYŚLU	11213	9400	-16,17%
44. MUZEUM KRESÓW W LUBACZOWIE	22279	1972	-91,15%
45. MUZEUM W PRZEWORSKU ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY	8600	2000	-76,74%
46. MUZEUM GORZELNICTWA W ŁAŃCUCIE	2757	64	-97,68%
47. MUZEUM REGIONALNE W ZACZERNIU	273	191	-30,04%
48. MUZEUM REGIONALNE	7083	11905	68,08%
49. MUZEUM DIECEZJALNE W RZESZOWIE	1000	60	-94,00%
50. MUZEUM UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO	3000	3000	0,00%
51. MUZEUM REGIONALNE W DĘBICY	4247	1179	-72,24%
52. MUZEUM HISTORYCZNE MIASTA TARNOBRZEGA	7893	739	-90,64%
53. MUZEUM HISTORYCZNE MIASTA TARNOBRZEGA, O/. MUZEUM POLSKIEGO PRZEMYSŁU	1878	810	-56,87%
54. MUZEUM REGIONALNE W STAŁOWEJ WOLI	64662	25040	-61,28%
55. MUZEUM REGIONALNE W PILŹNIE	2043	651	-68,14%
56. ZESPÓŁ CERKIEWNY W RADRUŻU	7716	6580	-14,80
56. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA „RZESZOWSKIE PIWNICE”	39566	Zamknięta	-100,00%
57. ZESPÓŁ ZAMKOWO-PARKOWY W KRASICZYNIE	55019	107045	94,56%
58. ZAMEK ODRZYKOŃ ANDRZEJ KOŁDER	16000	20000	+12,50%
59. PODZIEMNE PRZEJŚCIE TURYSTYCZNE W JAROSŁAWIU	9000	bd	
60. KRESOWA OSADA W BASZNI DOLNEJ	27600	bd	
61. OSADA SŁOWIAN SKA STOBIERNIA K. DĘBICY	11500	bd	
62. CENTRUM DZIEDZICTWA SZKŁA W KROSNIE	48000	17550	-63,50%
63. BIESZCZADZKA KOLEJKA LEŚNA	153000	137016	-10,50%
64. POGÓRZAŃSKA KOLEJKA WĄSKOTOROWA	12000	Zamknięta	
65. BIESZCZADZKIE DREZYNY ROWEROWE	55000	65000	+18,00
66. TUNEL W STRYŻOWIE	3640	3004	-17,50%
67. CENTRUM WIKLINIARSTWA W RUDNIKU N. SANEM	4865	1336	-63,30
68. BIESZCZADZKA SZKOŁA RZEMIOSŁA W UHERCACH MINERALNYCH	11000	8500	-32,80
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE			
1. BIAŁOWIESKI PARK NARODOWY	173500	158200	-9,80%
2. MUZEUM PRZYRODNICZO-LEŚNE PRZY BPN	72850	30454	-58,20%
4. BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY	83000	68000	-18,10%
5. CENTRUM EDUKACJI I ZARZĄDZANIA BIEBRZAŃSKIM PN W OSOWCU	22928	13708	-40,30%

6. NARWIŃSKI PARK NARODOWY	57000	23500	-58,80%
7. WIGIERSKI PARK NARODOWY	140000	130000	-7,20%
8. MUZEUM WIGIER/WIGIERSKI PN W STARYM FOLWARKU	18572	8052	-56,64%
9. UNIWERSYTECKIE MUZEUM PRZYRODNICZE W BIAŁYMSTOKU	18632	4700	-74,77%
10. PODLASKI OGRÓD ZIOŁOWY OŚRODEK EDUKACJI PRZYRODNICZEJ	1909	1540	-19,33%
11. MUZEUM PRZYRODY - DWÓR LUTOSŁAWSKICH W DROZDOWIE	12573	4693	-62,67%
12. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU - RAZEM	189598	93942	-51,50%
13. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU	12419	6443	-48,12%
14. MUZEUM PODLASKIE -O/ Muzeum Wnetrz Pałacowych w Choroszczy	7557	5829	-22,87%
15. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU-O/ Muzeum Historyczne w Białymstoku	11298	3964	-64,91%
16. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU- O/ Muzeum w Bielsku Podlaskim	17426	3926	-77,47%
17. MUZEUM PODLASKIE O/ Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego w Białymstoku	6865	2825	-58,85%
18. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU - O/ Muzeum w Tykocinie	94206	41887	-55,54%
19. MUZEUM PODLASKIE W BIAŁYMSTOKU - O/Muzeum Ikon w Supraślu	39827	29068	-27,01%
20. MUZEUM SIEMIATYCKIEGO OŚRODKA KULTURY	1800	300	-83,33%
21. SPOŁECZNE MUZEUM ZIEMI SOKÓLSKIEJ	4758	2591	-45,54%
22. MUZEUM HISTORII MEDYCyny I FARMACJI	32263	13009	-59,68%
23. MUZEUM OKRĘGOWE W SUWAŁKACH	9454	10100	6,83%
24. MUZEUM OKRĘGOWE W SUWAŁKACH - oddział Muzeum im. M. Konopnickiej	12533	12718	1,48%
25. MUZEUM OKREGOWE W SUWAŁKACH - o/ Centrum Sztuki Współczesnej	1693	bd	
26. MUZEUM PÓLNOCNO-MAZOWIECKIE	22753	5226	-77,03%
27. MUZEUM PÓLNOCNO-MAZOWIECKIE - O/ Skansen Kurpiowski im. A. Chętnika	21021	11357	-45,97%
28. MUZEUM ROLNICTWA IM. KS.KRZYSZTOFA KLUKA W CIECHANOWCU	29543	20161	-31,76%
29. MUZEUM WOJSKA W BIAŁYMSTOKU	40438	10890	-73,07%
30. MUZEUM ZIEMI AUGUSTOWSKIEJ	6288	3279	-47,85%
31. SPOŁECZNE MUZEUM REGIONALNE	8276	6385	-22,85%
32. STOWARZYSZENIE MUZEUM I OŚRODEK KULTURY BIAŁORUSKIEJ W HAJNÓWCE	12000	7500	-37,50%
33. ARCHIWUM I MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE W BIAŁYMSTOKU	2237	621	-72,24%
34. MUZEUM KOWALSTWA I ŚLUSARSTWA	2280	186	-91,84%
35. MUZEUM LIPSKIEJ PISANKI	649	254	-60,86%
36. MUZEUM SZTUKI DRUKARSKIEJ I PAPIERNICTWA IM. FIOŁA I FIODOROWA BIAŁYSTOK	6450	5825	-9,69%
37. PODLASKIE MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W WASILKOWIE	48679	bd	
38. MUZEUM PAMIĘCI SYBIRU W BIAŁYMSTOKU	5445	1113	-79,56%
39. MUZEUM ETNOGRAFICZNE W PUŃSKU	416	488	17,31%
40. SEJNEŃSKIE TOWARZYSTWO OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7350	8500	15,65%
41. TWIERDZA OSOWIEC W GONIĄDZU	15000	bd	

42. KANAŁ AUGUSTOWSKI	10000	bd	
43. PODLASKI SZLAK TATARSKI	30000	bd	
44. MISZRZOSTWA POLSKI W PŁYWANIU NA BYLE CZYM W AUGUSTOWIE	22000	bd	
45. PODLASKIE ŚWIĘTO CHLEBA	3000	bd	
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE			
1. BORY TUCHOLSKIE PARK NARODOWY	35300	28900	-18,20%
2. SŁOWIŃSKI PARK NARODOWY	334500	364000	+8,10%
3. MUZEUM PRZYRODNICZE SŁOWIŃSKIEGO PN W SMOŁDZINIE	8923	7609	114,80%
4. MUZEUM INKLUZJI W BURSZTYNIE PRZY WYDZIALE BIOLOGII UG	16000	5000	-68,75%
5. GDAŃSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY	486693	369814	-24,01%
6. TOURTREND OGRÓD ZOO W SŁUPSKU SP. Z O.O	100000	86000	-14,00%
7. AKWARIUM GDYŃSKIE	463530	257383	-44,47%
8. ZOO CANPOL W CZŁUCHOWIE	10000	0	-100,00%
9. AROBORETUM-OGRÓD DENDROLOGICZNY W WIRTACH	17338	22353	28,92%
10. NADLEŚNICTWO GDAŃSK	18593	21533	15,81%
11. GOŁUBIEŃSKI OGRÓD BOTANICZNY W KASZUBSKIM PARKU KRAJOBRZOWYM	3075	2912	-5,30%
12. MUZEUM PRZYRODNICZO-MYŚLIWSKIE LESZEK ZAWADZKI	1155	888	-23,12%
13. MUZEUM KRYMINALISTYKI WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UG	1334	254	-80,96%
14. MUZEUM ZAMKOWE W MALBORKU	805201	320014	-60,26%
15. MUZEUM ZAMKOWE W MALBORKU - Oddział w Kwidzynie	28404	22482	-20,85%
16. MUZEUM ZAMKOWE W MALBORKU - Zamek w Sztumie	9775	9674	-1,03%
17. MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE. NIEMIECKI NAZISTOWSKI OBÓZ KONCENTRACYJNY I	143766	91429	-36,40%
18. MUZEUM NARODOWE W GDAŃSKU RAZEM	133010	25062	-81,20%
19. MUZEUM NARODOWE W GDAŃSKU Oddział Sztuki Dawnej	24883	bd	
20. MUZEUM NARODOWE - Oddział Sztuki Nowoczesnej w Gdańsku	14384	7982	-44,51%
21. MUZEUM NARODOWE -o/ Etnografii w Gdańsku	47976	bd	
22. MUZEUM NARODOWE - O/ Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie	31234	7317	-76,57%
23. MUZEUM NARODOWE - O/ Zielona Brama w Gdańsku	9497	7837	-17,48%
24. MUZEUM NARODOWE - O/ Muzeum Tradycji Szlacheckiej. Pomorski Ośrodek Kont	5036	1926	-61,76%
25. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU	19158	bd	
26. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU - O/ w Gniewie-ZAMEK	30305	12625	-58,34%
27. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU - O/ Grodzisko w Sopocie	25086	7190	-71,34%
28. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU - Oddział Piwnica Romańska	7203	2636	-63,40%
29. MUZEUM POMORZA ŚRODKOWEGO W SŁUPSKU	24279	14905	-38,61%
30. MUZEUM POMORZA ŚRODKOWEGO - Oddział Muzeum Wsi Słowińskiej	38028	24689	-35,08%

31. MUZEUM POMORZA ŚRODKOWEGO - Oddział Muzeum Kultury Ludowej Pomorza	36495	2433	-93,33%
32. MUZEUM GDAŃSKA RAZEM	509359	40045	-92,14%
33. MUZEUM GDAŃSKA. Ratusz Główny	129554	bd	
34. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Dom Uphagena	51353	19643	-61,75%
35. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Muzeum Bursztynu	123086	38686	-68,57%
36. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Muzeum Poczty Polskiej	11844	5400	-54,41%
37. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Dwór Artusa	71238	24152	-66,10%
38. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Wartownia nr 1 Westerplatte	63180	20194	-68,04%
39. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Twierdza Wisłoujście	43769	13917	-68,20%
40. MUZEUM GDAŃSKA - Oddział Muzeum Zegarów Wieżowych	15332	bd	
41. MUZEM GDAŃSKA Kuźnia Wodna	1210	bd	
42. MUZEUM HISTORYCZNO-ETNOGRAFICZNE IM. JULIANA RYDZKOWSKIEGO W CHOJNICACH	5825	2501	-57,06%
43. MUZEUM GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO	700	108	-84,57%
44. NARODOWE MUZEUM MORSKIE W GDAŃSKU RAZEM	466300	203085	-56,50%
45. NARODOWE MUZEUM MORSKIE W GDAŃSKU Spichlerze na Ołowiance	48118	bd	
46. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Muzeum Rybołówstwa w Helu	44825	23685	-47,16%
47. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Muzeum Wisły i Centrum Konserwacji Wraków	12853	5384	-58,11%
48. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Statek Muzeum Soldek	62632	36671	-41,45%
49. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Statek Muzeum `Dar Pomorza`	125861	51685	-58,93%
50. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Żuraw	47199	23272	-50,69%
51. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Muzeum Zalewu Wiślanego w Kątach Rybackich	16408	6905	-57,92%
52. Ośrodek Kultury Morskiej- oddział Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku	87196	32614	-62,60%
53. NARODOWE MUZEUM MORSKIE - O/ Sala BHP GDAŃSK	21208	bd	
54. MUZEUM-KASZUBSKI PARK ETNOGRAFICZNY IM.TEODORY I IZYDORA GULGOWSKICH WE WDZYDZACH KISZEWSKICH	97553	66985	-31,33%
55. MUZEUM ZIEMI KOCIEWSKIEJ	14480	1230	-91,51%
56. MUZEUM MIASTA GDYNI	48778	10378	-78,72%
57. MUZEUM HISTORII POLSKIEGO RUCHU LUDOWEGO - O/ w Piasecznie	2045	1010	-50,61%
58. MUZEUM KASZUBSKIE IM.FRANCISZKA TREDERA W KARTUZACH	17815	7100	-60,15%
59. MUZEUM ZACHODNIOKASZUBSKIE W BYTOWIE	30653	21542	-29,72%
60. MUZEUM ZACHODNIOKASZUBSKIE o/Muzeum Szkoły Polskiej w Płotowie	2508	370	-85,25%
61. MUZEUM ZACHODNIOKASZUBSKIE o/Muzeum Historii Miasta Bytowa	7760	14	-99,82%
62. MUZEUM PIŚMIENICTWA I MUZYKI KASZUBSKO-POMORSKIEJ	38828	9906	-74,49%
63. MUZEUM ŻUŁAWSKIE W NOWYM DWORZE GDAŃSKIM	5015	2207	-55,99%
64. MUZEUM ZIEMI ZABORSKIEJ W WIELU	520	50	-90,38%
65. MUZEUM REGIONALNE W KROKOWEJ	4227	2233	-47,17%
66. MUZEUM DIECEZJALNE IM.BISKUPA STANISŁAWA WOJCIECHA OKONIEWSKIEGO W PELPLINIE	13440	bd	

67. MUZEUM OBRONY WYBRZEŻA STOWARZYSZENIA „PRZYJACIELE HELU”	138577	85355	-38,41%
68. MUZEUM ZIEMI PUCKIEJ - O/ Kamienica Mieszczańska	2713	2246	-17,21%
69. MUZEUM ZIEMI PUCKIEJ - O/ Szpitalik	638	650	1,88%
70. MUZEUM ZIEMI PUCKIEJ - O/ Zagroda Gburska i Rybacka	7719	6941	-10,08%
71. MUZEUM SOPOTU	6977	3214	-53,93%
72. MUZEUM MARYNARKI WOJENNEJ W GDYNI	171717	64721	-62,31%
73. MUZEUM ZIEMI KOŚCIERSKIEJ IM. DRA JERZEGO KNYBY W KOŚCIERZYNIE	21346	10257	-51,95%
74. MUZEUM ZIEMI KOŚCIERSKIEJ - O/ Muzeum Kolejnictwa w Kościerzynie	45654	32031	-29,84%
75. MUZEUM ZIEMI KOŚCIERSKIEJ - O/ Muzeum Akordeonu w Kościerzynie	7650	5949	-22,24%
76. MUZEUM „KOCHAM BAŁTYK” W SWARZEWIE	3000	bd	
77. MUZEUM PRZEDMIOTÓW HISTORYCZNYCH I ZAPOMNIANYCH W GNIEWINO	1200	1000	-16,67%
78. MUZEUM EMIGRACJI W GDYNI	204072	46650	-77,14%
79. CENTRUM NAUKI EXPERYMENT W GDYNI	231266	88461	-61,75%
80. KWIDZYŃSKIE MUZEUM RODŁA W (ORGANIZACJI)	1500	150	-90,00%
81. MUZEUM MORSKIEGO DYWIZJONU LOTNICZEGO W PUCKU	1823	bd	
82. MUZEUM VOLKSWAGENA	14200	8500	-40,14%
83. MUZEUM TECHNIKI WOJSKOWEJ "GRYF"	12250	10600	-13,47%
84. MUZEUM KASZUBSKA ZAGRODA "BIELICKOWO	2000	150	-92,50%
85. MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU (łącznie z wydarzeniami)	536441	243883	-54,54%
86. MUZEUM MIASTA MALBORKA	2500	2500	0,00%
87. MUZEUM W LĘBORKU	20822	8236	-60,45%
88. MUZEUM REGIONALNE W CZŁUCHOWIE	36603	25343	-30,76%
89. KAMIENNNE KRĘGI W ODRACH I GĘSIORACH	7000	0	-100,00%
90. HEVELIANUM GDAŃSK	244476	119587	-51,08%
91. WYSTAWA STAŁA EUROPEJSKIEGO CENTRUM SOLIDARNOŚCI	288464	96801	-66,44%
92. EUROPEJSKIE CENTRUM SOLIDARNOŚCI	1272041	bd	
93. DINO PARK W MALBORKU	210000	bd	
94. MOŁO W SOPOCIE	1174361	900000	-23,40%
95. Stadion Energa Zwiedzanie + Fun Arena	162163	bd	
96. JARMARK ŚW. DOMINIKA W GDAŃSKU	600000	bd	
WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE			
1. MUZEUM WYDZIAŁU NAUK O ZIEMI UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH	31526	3562	-88,70%
2. ŚLĄSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY	420310	335730	-20,12%
3. PALMIARNIA MIEJSKA W GLIWICACH	201401	106475	-47,13%
4. MIEJSKI OGRÓD BOTANICZNY	35599	27210	-23,57%
5. ZAGRODA ŻUBRÓW W PSZCZYNIE	85510	bd	
6. OGRÓD BOTANICZNY W SOSNOWCU	35800	bd	
7. ŚLĄSKI OGRÓD BOTANICZNY W MIKOŁOWIE	75000	bd	

8. ARBORETUM BRAMY MORAWSKIEJ W RACIBORZU	50000	60000	20,00%	
9. MUZEUM GEOLOGII ZŁÓŻ POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ	5000	bd		
10. JASKINIA GŁĘBOKA	17500	bd		
11. GEOSFERA W JAWORZNIE	125038	bd		
12. REZERWAT GÓRA ZBORÓW	40000	35251	-11,90%	
13. MUZEUM FAUNY I FLORY MORSKIEJ I ŚRÓDLĄDOWEJ W JAWORZU	10713	6207	-42,06%	
14. MUZEUM HISTORYCZNE W BIELSKU-BIAŁEJ	22265	8809	-60,44%	
15. FAŁATÓWKA – ODDZIAŁ MUZEUM HISTORYCZNEGO W BIELSKU-BIAŁEJ	2809	1018	-63,76%	
16. DOM TKACZA – ODDZIAŁ MUZEUM HISTORYCZNEGO W BIELSKU-BIAŁEJ	3809	1297	-65,95%	
17. STARA FABRYKA – ODDZIAŁ MUZEUM HISTORYCZNEGO W BIELSKU-BIAŁEJ	9812	3566	-63,66%	
18. MUZEUM GÓRNOŚLĄSKIE W BYTOMIU	32251	10156	-68,51%	
19. MUZEUM ZAGŁĘBIA W BĘDZINIE	67079	29800	-55,57%	
20. MUZEUM „GÓRNOŚLĄSKI PARK ETNOGRAFICZNY W CHORZOWIE”	100632	30494	-69,70%	
21. MUZEUM W CHORZOWIE	2768	763	-72,43%	
22. MUZEUM W GLIWICACH	31208	7965	-74,48%	
23. MUZEUM W GLIWICACH -O/Muzeum Historii Radia i Sztuki Mediów - Radiostacja	15902	3531	-77,80%	
24. MUZEUM W GLIWICACH – O/ Zamek Piastowski	10223	2091	-79,55%	
25. WILLA CARO W GLIWICACH	23731	bd		
26. MUZEUM W GLIWICACH – O/ Odlewnictwa Artystycznego	5391	2343	-56,54%	
27. MUZEUM TECHNIKI SANITARNEJ W GLIWICACH	1260	34	-97,30%	
28. MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO	10610	3944	-62,83%	
29. MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO – O/ Muzeum Beskidzkie	18272	6592	-63,92%	
30. MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO – O/ Muzeum im. G. Morcinka	2246	456	-79,70%	
31. MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO – Oddział Muzeum Zofii Kossak-Szatkovskiej	3714	747	-79,89%	
32. MUZEUM 4 PUŁKU STRZELCÓW PODHALAŃSKICH W CIESZYNIE	1500	100	-93,33%	
33. MUZEUM CZĘSTOCHOWSKIE	19781	6182	-68,75%	
34. MUZEUM GÓRNICTWA RUD ŻELAZA W CZĘSTOCHOWIE	8907	bd		
35. MUZEUM ARCHIDIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ	350	50	-85,71%	
36. MUZEUM PRZEMYSŁU ZAPALCZANEGO W CZĘSTOCHOWIE	9593	3602	-62,45%	
37. MUZEUM W TARNOWSKICH GÓRACH	6170	3160	-48,78%	
38. MUZEUM REGIONALNE W RYBNIKU	9422	bd		
39. MUZEUM MIEJSKIE W ZABRZU	8774	1945	-77,83%	
40. MUZEUM W RACIBORZU	9769	6355	-34,95%	
41. MUZEUM HISTORII KATOWIC	41316	3975	-90,38%	
42. MUZEUM ŚLĄSKIE W KATOWICACH	186375	73231	-60,71%	
43. MUZEUM HUTNICTWA CYNKU W KATOWICACH	13859	1014	-92,68%	
44. MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE W KATOWICACH	1762	47	-97,33%	
45. MUZEUM PARAFIALNE IM.ŚW. JANA SARKANDRA W SKOCZOWIE	1200	bd		

46. MUZEUM USTRÓŃSKIE IM. JANA JAROCKIEGO	12309	3128	-74,59%	
47. ZBIORY MARII SKALICKIEJ – ODDZIAŁ MUZEUM USTRÓŃSKIEGO	1233	149	-87,92%	
48. MUZEUM REGIONALNE „NA GRAPIE” W ISTEKNEJ	2205	bd		
49. MUZEUM MIEJSKIE W ŻYWCU	23104	14114	-38,91%	
50. MUZEUM PIWOWARSTWA W ŻYWCU	88445	35131	-60,28%	
51. MUZEUM CZYNU ZBROJNEGO ŻYWIECCZYNY W ŻYWCU	720	bd		
52. ŻYWIECKI PARK ETNOGRAFICZNY	22867	10300	-54,96%	
53. MUZEUM ZAMKOWE W PSZCZYNIE	265139	68807	-74,10%	
54. SKANSEN WSI PSZCZYŃSKIEJ W PSZCZYNIE	57180	bd		
55. MUZEUM ETNOGRAFICZNE – GOK W MILÓWCE	1581	504	-68,12%	
56. MUZEUM MIASTA MYSŁOWICE	6049	2343	-61,27%	
57. MUZEUM REGIONALNE IM.ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO W ŻŁOTYM POTOKU	10329	6313	-38,88%	
58. MUZEUM GALERIA SATURN W CZELADZI	12015	5282	-56,04%	
59. MUZEUM HUTNICTWA CYNKU – WALCOWNIA W KATOWICACH – SZOPIENICACH	400	bd		
60. MUZEUM OGNI W ŻORACH	23114	6932	-70,01%	
61. MUZEUM GÓRNICTWA WĘGLOWEGO W ZABRZU	215046	66391	-69,13%	
62. MUZEUM HISTORII KOMPUTERÓW I INFORMATYKI	5447	1044	-80,83%	
63. MUZEUM MINIATUROWEJ SZTUKI PROFESJONALNEJ HENRYK DOMINIAK TYCHY	200	138	-31,00%	
64. CENTRALNE MUZEUM POŻARNICTWA W MYSŁOWICACH	26890	0	-100,00%	
65. TYSKIE MUZEUM PIWOWARSTWA	33112	4692	-85,83%	
66. MUZEUM POWSTAŃ ŚLĄSKICH W ŚWIĘTOCHŁOWICACH	19026	5031	-73,56%	
67. MUZEUM MIEJSKIE IM. MAKSYMILIANA CHROBOKA W RUDZIE ŚLĄSKIEJ	3060	bd		
68. PAŁAC SCHOENA MUZEUM W SOSNOWCU	5990	bd		
69. MUZEUM MIEJSKIE W SIEMIANOWICACH ŚLĄSKICH	3921	1056	-73,07%	
70. MUZEUM MIEJSKIE „SZTYGARKA” W DĄBROWIE GÓRNICZEJ	10717	4478	-58,22%	
71. MUZEUM MIASTA JAWORZNA	8942	603	-93,26%	
72. GALERIA HISTORII MIASTA JASTRZEBIE ZDRÓJ	3294	1931	-41,38%	
73. MUZEUM MIEJSKIE W ŻORACH	10406	840	-91,93%	
74. POLSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIOŁ MUZEUM ENERGETYKI	8200	bd		
75. MUZEUM MIEJSKIE W TYCHACH	25120	1450	-94,23%	
76. MUZEUM IZBA PAMIĘCI KOPALNI „WUJEK”	6378	bd		
77. MUZEUM MIEJSKIE W BIERUNIU (W ORGANIZACJI)	760	60000	7794,74%	
78. MUZEUM DAWNYCH RZEMIOŚL „STAY MŁYN” W ŻARKACH	20003	bd		
79. MUZEUM OGNI W ŻORACH	20677	6932	-66,47%	
80. DOM PAMIĘCI ŻYDÓW GÓRNOŚLĄSKICH	8060	883	-89,04%	
81. DOM POEZJI IM HALINY POŚWIATOWSKIEJ W CZESTOCHOWIE	1252	bd		
82. PAŁAC W KOSZĘCINIE	45351	bd		
83. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY – DZIAŁ KULTURY DAWNEJ W ŚLĄWKOWIE	1299	bd		
84. „ZAMEK OGRODZIENIEC” SPÓŁKA Z O.O	216440	147457	-31,90%	

85. GRÓD NA GÓRZE BIRÓW	47455	35251	-25,80%
86. ZAMEK W BĘDZINIE	bd	29600	
87. ZAMEK CIESZYN	62000	bd	
88. ZAMEK PIASTOWSKI W GLIWICACH	10223	2091	-79,60
89. ZAMEK PIASTOWSKI W RACIBORZU	100437	6355	-93,70
90. ZAMEK SUŁKOWSKICH W BIELSKO-BIAŁEJ	22265	8809	-61,50%
91. ZAMEK W SIEWIERZU	6586	bd	
92. POCYSTERSKI ZESPÓŁ KLASZTORNO-PALACOWY W RUDACH	128263	25464	-81,50%
93. NIKISZOWIEC – MUZEUM HISTORII MIASTA	16502	bd	
94. KOMPLEKS „SZTYGARKA” W CHORZOWIE SZYB PREZYDENT	78958	bd	
95. KOPALNIA „GUIDO” W ZABRZU	80557	bd	
96. SKANSEN GÓRNICZY „KRÓLOWA LUIZA”	147472	bd	
97. SZYB „MACIEJ” W ZABRZU	748	bd	
98. NARODOWA ORKIESTRA SYMFONICZNA POLSKIEGO RADIA (NOSPR)	3065	bd	
99. KOPALNIA SREBRA W TARNOWSKICH GÓRACH	89410	27317	2955,25%
100.WIEŻA WIDOKOWA NA SZCZYCIE SZYNDZIELNIA	27770	bd	
101.GÓRNOŚLĄSKIE KOLEJ WĄSKOTOROWE W BYTOMIU	21292	bd	
102.ZABYTKOWA STACJA KOLEJOWA W RUDACH ŚLĄSKICH	48731	bd	
103.STACJA WODOCIĄGOWA „ZAWADA” W KARCHOWICACH	2833	bd	
104.SZLAK ZABYTKÓW TECHNIKI	1200000	bd	
105.PARK MINIATUR ZAMKÓW JURAJSKICH W OGRODZIĘNCU	80000	bd	
106.PLANETARIUM W CHORZOWIE	Przebudowa	0	
107.PLANETARIUM INSTYTUTU FIZYKI W CZĘSTOCHOWIE	2290	bd	
108.HALA WIDOWISKOWA SPODEK W KATOWICACH	1078553	bd	
109.KOLEJKA GONDOLOWA NA SZYNDZIELNIE	357404	bd	
110.LEGENDIA – ŚLĄSKIE WESOŁE MIASTECZKO	350000	bd	
111.MIASTECZKO WESTRENOWE TWINPIGS W ŻORACH	120000	bd	
112.PARK WODNY AQUADROM W RUDZIE ŚLĄSKIEJ	550000	bd	
113.INDUSTRIADA	1029660	bd	
WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE			
1. ŚWIĘTOKRZYSKI PARK NARODOWY	249003	232542	-6,70%
2. MUZEUM PRZYRODNICZE ŚWIĘTOKRZYSKIEGO PARKU NARODOWEGO	30058	13986	-53,47%
3. OŚRODEK EDUKACYJNY ŚPN W BODZENTYNIE	438	bd	
4. GALERIA WIDOKOWA NA GOŁOBORZU	97820	60347	-38,40%
5. JASKINIA RAJ	101490	49998	-50,74%
6. CENTRUM NEANDERTALCZYKA PRZY JASKINI RAJ	35590	14162	-60,30%
7. MUZEUM PRZYRODY I TECHNIKI EKOMUZEUM IM.JANA PAZDURA W STARACHOWICACH	25869	4725	-81,73%
8. SZLAKI TURYSTYCZNE ŚPN (SPRZEDANE BILETY)	119958	158209	+31,80%
9. REZERWAT KADZIELNIA (WYDARZENIA)	121194	0	-100,00%
10. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA NA KADZIELNI	24301	10557	-56,56%

11. MUZEUM MINERAŁÓW I SKAMIENIAŁOŚCI W ŚWIĘTEJ KATARZYNIE	30673	11560	-62,40%
12. OGRÓD BOTANICZNY	32414	6717	-79,28%
13. CENTRUM GEOEDUKACJI W KIELCACH	25308	44613	+76,2%
14. MUZEUM WSI KIELECKIEJ	8526	559	-93,44%
15. Muzeum Wsi Kieleckiej w Kielcach- Park Etnograficzny w Tokarni	114966	73650	-35,94%
16. Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie / o Muzeum Wsi Kieleckiej	22640	1290	-94,30%
17. Zagroda Czernikiewiczów w Bodzentynie	3346	131	-96,10%
18. Dworek Laszczyków	8526	1132	-86,80%
19. MUZEUM HISTORII POLSKIEGO RUCHU LUDOWEGO - Oddział w Sandomierzu	7188	841	-88,30%
20. MUZEUM ZABAWEK I ZABAWY W KIELCACH	40722	15104	-63,00%
21. MUZEUM LORENSA HAMMONDA	5838	150	-97,5%
22. MUZEUM DIECEZJALNE W KIELCACH	6970	1130	-83,79%
23. MUZEUM DIECEZJALNE SZTUKI KOŚCIELNEJ	25935	14811	-42,89%
24. MUZEUM HISTORII KIELC	6379	1088	-82,94%
25. MUZEUM WSI W MARUSZOWIE	980	300	-69,39%
26. MUZEUM IM.ORŁA BIAŁEGO W SKARZYSKO-KAMIENNEJ	26753	19219	-28,16%
27. MUZEUM STAROŻYTNEGO HUTNICTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	7510	nieczynne	-100,00%
28. ŻYWE MUZEUM PORCELANY W ĆMIELOWIE	28000	5150	-81,70%
29. MUZEUM REGIONALNE PTTK W KOŃSKICH	1650	222	-86,55%
30. MUZEUM IM.PRZYPKOWSKICH W JĘDRZEJOWIE	14589	6096	-58,22%
31. MUZEUM OKRĘGOWE W SANDOMIERZU	61016	35806	-41,32%
32. MUZEUM DECEZJALNE W SANDOMIERZU	25935	14811	-42,90%
33. MUZEUM HISTORII POLSKIEGO RUCHU LUDOWEGO W SANDOMIERZU	7876	841	-89,40%
34. MUZEUM REGIONALNE W PIŃCZOWIE	9630	1766	-81,66%
35. MUZEUM NARODOWE W KIELCACH	125321	24429	-80,60%
36. Muzeum Narodowe w Kielcach o/ Muzeum Archeologiczne w Wiślicy	7125	42	-98,40%
37. Muzeum Narodowe w Kielcach o/ Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego	10778	2142	-80,13%
38. Muzeum Narodowe w Kielcach o/ Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku	62890	15246	-73,70%
39. Muzeum Narodowe w Kielcach o/ Muzeum Dialogu Kultur	9060	1302	-85,63%
40. Muzeum Narodowe w Kielcach o/Dawny Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach	35468	20985	-40,83%
41. MUZEUM HISTORII KIELC W KIELCACH	9952	1088	-89,07%
42. MUZEALNA IZBA GÓRNICTWA KRUSZCOWEGO W MIEDZIANCE	1503	1643	+9,30%
43. ZABYTKOWA KAMIENICA „NIEMCZÓWKA” W CHĘCINACH	23798	12330	-48,20%
44. KLASZTOR NA ŚWIĘTYM KRZYŻU	350137	150257	-57,20%
45. SANKTUARIUM MATKI BOSKIEJ W GODKOWIE	175963	bd	
46. SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ OSTROBRAMSKIEJ W SKARZYSKU KAMIENNEJ	69000	35000	-49,30%
47. PUSTELNIA ŻŁOTEGO LASU W RYTWIANACH	50990	10752	-98,90%

48. ZAMEK KRZYŻTOPÓR W UJEŹDZIE INSTYTUCJA KULTURY-	153360	125661	-18,06%
49. ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY I CENTRUM NAUKI W PODZAMCZU CHĘCIŃSKIM	75066	7199	-91,50%
50. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA SANDOMIERSKIE CENTRUM KULTURY	164407	60608	-63,14%
51. GALERIA „TAJEMNICE KLEJNOTÓW” W BODZENTYNIE	30673	11560	-62,31%
52. ZAMEK PAŁAC W KUROZWĘKACH	85109	54904	-35,50%
53. SZYDŁÓW	12614	14232	+12,80%
54. ZAMEK KRÓLEWSKI W CHĘCINACH	223010	139733	-37,40%
55. ZABYTKOWY ZAKŁAD HUTNICZY W MALEŃCU	2090	5363	+56,60%
56. INSTYTUCJA PARAMUZEALNA Dworek Mikołaja Reja	6885	4123	-40,12%
57. OŚRODEK GARNCARSTWA W CHAŁUPKACH	6405	183	-97,20%
58. CENTRUM KULTUROWO-ARCHEOLOGICZNE W NOWEJ SŁUPII	40061	1943	-95,20%
59. SANDOMIERSKIE CENTRUM KULTURY	11180	4200	-62,40%
60. OSADA ŚREDNIOWIECZNA HUTA SZKŁA	53100	35000	-30,90%
61. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA W OPATOWIE	22235	12503	-43,80%
62. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA W SANDOMIERZU	164407	60608	-63,14%
63. BRAMA OPATOWSKA W SANDOMIERZU	160297	51805	-67,70%
64. ŚWIĘTOKRZYSKA KOLEJKA DOJAZDOWA CIUCHCIA PONIDZIE EXPRES	10502	nieczynna	-100,00%
65. CENTRUM EDUKACYJNE SZKLANY DWOREK STEFANA ŻEROMSKIEGO	17208	3046	-82,30%
66. OŚRODEK EDUKACYJNO MUZEALNY ŚWIĘTOKRZYSKI SZTETL	10352	3299	-68,20%
67. PAŁAC WIELOPOLSKICH OŚRODEK DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I TRADYCJI ROLNEJ PONIDZIA W CHROBRZU	1309	nieczynne	
68. EUROPEJSKIE CENTRUM BAJKI W PACANOWIE	211130	16699	-92,10%
69. KRZEMIONKI OPATOWSKIE K. OSTROWCA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	42834	1821	-95,50%
70. PARK ROZRYWKI I MINIATUR „SABAT KRAJNO”	301000	160000	-46,90%
71. BUSKIE SAMORZĄDOWE CENTRUM KULTURY	143042	56600	-60,50%
72. ŚWIĘTOKRZYSKA POLANA – PARK ROZRYWKI	174732	69892	-60,10%
73. JURA PARK W BAŁTOWIE (BAŁTOWSKI KOMPLEKS TURYSTYCZNY)	452000	134000	-70,40%
74. BASENY MINERALNE W SOLCU ZDROJU	251000	bd	-100,00%
75. WZGÓRZE ZAMKOWE W KIELCACH	42156	30784	-27,00%
76. ENERGETYCZNE CENTRUM NAUKI W KIELCACH	24832	10193	-59,00%
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE			
1. MUZEUM PRZYRODY WELSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO	925	294	-68,22%
2. OŚRODEK EDUKACJI PRZYRODNICZO-KULTUROWEJ W MAZURSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM	10085	214	-97,88%
3. PARK DZIKICH ZWIERZĄT KADZIDŁOWO Jadwiga Krzywińska-Kobus	27500	45000	63,64%
4. LEŚNE ARBORETUM WARMII I MAZUR IM. POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEŚNEGO	12439	14566	17,10%
5. MUZEUM REGIONALNE IM. WALENTYNY DERMACKIEJ Z SAPIEHÓW W PIECKACH	1100	800	-27,27%
6. MUZEUM NOWOCZESNOŚCI W OLSZTYNIE	23412	11572	-50,57%

7. MUZEUM IM. F. NOWOWIEJSKIEGO W BARCZEWIE	2550	1600	-37,25%
8. MUZEUM IM.WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO W KĘTRZYNIE	2834	15848	459,21%
9. MUZEUM ZIEMI PISKIEJ	5670	1700	-70,02%
10. MUZEUM ARCHIDIECEZJI WARMIŃSKIEJ im. bp. Jana Władysława Obłąka	25360	2100	-91,72%
11. MUZEUM ETNOGRAFICZNE WELSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO	925	301	-67,46%
12. MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE W ELBLĄGU	34145	15498	-54,61%
13. MUZEUM MIKOŁAJA KOPERNIKA WE FROMBORKU	79487	53626	-32,53%
14. MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W WĘGORZEWIE	8012	61980	-12,90%
15. MUZEUM SPRZĘTU WOJSKOWEGO W MRĄGOWIE	2300	1700	-26,09%
16. MUZEUM BITWY POD GRUNWALDEM W STĘBARKU	141799	13995	-90,13%
17. MUZEUM HISTORYCZNE W ELKU	79847	28588	-64,20%
18. MUZEUM POGRANICZA W DZIAŁDOWIE	25000	7173	-71,31%
19. MUZEUM MIEJSKIE W GÓROWIE IŁAWECKIM	1186	319	-73,10%
20. MUZEUM WOJSKA, WOJSKOWOŚCI I ZIEMI ORZYSKIEJ W ORZYSZU (w organizacji)	2168	619	-71,45%
21. MUZEUM MAZURSKIE ALEKSANDER PUSZKO	8750	5235	-40,17%
22. OLSZTYŃSKIE MUZEUM SPORTU	1120	Przeprow.	-100,00%
23. MUZEUM ZOOLOGICZNE UNIWERSYTETU WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	320	60	-81,25%
24. MUZEUM WARMII I MAZUR W OLSZTYNIE	69874	23231	-66,75%
25. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Galeria Zamek w Reszlu	1760	178	-89,89%
26. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Dom Gazety Olsztyńskiej	11271	1386	-87,70%
27. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Muzeum im. J. G. Herdera	7053	3576	-49,30%
28. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Muzeum Przyrody w Olsztynie	13013	2137	-83,58%
29. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Muzeum Warmińskie	51494	32949	-36,01%
30. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Muzeum Mazurskie	7818	23231	197,15%
31. MUZEUM WARMII I MAZUR - O/ Muzeum w Mrągowie	4797	1248	-73,98%
32. MUZEUM BUDOWNICTWA LUDOWEGO - PARK ETNOGRAFICZNY W OLSZTYNKU	93567	96083	2,69%
33. MUZEUM KONSTANTEGO ILDEFONSA GAŁCZYŃSKIEGO W PRANIU	16420	12658	-22,91%
34. MUZEUM K.I. GAŁCZYŃSKIEGO W PRANIU - O/ Muzeum Michała Kajki w Ogródku	836	383	-54,19%
35. MUZEUM W OSTRÓDZIE	16476	800	-95,14%
36. Muzeum Tradycji Kolejowej w Węgorzewie	2530	0	-100,00%
37. MUZEUM REFORMACJI POLSKIEJ	3500	350	-90,00%
38. OLSZTYŃSKIE PLANETARIUM I OBSERWATORIUM ASTRONOMICZNE	85551	3114	-96,36%
39. LAWENDOWE MUZEUM ŻYWE IM. JACKA OŁĘDZKIEGO	3850	2900	-24,68%
40. KANAŁ ELBLĄSKI	60000	bd	-
41. WILCZY SZANIEC W GIERŁOŻY	320000	25303	-21,00%
42. SPŁYW KAJAKOWY SZLAKIEM RZEKI KRUTYNIA	42000	506000	20,00%
43. MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL JAZZU TRADYCYJNEGO ZŁOTA TARKA W IŁAWIE	9000	500	-94,50%
44. INSCENIZACJA BITWY POD GRUNAWALDEM	60000	Nie było	-100,00%

45. PIKNIK COUNTRY W MRĄGOWIE	10000	6100	-49,00%
WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE			
1. OGRÓD BOTANICZNY UAM W POZNANIU	150000	114000	-24,00%
2. WIELKOPOLSKI PARK NARODOWY	1000000	1000000	0,00%
3. MUZEUM PRZYRODNICZE WPN W JEZIORACH	9463	403	-95,74%
4. OGRÓD ZOOLOGICZNY	471592	295000	-37,45%
5. PALMIARNIA POZNAŃSKA	245729	111230	-54,73%
6. UNIWERSYTET PRZYRODNICZY W POZNANIU - LEŚNY ZAKŁAD DOŚWIADCZALNY MUROWANA GOŚLINA	8000	11000	37,50%
7. OGRÓD DENDROLOGICZNY UP W POZNANIU	10000	6000	-40,00%
8. MUZEUM DENDROLOGICZNE INSTYTUTU DENDROLOGII PAN W KÓRNIKU	108591	63600	-41,43%
9. MUZEUM LEŚNICTWA W GOŁUCHOWIE	30083	8943	-70,27%
10. OGRÓD ROŚLIN LECZNICZYCH W PLEWISKACH	11000	8550	-22,27%
11. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU RAZEM	330998	138657	-58,11%
12. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU	89203	40691	-54,38%
13. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/Muzeum Sztuk Użytkowych	71072	29781	-58,10%
14. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/ Muzeum Instrumentów Muzycznych	4309	1655	-61,59%
15. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/ w Rogalinie	75726	37183	-50,90%
16. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/ Muzeum Etnograficzne	9712	2238	-76,96%
17. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/ Muzeum Historii M. Poznania	6757	nieczynne	
18. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU- O/ Wielkopolskie Muzeum Wojskowe	18257	6761	-62,97%
19. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU - O/Muzeum w Gołuchowie	40720	15730	-61,37%
20. MUZEUM NARODOWE W POZNANIU – O/ w Śmiełowie	15242	4618	-69,70%
21. MIESZKANIE PRACOWNIA KAZIMIERY IŁŁAKOWICZÓWNY	579	144	-75,13%
22. MUZEUM LITERACKIE HENRYKA SIENKIEWICZA	3928	1016	-74,13%
23. MUZEUM J.J KRASZEWSKIEGO	1904	196	-89,71%
24. WIELKOPOLSKIE MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI	45000	bd	
25. WIELKOPOLSKIE MUZEUM WALK NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH -O/ Muzeum Uzbrojenia	40479	28158	-30,44%
26. WIELKOPOLSKIE MUZEUM WALK NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH- O/ Muzeum Armii Poznań	9402	3303	-64,87%
27. WIELKOPOLSKIE MUZEUM WALK NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH – O/ Czerwiec1956	11530	1583	-86,27%
28. WIELKOPOLSKIE MUZEUM WALK NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH – O/ Martyrologii	10989	3133	-71,49%
29. WIELKOPOLSKIE MUZEUM WALK NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH - O/Powstania Wielkop.	29191	5324	-81,76%
30. MIEJSKIE CENTRUM KULTURY W CZARNKOWIE MUZEUM ZIEMI CZARNKOWSKIEJ	1783	330	-81,49%
31. MUZEUM UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO IM. KAROLA MARCINKOWSKIEGO W POZNANIU	1531	165	-89,22%
32. MUZEUM REGIONALNE W ODOLANOWIE	354	20	-94,35%
33. MUZEUM OKRĘGOWE W LESZNIE	3807	695	-81,74%

34. MUZEUM OKRĘGOWE ZIEMI KALISKIEJ-O/Centrum Rysunku i Grafiki	2451	950	-61,24%
35. MUZEUM OKRĘGOWE ZIEMI KALISKIEJ-O/Dworek M. Dąbrowskiej w Russowie	6877	2553	-62,88%
36. MUZEUM OKRĘGOWE ZIEMI KALISKIEJ-O/Rezerwat Archeologiczny w Kaliszu	12464	7349	-41,04%
37. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W POZNANIU	57381	10638	-81,46%
38. MUZEUM REGIONALNE,WOLSZTYN	26519	6353	-76,04%
39. MUZEUM OKRĘGOWE IM.STANISŁAWA STASZICA	5262	2187	-58,44%
40. MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W OSIEKU NAD NOTECIĄ ODDZIAŁ MUZEUM OKRĘGOWEGO W PILE	15881	3559	-77,59%
41. MUZEUM HISTORII PRZEMYSŁU W OPATÓWKU	5635	1092	-80,62%
42. MUZEUM REGIONALNE W JAROCINIE	12467	2353	-81,13%
43. MUZEUM MIASTA OSTROWA WIELKOPOLSKIEGO	24448	9989	-59,14%
44. MUZEUM REGIONALNE W STĘSZEWIE	1450	250	-82,76%
45. MUZEUM MARTYROLOGICZNE W ŻABIKOWIE KOŁO POZNANIA	10259	4121	-59,83%
46. MUZEUM MARTYROLOGICZNE W ŻABIKOWIE o/w Chelmnie nad Nerem	29075	12655	-56,47%
47. MUZEUM ARCHIDIECEZJI GNIEŹNIEŃSKIEJ W GNIEŹNIE	20000	bd	
48. MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE W POZNANIU	4976	bd	
49. MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO -Oddział Muzeum Broni Pancernej w Poznaniu	7468	12964	73,59%
50. MUZEUM REGIONALNE IM.WŁADYSŁAWA GOLUSA	5162	1828	-64,59%
51. MUZEUM ZIEMIAŃSTWA W DOBRZYCY -ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY	34250	14957	-56,33%
52. MUZEUM REGIONALNE IM.HIERONIMA ŁAWNICZAKA W KROTOSZYNIE	4236	1270	-70,02%
53. MUZEUM REGIONALNE W PLESZEWIE	3200	2100	-34,38%
54. MUZEUM ZIEMI KĘPIŃSKIEJ IM. T.P. POTWOROWSKIEGO W KĘPNIE	5900	2817	-52,25%
55. MUZEUM TECHNIKI I UZBROJENIA WOJSKOWEGO W KALISZU PRZY STOWARZYSZENIU STRZELECKIM `BELLONA`	600	bd	
56. ODDZIAŁ ZAMIEJSCOWY – WIELKOPOLSKIE MUZEUM POŻARNICTWA W RAKONIEWICACH	11287	3045	-73,02%
57. MUZEUM PAROWOZOWNIA JAROCIN W JAROCINIE /W ORGANIZACJI/	1465	bd	
58. MUZEUM REGIONALNE ZIEMI SULMIERZYCKIEJ W SULMIERZYCACH	700	400	-42,86%
59. MUZEUM TECHNIKI WOJSKOWEJ PRZY STOWARZYSZENIU MIŁOŚNIKÓW SPRZĘTU PANCERNEGO	10000	10	-99,90%
60. MUZEUM REGIONALNE W SŁUPCY	3200	0	-100,00%
61. MUZEUM REGIONALNE ZIEMI PYZDRSKIEJ	4300	3000	-30,23%
62. MUZEUM TECHNIK CERAMICZNYCH W KOLE	5674	1042	-81,64%
63. MUZEUM MIASTA TURKU IM. JÓZEFA MEHOFFERA	9220	1655	-82,05%
64. MUZEUM OKRĘGOWE W KONINIE	30139	6886	-77,15%
65. MUZEUM OKRĘGOWE W KONINIE – Oddział Skansen Archeologiczny w Mrówkach	2035	2531	24,37%
66. PAROWOZOWNIA WOLSZTYN	53179	10467	-80,32%

67. MUZEUM POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH IM.GENERAŁA JÓZEFA DOWBORA MUŚNICKIEGO	4096	591	-85,57%
68. MUZEUM REGIONALNE, KOŚCIAN	4066	885	-78,23%
69. MUZEUM W GOSTYNIU	4444	755	-83,01%
70. MUZEUM ZIEMI RAWICKIEJ W RAWICZU	5836	560	-90,40%
71. MUZEUM REGIONALNE IM. W. DUDKIEWICZ	6815	1093	-83,96%
72. MUZEUM ZIEMI NADNOTECKIEJ IM. WIKTORA STACHOWIAKA WE WRONKACH	3314	3839	15,84%
73. MUZEUM REGIONALNE WE WRONKACH	1950	324	-83,38%
74. MUZEUM REGIONALNE W PILE	4516	bd	
75. MUZEUM STANISŁAWA STASZICA W PILE	5403	5793	7,22%
76. MUZEUM ZIEMI ŻŁOTOWSKIEJ W ŻŁOTOWIE	2594	1021	-60,64%
77. „PARK MIEJSKI” W NOWYM TOMYŚLU	26200	19174	-26,82%
78. MUZEUM REGIONALNE IM.DZIECI WRZESIŃSKICH	4706	631	-86,59%
79. MUZEUM ZIEMI ŚREDZKIEJ „DWÓR W KOSZUTACH“	4200	5472	30,29%
80. MUZEUM ŚREMSKIE, ŚREM	850	2710	218,82%
81. MUZEUM-ZAMEK OPALIŃSKICH W SIERAKOWIE	8000	4000	-50,00%
82. MUZEUM BAMBRÓW POZNAŃSKICH	3110	805	-75,12%
83. MUZEUM ZAMEK GÓRKÓW POWIATOWA INSTYTUCJA KULTURY	12597	3104	-75,36%
84. MUZEUM FARMACJI WLKP. OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ	2300	150	-93,48%
85. MUZEUM PRACOWNIA LITERACKA ARKADEGO FIEDLERA MAREK FIEDLER	25000	8000	-68,00%
86. MUZEUM POCZĄTKÓW PAŃSTWA POLSKIEGO	70559	17787	-74,79%
87. MUZEUM NARODOWE ROLNICTWA I PRZEMYSŁU ROLNO-SPOŻYWCZEGO W SZRENIAWIE	35311	20723	-41,31%
88. Muzeum Wikliniarstwa i Chmielarstwa – oddział: MNRiPRS	3565	1866	-47,66%
89. Muzeum młynarstwa w Jaraczu oddział MNRiPRS	4305	3895	-9,52%
90. Muzeum Pszczelarstwa i Skansen- Oddział MNRiPRS	5647	1740	-69,19%
91. Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie -oddział MNRiPRS	23787	6697	-71,85%
92. MUZEUM PIERWSZYCH PIASTÓW NA LEDNICY – O/ Wielkopolski Park Etnograf.	24352	16979	-30,28%
93. MUZEUM PIERWSZYCH PIASTÓW NA LEDNICY – O/ Rezerwat Archeologiczny	5766	1600	-72,25%
94. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy- O/Wczesnopiastowska Rezydencja	53343	22231	-58,32%
95. Archeologiczny Gród w Grzybowie O/Muzeum Pierwszych Piastów	5387	1360	-74,75%
96. BRAMA POZNAŃSKA ICHOT	117276	35027	-70,13%
97. KŁODAWSKA PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA	33000	bd	
98. ZAMEK W KÓRNIKU	71489	22628	-68,35%
99. PARAWOZOWNIA W WOLSZTYNIE	39000	bd	
100.PYRLAND – Park linowy na Malcie	23723	bd	
101.FOTOPALSTYKON	3800	bd	
102.REZERWAT ARCHEOLOGICZNY GENIUS LOCI	18386	9535	-48,14%
103.TERMY MALTAŃSKIE	860000	bd	
104.TERMY TARNOWSKIE	440000	bd	

105.KOLEJKA PARKOWA MALTANKA	140000	bd	
106.DELI PARK	110000	bd	
107.PARK DZIEJE W MUROWANEJ GOŚLINIE	79000	bd	
108.OAZA KÓRNIK CENTRUM SPORTU I REKREACJI	160000	bd	
109.SKANSEN MINIATUR W POBIEDZISKACH	18428	10250	-44,38%
110.ŚMIGIELSKA KOLEJKA WĄSKOTOROWA	3750	bd	
111.MAKIETA DAWNEGO POZNANIA	30897	bd	
112.PARK OREINTACJI PRZESTRZENNEJ W OWIŃSKACH	27346	2173	-92,05%
113.FESTIWAL FANTASTYKI PYRKON	30000	bd	
114.FESTIWAL MALTAŃSKI	10000	bd	
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE			
1. WOLIŃSKI PARK NARODOWY	1500000	810000	-46,00%
2. MUZEUM PRZYRODNICZE WOLIŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO	23751	21803	-8,20%
3. ZAGRODA POKAZOWA ŻUBRÓW WPN	23752	8674	-73,50%
4. DRAWIEŃSKI PARK NARODOWY	20300	27300	+34,40%
5. OGRODY TEMATYCZNE HORTULUS	204827	bd	
6. OGRÓD DENDROLOGICZNY W GLINNEJ	14000	460	-96,71%
7. OGRÓD DENDROLOGICZNY W PRZELEWICACH	29133	25630	-12,02%
8. MUZEUM GEOLOGICZNE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO	3713	717	-80,69%
9. MUZEUM MINERALOGICZNE - RENATA SOKOŁOWSKA W KAMIENIU POMORSKIM	1900	6829	259,42%
10. LEŚNE LASY PAŃSTWOWE NADLEŚNICTWO KARNIESZEWICE	2000	3000	50,00%
11. MUZEUM NARODOWE W SZCZECINIE	14418	3370	-76,63%
12. MUZEUM NARODOWE W SZCZECINIE - Oddział Sztuki Współczesnej	4637	1806	-61,05%
13. MUZEUM NARODOWE W SZCZECINIE - O/ Muzeum Historii Szczecina	7466	2924	-60,84%
14. MUZEUM NARODOWE W SZCZECINIE - Wystawa Nadmorskiej Kolei Wąskotorowej	4110	2769	-32,63%
15. MUZEUM NARODOWE W SZCZECINIE/ O/. Centrum Dialogu Przełomy	27873	11577	-58,47%
16. Muzeum Narodowe w Szczecinie - Oddział Muzeum Tradycji Regionalnej	5136	1660	-67,68%
17. MUZEUM W KOSZALINIE	14227	5366	-62,28%
18. MUZEUM ORĘŻA POLSKIEGO	134236	82335	-38,66%
19. MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE W STARGARDZIE	16342	4858	-70,27%
20. MUZEUM HISTORII MEDYCyny I FARMACJI W SZCZECINIE	742	439	-40,84%
21. MUZEUM REGIONALNE W WOLINIE	1700	bd	
22. MUZEUM RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO W ŚWINOUJŚCIU	45135	2995	-93,36%
23. MUZEUM SZTUKI KSIĄŻKI W KOSZALINIE	600	bd	
24. MUZEUM REGIONALNE W BARLINKU	2893	1051	-63,67%
25. MUZEUM TECHNIKI I KOMUNIKACJI - ZAJEZDNIĄ SZTUKI W SZCZECINIE	62497	24954	-60,07%
26. MUZEUM HISTORII ZIEMI KAMIEŃSKIEJ	4868	2633	-45,91%
27. MUZEUM "PATRIA COLBERGIENSIS" W KOŁOBRZEGU	4500	2100	-53,33%
28. ZAMEK KSIĄŻĄT POMORSKICH - MUZEUM W DARŁOWIE	91637	70443	-23,13%

29. MUZEUM WODY przy MWiK w Koszalinie	1138	55	-95,17%
30. MUZEUM REGIONALNE W SZCZECINKU	10054	2017	-79,94%
31. MUZEUM ZIEMI KARLIŃSKIEJ	2161	667	-69,13%
32. MUZEUM PAMIĄTEK 1.ARMII WOJSKA POLSKIEGO ORAZ DZIEJÓW ZIEMI MIESZKOWICKIEJ	8880	8000	-9,91%
33. MUZEUM RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO W NIECHORZU	5842	2995	-48,73%
34. MUZEUM REGIONALNE W CEDYNI	1200	548	-54,33%
35. MUZEUM ZIEMI WAŁECKIEJ	3152	647	-79,47%
36. Muzeum Ziemi Wałęckiej o/Skansen fortyfikacyjny „Grupa Warowna Cegielnia”	10908	6089	-44,18%
37. MUZEUM W MIROSŁAWCU	1532	416	-72,85%
38. MUZEUM HISTORII TWIERDZY ŚWINOUJŚCIE	16600	23000	38,55%
39. MUZEUM POJEZIERZA MYŚLIBORSKIEGO	1660	306	-81,57%
40. MUZEUM NA KLIFIE W TRZĘSACZU	0	bd	
41. FUNDACJA REGNUM VEGETABILE	15223	3000	-80,29%
42. ZAMEK KSIĄŻĄT POMORSKICH	25207	9898	-60,73%
43. PODZIEMNE MIASTO W ŚWINOUJŚCIU (Wolin)	28000	bd	
44. PARK WODNY W GRYFINIE	380000	bd	
45. NADMORSKA KOLEJKA WĄSKOTOROWA - REWAL	14200	bd	
46. UZNAMSKA KOLEJKA UBB	500000	bd	
47. CENTRUM SŁOWIAN I WIKINGÓW NA WOLINIE	0	bd	
48. FESTIWAL SŁOWIAN I WIKINGÓW NA WOLINIE	2000	bd	